

Friluftsprogram för Linköpings kommun

Samrådshandling

Innehåll

1. Inledning	5	Karta riksintresse för friluftslivet och naturvården	29
Bakgrund	6	7. Friluftsliv för alla	30
Syfte	6	Barn och unga.....	31
Metod och framtagande	7	Äldre	32
Status	8	Personer med utomnordisk bakgrund..	33
Avgränsning.....	8	Personer med funktionsnedsättning	34
Definition och omfattning	8	Jämställdhet	35
2. Nationella mål för friluftslivet	9	8. Friluftsinformation	37
3. Linköpings mål och strategier för friluftslivet	11	9. Utomhuspedagogik	40
4. Ansvarsfördelning för friluftslivet i Linköpings kommun	17	10. Naturturism	42
5. Resursbehov för ett genomförande av friluftsprogrammet.....	21	11. Tätortsnära friluftsområden	44
Ansvar och samordning	21	Linköpings stad	44
Investeringar och driftmedel	22	Stångån Kinda kanal genom Linköping	45
Långsiktigt säkerställande och utveckling av friluftsområden.....	22	Kallerstad park, Södra dammen och Mörtlösahagen.....	46
6. Friluftslivets regelverk	23	Tallbodaskogen	47
Allemansrätten	23	Rydsåsen	48
Byggnad och planläggning av mark och vatten	24	Vallaskogen och Valla fritidsområde	49
Naturreservat och annan skyddad natur.....	24	Tinnerbäcken	51
Kulturresevat	25	Åbysäcken	52
Natura 2000	25	Änggårdshagen och Lamböhov	53
Riksintressen för friluftslivet och naturvården	25	Tinnerö eklandskap och Smedstadbäcken	54
Strandskyddsbestämmelser	26	Vidingsjö friluftsområde	56
Våtmarkskonventionen (Ramsarområden)	26	Landeryd	57
Fridlysta djur, växter och svampar	26	Ljungsbro-Berg.....	58
Samrådspålt	27	Olstorp.....	58
Stängsel och diken som påverkar friluftslivet	27	Motala ströms ravin	59
Avvisningsskyltar	27	Göta kanal	60
Hundar i naturen.....	27	Kungsbro naturreservat	61
Nedskräpning	27	Heda, Blackbäcken och Drabbisdal	61
Eldningsförbud.....	28	Sjöliden.....	62
Fritidsfiske	28	Ekängen	63
Lokala ordningsföreskrifter	28	Tvärskogsudde med omgivning	63
		Sättuna.....	64
		Svartåmynningens naturreservat	64
		Vikingstad.....	65
		Vikingstad motionsspår och skogen	

norr om Solmark	65
Kalvhagen	65
Malmslätt	66
Hellgrenshagen	66
Kärna mosse naturreservat	67
Linghem	68
Kråksångsskogen	68
Sturefors	69
Sturefors motionsspår	69
Sturefors naturreservat och slottpark	69
Vistkärret samt Sturefors idrottsplats och badplats	70
Övriga kommunala friluftsområden	71
Viggeby naturreservat	71
Karta tätortsnära friluftsområden	72
 12. Tysta områden – en särskild kvalitet för friluftslivet	 73
 13. Friluftsaktiviteter	
Inledning	77
Vardagsnära friluftsliv	78
Bad	80
Fiske	82
Kanoting	85
Båtliv	87
Vandring	90
Motionslöpning	93
Orientering	95
Skidåkning	97
Skridskoåkning	99
Cykling	101
Ridning	103
Klättring	105
Fågelskådning	106
Geocaching	108
Golf	110
 14. Övergripande bristanalys	 112
Barriäreffekter och utvecklingsområden i Linköpings stad	112
Säkerställande	114
Närnatur i den fysiska planeringen	115
Ansvarsfördelning och dialog	115
Karta övergripande bristanalys	116

BILAGOR - Nulägesbeskrivning

1. Enkät till skolor och föreningar
2. Sammanställning av enkätsvar
3. Skolnära natur och skolskogar i Linköpings stad, karta
4. Skolnära natur i Brokind och Bestorp, karta
5. Skolnära natur i Ekängen, karta
6. Skolnära natur i Linghem, karta
7. Skolnära natur i Ljungsbro-Berg, karta
8. Skolnära natur i Malmslätt, karta
9. Skolnära natur i Sturefors, karta
10. Skolnära natur i Vikingstad, karta
11. Tätortsnära friluftsområden – Stångån Kinda kanal genom Linköping, Kallerstad- Mörtlösa samt Åbysäcken, karta
12. Tätortsnära friluftsområden – Rydskogen, Vallaskogen-Valla fritidsområde samt Malmslätt-Kärna mosse och Hellgrenshagen, karta
13. Tätortsnära friluftsområden – Änggårdshagen-Lambohov, Tinnerö eklandskap-Smedstad-bäcken, Tinnerbäcken samt Vidingsjö, karta
14. Tätortsnära friluftsområden – Landeryd samt Sturefors, karta
15. Tätortsnära friluftsområden – Tallbodaskogen samt Linghem-Kråksångsskogen
16. Tätortsnära friluftsområden – Ljungsbro-Berg samt Sättuna-Svartåmynningens naturreservat, karta
17. Tätortsnära friluftsområden – Ekängen-Tvärskogsudde, karta
18. Tätortsnära friluftsområden – Vikingstad, karta
19. Övriga kommunala friluftsområden – Viggeby naturreservat, karta
20. Friluftsbad, karta
21. Friluftsbad, lista med skötselansvarig
22. Fritidsfiske, karta
23. Fiskevårdsområden, tabell
24. Kanoting, karta
25. Båtliv, karta
26. Båtklubbar och småbåtshamnar, tabell
27. Vandring, karta
28. Motionslöpning, karta
29. Orientering, karta
30. Skidåkning, karta
31. Anläggningar för längdskidåkning, tabell
32. Skridskoåkning Linköpings stad, karta
33. Skridskoåkning Linköpings kommun, karta
34. Cykling Linköpings stad, karta
35. Cykling Linköpings kommun, karta
36. Ridning Linköpings stad, karta
37. Ridning Linköpings kommun, karta
38. Klättring, karta
39. Fågelskådning, karta
40. Fågelskådning, lokalbeskrivningar
41. Golf, karta
42. Målpunkter för friluftslivet, karta och förteckning

1. Inledning

De allra flesta människor bär med sig positiva minnen och upplevelser från naturen. Våra egna erfarenheter tillsammans med många undersökningar och forskningsrapporter visar tydligt att vi mår bra av att vistas i naturen. Minskad stress, ökat välbefinnande, bättre prestationer i skola och arbetsliv, goda resultat vid rehabilitering och en allmän förbättring av hälsan är bara några av de positiva effekterna.

Ur ett samhällsperspektiv är friluftsliv en allt högre värderad faktor för en god och långsiktigt hållbar framtid och bidrar till en sådan utveckling genom bland annat följande:

- bättre folkhälsa med minskade sjuktal och sjukdomskostnader
- meningsfull fritid för alla åldersgrupper
- ökad förståelse för naturvård och biologisk mångfald
- underlag för en utvecklad besöksnäring och ett småskaligt näringsliv på landsbygden
- positiv del i integrationsarbetet

Möjligheterna till rekreation och aktivt friluftsliv med rekreations- och friluftsområden av hög kvalitet har på senare år visat sig spela stor roll i valet av bostadsort. Friluftslivets betydelse i byggandet av den attraktiva staden/kommunen kan inte överskattas!

Goda möjligheter till friluftsliv betraktar de flesta i Sverige som en självklarhet, nästan som en grundläggande rättighet. Möjligheterna till friluftsliv är tyvärr inte likvärdiga överallt och för alla. För att förbättra möjligheterna, åtgärda brister och säkra långsiktigt goda förutsättningar krävs en tydlig friluftspolitik med rekreations- och friluftsaspekter som en naturlig och viktig del i samhällsplaneringen.

Närhet, tillgänglighet och kvalitet är nyckelord i efterfrågan av naturområden för rekreation och naturupplevelser. Bostadsnära grönområden tillsammans med skyddad natur och värdefulla naturområden i övrigt utgör en gemensam bas för både naturvårdens och det rörliga friluftslivets intressen, ofta dessutom sammanfallande med kulturmiljövårdens intresse. Kommunen har ett särskilt ansvar för den tätortsnära naturen. I Plan- och bygglagen står följande: *"Vid planläggning enligt denna lag ska hänsyn tas till behovet av att det inom eller i nära anslutning till områden med sammanhållen*

bebyggelse finns ... 3. Parker och andra grönområden, 4. Lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse...” (PBL 2 kap. 7 §).

Baserat på en medborgarenkät från 2007 har naturen i Linköping uppskattningsvis minst 40 000 besökare varje dag! Det innefattar allt från lunchpromenaden, hundrastningen och en nypa frisk luft i närnaturen till de lite längre och mer planerade besöken i naturområden med eller utan friluftsanläggningar. Omfattningen understryker betydelsen av grönområden och en rik och varierad natur.

BAKGRUND

På det nationella planet har friluftsfrågorna betonats alltmer på senare år genom till exempel regeringens beslutade nationella mål för friluftslivet, se särskilt kapitel.

I *Ett ekologiskt hållbart Linköping – den nya majoritetens klimat- och miljöpolitik för Linköping 2015-2018* sägs under rubriken ”En aktiv naturvård för rekreation och biologisk mångfald” att värdefulla naturområden är viktiga rekreationsmiljöer och ökar kommunens attraktionskraft och att dessa värden ska värnas och vårdas. När staden växer och samhället utvecklas uppstår både hot mot och möjligheter för dessa värden att stärkas. Här sägs också att Linköpings värdefulla naturområden är en del av vårt gemensamma natur- och kulturarv och ska vara tillgängliga för alla att nyttja. Det innebär bland annat att de i möjligaste mån ska vara möjliga att nå till fots, med cykel eller kollektivtrafik och vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning inklusive personer med bristande kunskaper i svenska.

Arbetet med friluftsprogrammet påbörjades under förra mandatperioden och i den då styrande alliansens visions- och samverkansprogram anges att kommunen dels ska säkerställa att fler människor kan få åtnjuta den vackra natur vi tillsammans har till förfogande, dels upprätta en tydlig friluftspolitik.

Linköpings kommuns naturvårdsprogram tar upp många åtgärder som syftar till ett rikare friluftsliv. En av åtgärderna i det av kommunfullmäktige fastställda programmet är att utarbeta en friluftsplan/ett friluftsprogram för kommunen.

Friluftsfrågor berör alla medborgare och kommunens kärnverksamheter på många olika sätt. Det saknas i Linköping, liksom i flertalet kommuner, en sammanhållen friluftspolitik. Övergripande mål och strategier för arbetet med rekreation och friluftsliv finns inte och många frågor ”faller mellan stolarna”, delvis på grund av diffus ansvarsfördelning inom kommunen. Kultur- och fritidsförvaltningen samt miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen är närmast ansvariga för friluftsplanering och friluftslivets infrastruktur i form av anläggningar med mera men flera förvaltningar och kontor arbetar med friluftsrelaterade frågor.

SYFTE

Det övergripande syftet med friluftsprogrammet är att tydliggöra kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet. Samtidigt ska programmet vara ett underlag för kommunens översiktliga planarbete, belyst bland annat i *Översiktsplan för landsbygden och småorterna*. Framtagandet av ett friluftsprogram är en viktig pusselbit i arbetet för att utveckla Linköpings attraktivitet som stor stad och som en kommun med en levande landsbygd och livskraftiga småorter.

Friluftsprogrammet ska förtydliga ansvarsfördelningen mellan berörda kommunala nämnder och

redovisa kommunens behov av samverkan med föreningar, organisationer och andra externa parter.

Ett friluftsprogram med en ambitiös friluftspolitik syftar slutligen till att ge linköpingsbor och besökare bättre förutsättningar för ett rikt och innehållsrikt friluftsliv med positiva effekter inom många områden som utbildning, omsorg, integration, folkhälsa, turism, naturvård med mera.

METOD OCH FRAMTAGANDE

Naturvårdsprogrammet har stått modell för arbetet med ett friluftsprogram för Linköpings kommun. Uppdraget formulerades politiskt redan i april 2008 då kommunfullmäktige antog revideringen av naturvårdsprogrammets strategier och åtgärder för perioden 2008-2011, där en av åtgärderna var just att "utarbete en frilufsplan för kommunen".

Få kommuner har hittills tagit fram planer eller program med särskild inriktning mot friluftsliv men det finns ett ökande intresse för detta. I linje med de nya nationella målen för friluftslivet startade Naturvårdsverket 2011 projektet "Kommunala frilufsplaner" med syfte att ta fram en nationell vägledning i ämnet. Två kommuner deltar i projektet, Linköpings kommun och Örnsköldsviks kommun. I projektgruppen för det nationella projektet ingår, förutom Naturvårdsverket, även Boverket, Skogsstyrelsen, Sveriges kommuner och landsting (SKL), Svenskt friluftsliv (en paraplyorganisation för 23 ideella organisationer inom frilufsområdet) samt Länsstyrelsen Östergötland. Ett forskningsuppdrag kring kommunal frilufsplanering är dessutom knutet till projektet.

Arbetet med friluftsprogrammet har huvudsakligen genomförts av en projektgrupp bestående av tjänstemän från miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen. Samhällsbyggnadsnämnden respektive kultur- och fritidsnämnden har varit de politiskt ansvariga nämnderna.

Processen inleddes med att en enkät skickades ut till föreningar, organisationer, skolor, förskolor och andra som bedriver verksamhet i natur- och frilufsområden. Syftet med enkäten var att översiktligt kartlägga det organiserade friluftslivets verksamhet i kommunen.

Projektgruppen har sedan med hjälp av tips och idéer från föreningar och organisationer samt sakkunniga från kommunala förvaltningar och kommunala bolag tagit fram ett förslag till frilufsprogram för Linköpings kommun i form av en samrådshandling. Under samrådsskedet kommer programförslaget att vara föremål för diskussion och remissbehandling där alla har möjlighet att lämna synpunkter. Efter att inkomna idéer och synpunkter värderats och prövats kommer en bearbetning av programförslaget att ske och en antagandehandling presenteras. Antagandehandlingen tas upp för beslut i samhällsbyggnadsnämnden respektive kultur- och fritidsnämnden.

STATUS

Friluftsprogrammet är ett sektorsprogram som redovisar kommunens mål och ambitioner för det rörliga friluftslivet utifrån en nulägesbeskrivning och en bristanalys när det gäller friluftsfunktioner, målgrupper, tillgänglighet med mera.

Friluftsprogrammet har inte en fastlagd programperiod. Under varje mandatperiod aktualitetsprövas programmet och vid behov lyfts programmet till nämnder för beslut om revidering och eventuell ny inriktning. I programmet nämns ett antal utvecklingsmöjligheter baserade på bristanalysen. Dessa ska ses som exempel på tänkbara åtgärder som kan lyftas och hanteras i verksamhetsplaner och budgetprocesser av en eller flera nämnder i samverkan.

AVGRÄNSNING

Andra planer och program

Friluftsprogrammet är ett kommunövergripande dokument och har därför en koppling till kommunens översiktsplanering. *Översiktsplan för landsbygden och småorterna* har arbetats fram ungefär samtidigt som friluftsprogrammet och utbyte av idéer och förslag har gjorts. För att friluftsprogrammet ska ligga i linje med inriktningar och förslag som återfinns i aktuella översiktsplaner har avstämning också gjorts mot *Översiktsplan för staden Linköping* (ÖP Staden) från 2010 samt även mot fördjupade översiktsplaner för Ekängen, Ljungsbro-Berg, Linghem och Vikingstad. I arbete med ÖP Staden görs ett tematiskt tillägg *”Linköpings mötesplatser – torg, parker och friluftsområden”*. Det tematiska tillägget ska redovisa och värdera tätortens parker och naturområden. I friluftsprogrammet redovisas tätortsnära friluftsområden med anläggningar etcetera och eventuella brister påpekas. Däremot redovisas och analyseras inte stadens grönområden i detalj eftersom detta ska omfattas av det tematiska tillägget *”Linköpings mötesplatser – torg, parker och friluftsområden”*.

DEFINITION OCH OMFATTNING

Friluftsliv är inte helt självklart enkelt att definiera. Mycket kan rymmas i begreppet som kan innefatta helt olika saker och aspekter för olika människor. För friluftsprogrammet används den officiella definition som bland annat finns i *Förordning om statsbidrag till friluftsfunktioner* (SFS 2010:2008).

Friluftsliv – en definition

Vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling.

Det finns en mängd olika typer av friluftsfunktioner. Avgränsningen mellan de som tagits med i programmet och de som inte inkluderats utgår ifrån definitionen av friluftsliv. Funktioner knutna till idrottsanläggningar eller som ofta utförs inomhus är inte medtagna med vissa undantag. Golfbanor (ej bangolf/minigolf) används ofta även för andra friluftsfunktioner och skötseln av en golfbana innefattar mer eller mindre vidsträckta naturområden utanför själva banområdet. Under rubriken Bad är även bassängbad utomhus medtagna, främst för att de kompletterar bilden av badmöjligheter utomhus. Motoriserade funktioner är inte medtagna med något undantag, till exempel funktioner under rubriken Båtliv. För de flesta är båten ett medel för att komma ut i naturen, för fiske eller naturupplevelser i allmänhet. Mer tävlingsinriktade båtfunktioner behandlas inte. Jakt, som är en mycket omfattande fritidssysselsättning, ingår inte heller i friluftsprogrammet. Jakt har en tydlig koppling till de areella näringarna jord- och skogsbruk och regleras av särskild lagstiftning. Utövandet styrs oftast av olika former av markägarupplåtelser eller arrenden och kommunen har liten inverkan på fritidsjaktens förutsättningar.

2. Nationella mål för friluftslivet

Det övergripande målet för den svenska friluftspolitiken är att med bland annat allemansrätten som grund stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö.

Som ett komplement till det övergripande målet beslutade regeringen i december 2012 om tio mätbara mål för friluftslivet. Målen ska ses som ett stöd till friluftslivets aktörer och utgångspunkten har varit att rik tillgång till natur, individers intresse och ideella organisationers engagemang är viktigt för människors möjlighet till friluftsliv.

De tio nationella målen listas här:

1. Tillgänglig natur för alla

Naturen ska vara tillgänglig för alla. Det innebär att möjligheten att vistas i och njuta av natur- och kulturlandskapet är stor och människors olika behov är tillgodosedda. Områden med god tillgänglighet finns utpekade, är kända och uppskattade och förvaltas långsiktigt. Tillgänglighet har hög prioritet inom planering, information och förvaltning av natur- och kulturlandskapet samt andra områden av betydelse för friluftslivet.

2. Starkt engagemang och samverkan

Ett starkt engagemang och samverkan där personligt och ideellt engagemang står i centrum. Organisationerna bör i högre grad än i dag samverka. Ökad samverkan kan bidra till att fler människor ägnar sig oftare åt friluftsliv. Det bör även finnas etablerade strukturer för dialog och samordning av friluftslivet lokalt, regionalt och nationellt.

3. Allemansrätten

Allemansrätten är grunden för friluftslivet. Det innebär att allemansrätten värnas och allmänhet, markägare, föreningar och företag har god kunskap om allemansrätten.

4. Tillgång till natur för friluftsliv

Det finns tillgång till natur för friluftslivet. Det innebär att samhällsplanering och markanvändning tar hänsyn till friluftslivets behov av tillgång till attraktiva natur- och kulturlandskap.

5. Attraktiv tätortsnära natur

Det finns attraktiv tätortsnära natur för friluftslivet. Det innebär att befolkningen har tillgång till grönområden och ett tätortsnära landskap med höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

Att bidra till en hållbar landsbygdsutveckling och regional tillväxt i alla delar av landet. Detta bör innebära att friluftsliv samt natur- och kulturturism bidrar till att stärka den lokala och regionala attraktiviteten och medverkar till en stark och hållbar utveckling och regional tillväxt. Natur- och kulturturism bör uppmärksammas och prioriteras som strategiska verksamheter inom besöksnäringen. Upplevelserna bör kännetecknas av hållbarhet, kvalitet, värdeskapande, tillgänglighet och säkerhet.

7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet

Att skyddade områden är en resurs för friluftslivet. Det innebär att skyddade områden med värden för friluftslivet skapar goda förutsättningar för utevistelse genom förvaltning och skötsel som främjar friluftsliv och rekreation.

8. Ett rikt friluftsliv i skolan

Ett rikt friluftsliv i skolan. Det innebär att förskolor, förskoleklasser, grundskolor och motsvarande skolformer samt fritidshem bedriver friluftslivsverksamhet och undervisning om förutsättningar för en god miljö och hållbar utveckling i enlighet med verksamheternas styrdokument. Barn och elever bör ges goda möjligheter att vistas utomhus.

9. Friluftsliv för god folkhälsa

Att skapa goda förutsättningar för att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet. Det innebär att evidensbaserade kunskaper om insatser som skapar förutsättningar för friluftsliv och främjar hälsa sammanställs och sprids till kommuner, landsting, ideella organisationer och andra berörda aktörer.

10. God kunskap om friluftslivet

Det finns god kunskap om friluftslivet. Det innebär att det finns etablerad forskning och statistikinsamling kring friluftsliv som utgår från ämnesfältets bredd och mångvetenskapliga karaktär, är långsiktig över tiden och bygger på behoven hos friluftslivets aktörer. Myndigheter, organisationer, kommuner, markägare och företag bör ha god kunskap och kompetens i frågor om friluftsliv, landskapets utformning, hållbart nyttjande och natur- och kulturturism.

3. Linköpings mål och strategier för friluftslivet

Ambitionen med friluftsprogrammet är att skapa en tydlig och sammanhållen friluftspolitik för Linköping. Med utgångspunkt i de nationella friluftsmålen har Linköpings kommun tagit fram nio kommunala mål för friluftslivet. Anledningen till att de tio nationella målen har blivit nio kommunala mål är att de nationella målen *Tillgång till natur för friluftsliv* och *Attraktiv tätortsnära natur* bedöms vara likvärdiga ur ett kommunalt perspektiv. I friluftsprogrammet har dessa därför slagits ihop till ett mål – *Tillgång till attraktiv natur för friluftsliv*. För att göra det möjligt att uppnå målen har Linköpings kommun tagit fram ett antal strategier som kommer att vara vägledande för kommunens arbete med friluftsliv.

1. TILLGÄNGLIG NATUR FÖR ALLA

Mål

I Linköping ska det finnas goda möjligheter att utöva friluftsliv utifrån människors olika behov.

Bakgrund

Alla bör kunna ta del av friluftslivets positiva effekter. Därför är det viktigt att naturen i Linköping är tillgänglig för alla oavsett ålder, kön, etnicitet eller funktionsnedsättning.

Tillgängligheten till ett område påverkas av faktorer som närhet, information, attraktivitet och framkomlighet. Tillgängligheten påverkas också av människors förutsättningar och behov, exempelvis ålder, bakgrund, intresse, ekonomiska möjligheter, kunskap och funktionsförmåga. Trots god tillgång till naturområden kan möjligheten att utöva friluftsliv vara begränsad för många människor. Kommunen bör därför arbeta aktivt för att människor med olika bakgrund och förutsättningar ska ha möjlighet att bedriva friluftsliv.

Strategier

- A. Kommunen ska arbeta för att stärka barns och ungas möjlighet till naturbesök och friluftsliv.
- B. Kommunen ska underlätta äldres möjligheter till friluftsliv.

- C. Kommunen ska arbeta för att öka intresset för friluftsliv hos personer med utomnordisk bakgrund.
- D. Den tätortsnära naturen och kommunens naturreservat ska ges ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Särskilt attraktiva målpunkter för det rörliga friluftslivet ska prioriteras i tillgänglighetsarbetet.
- E. Jämställdhet ska vara en naturlig del av kommunens arbete med friluftsliv.
- F. Kommunen ska göra det möjligt för fler människor att ta sig till friluftsområden med gång-, cykel- och kollektivtrafik.
- G. Kommunen ska tillhandahålla aktuell och tillgänglighetsanpassad information om besöksvärda naturområden.

2. STARKT ENGAGEMANG OCH SAMVERKAN

Mål

Föreningar, företag, privatpersoner och myndigheter ska samverka för att ge människor möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv.

Bakgrund

Kommunen har ett ansvar att skapa förutsättningar för ett rikt och varierat friluftsliv. Detta görs bland annat genom att säkerställa tillgången till attraktiv natur och genom att förbättra tillgängligheten till naturområden. Men det är genom människors personliga engagemang och föreningslivets verksamhet som intresset för friluftsliv upprätthålls och utvecklas. Därför är det viktigt att kommunen, tillsammans med andra myndigheter och organisationer, samverkar med företag, enskilda och föreningslivet i friluftsarbetet ¹

Strategier

- H. Kommunen ska arbeta för en ökad samverkan med och mellan olika organisationer för att utveckla friluftslivet. Kommunen ska också vara positiv till förslag från organisationer och privatpersoner som vill förbättra möjligheterna till friluftsliv på kommunens mark.
- I. Samarbetet mellan de kommunala förvaltningarna i frågor som rör friluftsliv ska utvecklas.

3. ALLEMANSRÄTTEN

Mål

Allemansrätten, som är en viktig förutsättning för friluftslivet, ska värnas och respekteras.

Bakgrund

Tack vare allemansrätten kan alla röra sig fritt i den svenska naturen. Det är viktigt att värna denna gamla sedvanerätt, inte minst genom att tillämpa den med omtanke. Det finns ofta en stor osäkerhet om vad allemansrätten innebär eftersom svensk lagstiftning endast övergripande nämner allas tillgång till och ansvar för naturen. Det är därför en viktig uppgift att informera om allemansrättens innebörd – och de rättigheter och skyldigheter den medför.

Strategier

- J. Kommunen ska sprida information om allemansrätten med dess rättigheter och skyldigheter.

¹) Denna samverkan ska utgå från Program för samverkan med idéburen sektor som antogs av kommunfullmäktige 2012-06-12.

4. TILLGÅNG TILL ATTRAKTIV NATUR FÖR FRILUFTSLIV

Mål

Det ska finnas god tillgång till attraktiv natur för friluftsliv i hela kommunen.

Bakgrund

En grundförutsättning för ett rikt friluftsliv är att det finns besöksvärda naturområden att bedriva friluftsliv i. Friluftsliv rymmer en mängd aktiviteter som ställer olika krav på landskapets kvaliteter. Därför måste det finnas en variation av miljöer att tillgå i närheten av där människor bor men också i andra delar av kommunen. Här har den kommunala samhällsplaneringen en viktig roll att fylla genom att peka ut områden med olika upplevelsevärden för friluftslivet i hela kommunen. Det är också viktigt att mark- och vattenanvändning bedrivs på ett sätt som tar hänsyn till friluftslivet. Inte minst skogsbruket har ett stort ansvar eftersom skogens sociala värden skattas högt av en bred allmänhet. Linköpings kommun äger och förvaltar en stor del av den tätorts- och bostadsnära naturen kring Linköpings stad och flera av de mindre tätorterna. Härigenom har kommunen möjligheten att inrikta skötseln av dessa områden på att bevara och utveckla höga frilufts-, natur- och kulturmiljövärden.

Strategier

- K. Kommunens översiktliga planering ska peka ut mark- och vattenområden för friluftsliv i hela kommunen.
- L. Kommunen ska säkerställa att det finns god tillgång till attraktiva naturområden för friluftsliv.
- M. Områden med stor betydelse för friluftslivet ska utvecklas.
- N. Den kommunägda skogs- och jordbruksmarken ska skötas så att den erbjuder goda förutsättningar för rekreation och friluftsliv.

5. HÅLLBAR REGIONAL TILLVÄXT OCH LANDSBYGDSUTVECKLING

Mål

Linköpings natur- och kulturlandskap, med Eklandskapet samt vattensystemen kring Stångån Kinda kanal och Göta kanal, ska utvecklas till besöksmål av högsta klass.

Bakgrund

I Linköpings kommun finns ett fantastiskt natur- och kulturlandskap. Göta kanal, Stångån Kinda kanal och Eklandskapet är exempel på områden som utgör en stor tillgång för hela kommunen. Dessa områden bidrar till att skapa goda livs- och boendemiljöer samt ger fina förutsättningar för naturturism.

Det bedrivs turismverksamhet på Linköpings landsbygd redan idag, men det finns stora möjligheter att utveckla denna verksamhet ytterligare. Här finns sjöar, kanaler, ett unikt eklandskap, samt slotts-, herrgårds- och kyrkomiljöer. Dessa områden är också lättillgängliga tack vare bra kommunikationsmöjligheter både inom Sverige och till Europa. Här finns förutsättningar att locka såväl svenska som internationella turister.

En utveckling av natur- och kulturturismen har många positiva effekter, bland annat genom att det skapas nya arbetstillfällen och att det ger ett bra stöd till den lokala kommersiella servicen. Ett levande och attraktivt natur- och kulturlandskap kan också vara en konkurrensfördel när det gäller att locka nya invånare till kommunen.

Strategier

- O. Linköpings kommun ska arbeta för att utveckla natur- och kulturturism i Eklandskapet och längs Göta kanal och Stångån Kinda kanal. Arbetet ska ske i samverkan med länets övriga kommuner samt andra intressenter som exempelvis markägare och turistnäringen.

6. SKYDDADE OMRÅDEN SOM RESURS FÖR FRILUFTSLIVET

Mål

Naturreservat och andra skyddade naturområden ska utgöra en viktig resurs för ett rikt och varierat friluftsliv i Linköping.

Bakgrund

Områden som är skyddade enligt miljöbalken, som exempelvis naturreservat, är en tillgång för friluftslivet. Hösten 2014 finns 22 naturreservat inom kommunen varav sex stycken förvaltas av Linköpings kommun (Kärna mosse, Tinnerö eklandskap, Ullstämmaskogen, Vallaskogen, Vindingsjöskogen och Viggeby). Samtliga dessa områden är av stor vikt för friluftslivet. Planering och skötsel bör därför även i fortsättningen inriktas på att utveckla tillgänglighet och rekreationsvärden tillsammans med bevarande och utveckling av områdenas naturvärden. Det finns många andra områden med stora värden för det rörliga friluftslivet som i dagsläget saknar formellt skydd, exempelvis Tvärskogsudde och Motala ströms gamla fåra.

Strategier

- P. Kommunen ska verka för att ge ett formellt skydd till områden som är särskilt värdefulla för friluftslivet.
- Q. Skyddade områden ska skötas så att de upplevs som attraktiva för friluftslivet.

7. ETT RIKT FRILUFTSLIV I SKOLAN

Mål

Friluftsliv ska vara en naturlig del av skolverksamheten i Linköping.

Bakgrund

Förskola, skola och fritidshem utgör viktiga plattformar för att ge alla barn och unga, oavsett bakgrund och förutsättningar, möjlighet till friluftsliv och naturupplevelser. Det finns omfattande forskning som visar på utomhusvistelsens positiva effekter på bland annat inlärnings- och koncentrationsförmåga. Vistelse utomhus bidrar också till att ge barn och unga positiva upplevelser och en känsla för naturen.

Strategier

- R. Kommunen ska verka för att alla förskolor och grundskolor har tillgång till närmatur.
- S. Skolor och förskolor ska ha tillgång till information om de natur- och friluftsområden som finns inom kommunen samt ges möjlighet att besöka dessa.
- T. Verksamheten vid Naturcentrum ska utvecklas och förstärkas.

8. FRILUFTSLIV FÖR GOD FOLKHÄLSA

Mål

Kommunen ska främja ett aktivt friluftsliv och bidra till ökad livskvalitet och god folkhälsa.

Bakgrund

Omfattande forskning visar att vistelse i naturen är betydelsefullt för vår hälsa och vårt psykiska välbefinnande. Naturen ger möjlighet till fysisk aktivitet, vilket i sig är positivt för hälsan, och studier visar på andra goda effekter som minskad stress och oro samt en ökad koncentrationsförmåga. Motion och utevistelse anses också kunna motverka en rad sjukdomar. Att förbättra möjligheterna till friluftsliv och vardagsmotion är en kostnadseffektiv strategi för att förebygga ohälsa.

Strategier

U. Folkhälsoaspekten ska genomsyra kommunens friluftsbete.

V. Friluftslivets positiva effekter för rehabilitering vid ohälsa ska främjas.

9. GOD KUNSKAP OM FRILUFTSLIVET

Mål

Linköpings kommun ska ha hög kompetens kring frågor som rör friluftsliv och verka för att kunskap sprids till friluftslivets aktörer.

Bakgrund

En viktig uppgift för Linköpings kommun är att stödja människors möjlighet till friluftsliv och vistelse i naturen. Kommunen är till exempel ansvarig för samhällsplanering, förvaltar stora markområden som är värdefulla för friluftslivet och är huvudman för skola och förskola. Det är därför viktigt med hög kompetens kring frågor som rör friluftsliv inom kommunala förvaltningar och att beslut grundar sig på såväl lokal kunskap och erfarenhet som etablerad forskning.

Strategier

W. Kommunen ska genom omvärldsbevakning, uppföljning och utvärdering utveckla kunskapen om friluftsliv, natur- och kulturturism med mera.

4. Ansvarsfördelning för friluftslivet inom Linköpings kommun

Inom Linköpings kommuns organisation arbetar många enheter med friluftsfrågor direkt eller indirekt. Under senare år har detta arbete utökats och förbättrats, men dialogen och samverkan internt har inte utvecklats i takt med kommunens ökade insatser inom området. Det finns ett behov av att öka samverkan kring friluftsfrågorna internt i kommunen för att nå ännu längre och göra Linköpings kommun till en av landets bästa friluftskommuner. En bättre intern dialog är en förutsättning för att klara av den samverkan som medborgarna, föreningslivet och övriga intressenter önskar och förväntar sig och som behövs för en fortsatt positiv utveckling av friluftslivet i kommunen.

Kommunfullmäktige och kommunstyrelsen

Kommunfullmäktige (Kf) och kommunstyrelsen (Ks) har det övergripande ansvaret för kommunens friluftsarbete.

Till utvecklingsavdelningen på kommunstyrelsens förvaltning hör kommunens folkhälsostategi, miljöstrategi, utvecklingsstrategi och landsbygdsstrategi vilka alla utgör viktiga resurser för planeringen av kommunens övergripande friluftsarbete.

Uppdragsnämnderna

Kommunen har sex uppdragsnämnder, barn- och ungdomsnämnden (BUN), bildningsnämnden (BIN), kultur- och fritidsnämnden (KOF), samhällsbyggnadsnämnden (SBN), omsorgsnämnden (ON) och äldre- och funktionsnämnden (ÄN). Det är uppdragsnämnderna som till stor del genomför kommunens friluftsarbete i egen regi eller genom beställningar till kommunens utförarorganisationer, föreningar eller privata entreprenörer.

Barn- och ungdomsnämnden

Nämnden ansvarar för kommunens barnomsorg och grundskola. I genomförandet av den pedagogiska verksamheten ingår enligt läroplanerna att en del av verksamheten ska ske utomhus och att barnen och ungdomarna ska få kunskap om allemansrätten och praktisk kunskap om hur friluftsaktiviteter kan bedrivas.

Nämnden har genomfört flera projekt för att öka den egna skolgårdens och den skolnära naturens funktion för utomhuspedagogisk verksamhet. I projektet "Natur- och kulturpärlor" har lärarhandledningar tagits fram för att kunna genomföra lektioner i kommunens mest attraktiva natur- och kulturmiljöer som Svartåmynnningen, Bjärka-Säby och Tinnerö eklandskap. Tillsammans med SBN genomförs projektet "Skolskogar" där intresserade förskolor och skolor ges möjlighet att få tillgång till en egen skog där skolan kan bedriva utomhuspedagogisk verksamhet, genomföra vissa skötselåtgärder samt även uppföra anordningar som vindskydd och grillplats.

Bildningsnämnden

Nämnden ansvarar för den gymnasiala utbildningen, vuxenutbildningen, utbildningsinsatser för invandrare och flyktingar samt arbetsmarknadsinsatser. Flera ämnen i gymnasieutbildningen är enligt Skolverkets läroplan för gymnasieskolan "gymnasiegemensamma" för alla program. I ämnet "Idrott och hälsa" ska begrepp som fysisk aktivitet, folkhälsa och naturupplevelser beröras. Eleverna ska få en förmåga att genomföra och anpassa utevistelser utifrån olika förhållanden och miljöer samt förstå betydelsen av fysisk aktivitet och naturupplevelser för kroppslig förmåga och hälsa. För att kunna uppnå dessa färdigheter behöver eleverna genomföra ett antal lektioner i till exempel den tätortsnära naturen eller kommunens naturreservat. I ämnet "Naturkunskap" ska även livsstilsfrågornas påverkan på hälsa och miljö samt naturen som en källa för välbefinnande diskuteras.

Flera av gymnasiets program som "Barn- och fritidsprogrammet", "Hotell- och turismprogrammet", "Naturbruksprogrammet", "Vård och omsorgsprogrammet", "Samhällsvetenskapliga programmet" och "Naturvetenskapliga programmet" har fördjupande kurser där begrepp som hälsobefrämjande aktiviteter, natur- och kulturturism, landskapsvård, skogens betydelse för rekreation och naturupplevelser, samt folkhälsa och hållbar utveckling behandlas.

Jämfört med förskolans och grundskolans elever är det enklare för gymnasieelever att på egen hand förflytta sig mellan olika områden. Därför är gymnasieskolan i mindre utsträckning beroende av skolnära natur. Attraktiv gymnasienära natur underlättar naturligtvis genomförandet av läroplanen. I dag bedöms genomförandet av gymnasieskolans krav i läroplanen på färdigheter gällande utomhusvistelse och friluftsliv bara till del bedrivas som utomhuspedagogisk verksamhet.

Kultur- och fritidsnämnden

Tillsammans med SBN har KOF det övergripande ansvaret för kommunens friluftsplanering inklusive framtagandet av friluftsprogram och samordning av friluftsarbetet i kommunen.

Nämnden ansvarar för många viktiga anläggningar för friluftslivet till exempel samtliga motions-spår och huvuddelen av friluftsbaden. Vidare ansvarar nämnden för driften av ett av kommunens viktigaste friluftsområden - Friluftsmuseet Gamla Linköping, naturreservatet Vallaskogen och Valla fritidsområde.

KOF fördelar bidrag till föreningar som är aktiva inom friluftslivet. Verksamhetsbidrag används för aktiviteter för ungdomar. Det finns även ett "lägerbidrag" för deltagande i läger. Ledarutbildningsbidrag går till ledares utbildningar och "särskilt bidrag" till organisationer som anordnar skolverksamhet samt även för verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Det finns även bidrag för uppförande, om- och tillbyggnad eller underhåll av föreningsägda friluftsanläggningar samt driftbidrag för dessa anläggningar.

Samhällsbyggnadsnämnden

Nämnden förvaltar den kommunägda marken, vilket innebär ett ansvar för stadens parker, detaljplanerad natur, en stor del av den övriga tätortsnära naturen inklusive den kommunägda skogen samt de kommunalt förvaltade naturreservaten exklusive Vallaskogen.

Nämnden ansvarar för en lång rad friluftsanläggningar som Östgötaleden och andra vandringsleder, kanotleder, skridskobanor på naturis, några friluftsbad, fågeltorn, eldplatser, vindskydd, informationsskyltar och klosetter. Fördelningen mellan SBN:s och KOF:s ansvar för friluftsanläggningar bygger huvudsakligen på att SBN främst tillgodoser det rörliga friluftslivets behov av anläggningar, samt huvuddelen av anläggningarna inom detaljplanerad mark och KOF huvudsakligen tillgodoser behovet av motionsanläggningar samt majoriteten av de kommunala friluftsbaden.

Samhällsbyggnadsnämnden har ansvar för genomförandet av det kommunala naturvårdsarbetet. Det arbetet styrs av "Naturvårdsprogram för Linköpings kommun" med den senaste versionen beslutad av kommunfullmäktige i mars 2013. Det första naturvårdsprogrammet togs fram 2003 och allt sedan dess har det i detta program, förutom naturvårdssatsningar, även ingått åtgärder för att utveckla förutsättningarna för friluftslivet. Med andra ord har förutsättningarna för friluftslivets utveckling i mångt och mycket varit beroende av det kommunala naturvårdsarbetet. Framtagandet av detta friluftsprogram ska ge förutsättningar för ett mer självständigt kommunalt friluftsarbete.

Sedan 2010 har nämnden satsat extra investeringsmedel på att göra den tätortsnära naturen och de kommunalt förvaltade naturreservaten mer tillgängliga. En lång rad naturområden har på detta sätt gjorts mer attraktiva för alla linköpingsbor och andra besökare.

Gränsdragningarna mellan KOF:s ansvar och SBN:s ansvar inom friluftsområdet är otydliga och behöver diskuteras och tydliggöras. Bättre samverkansformer bör tillskapas så att det kommunala friluftsarbetet kan genomföras mer effektivt.

Omsorgsnämnden

Nämnden ansvarar för kommunens individ- och familjeomsorg samt handikappomsorg. Inom handikappomsorgen finns många brukare som har särskilt boende och deltar i "daglig verksamhet". Syftet med den "dagliga verksamheten" är att skapa en meningsfull verksamhet utifrån varje enskild brukares behov. En inte helt obetydlig del av denna verksamhet bedrivs som olika friluftslivsaktiviteter i den tätortsnära naturen. Den "dagliga verksamheten" kan även bestå av att genomföra olika skötselåtgärder i kommunens naturreservat, tätortsnära natur och parker. Detta arbete genomförs som ett samarbete med SBN och KOF.

Äldrenämnden

Nämnden ansvarar för särskilda boendeformer som servicebostäder och vårdbostäder för äldre. Vistelse i naturen är lika viktig för hälsan oberoende av ålder. Boende i särskilda boendeformer har ofta nedsatt rörelseförmåga, vilket ställer stora krav på boendets närmatur på och utanför tomten så att de äldre lätt kan få rekreation i form av attraktiv utevistelse. Vid Ekbackens äldreboende har äldrenämnden tillsammans med SBN anlagt en naturstig, som är anpassad för personer med rullstol eller rollator, i ekområdet vid Jungfruberget.

Det är också möjligt för boende i servicebostäder och vårdbostäder, samt även för andra som är berättigade till färdtjänst, att besöka attraktiva besöksmål i Linköpings natur. Flera besöksmål är anmälda som målpunkter för färdtjänstens verksamhet.

Övriga kommunala enheter

Inom utförarstyrelsen finns till exempel Idrott & Service som på beställning från KOF och SBN genomför skötselåtgärder vid många av kommunens friluftsanläggningar.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

För att uppnå ett effektivare friluftsarbete är det viktigt att ta tillvara på kraften i samverkan mellan kommunens alla aktörer. För att skapa ännu bättre förutsättningar bör en översyn av ansvarsfördelningen och samverkansmöjligheter för kommunens friluftsarbete genomföras.

Kommunen bör även ta initiativ till att skapa forum där organisationer som arbetar med friluftsliv får samverka med ansvariga politiker och tjänstemän för informationsutbyte och dialog.

5. Resursbehov för ett genomförande av friluftsprogrammet

FRAMTAGANDET

Framtagandet av ett friluftsprogram är ett första steg i kommunens strävanden att förbättra och utveckla ett attraktivt och lättillgängligt friluftsliv för alla. Programmet är en sammanställning av friluftslivets förutsättningar i dag och beskriver ingående viktiga aspekter, områden och aktörer samt föreslår förbättringsområden. Framtagandet av programmet har varit en kraftsamling som erhållit finansiellt stöd från staten via "LONA – den lokala naturvårdssatsningen". Det kunskapsunderlag som tagits fram till programmet ger redan idag ett bra stöd för det tämligen omfattande friluftslivsarbete som pågår, främst inom samhällsbyggnadsnämndens område avseende dels fysisk planering, dels tillgänglighetsarbete i den tätortsnära naturen och i de kommunala naturreservaten. Även för kultur- och fritidsnämnden är programmets kunskapssammanställning ett viktigt instrument för nämndens prioriteringar.

ANSVAR OCH SAMORDNING

En viktig ambition för friluftsprogrammet är att lyfta friluftslivet till en ny nivå och att göra friluftslivsutövandet mer jämställt och tillgängligt för alla. Friluftsförhållanden handlar om barn och äldre, bildning och utbildning, hälsa och välmående, arbete och fritid, samhällsbyggande och kommunens attraktivitet med mera. Alla kommunala nämnders verksamhet är på olika sätt berörda men samhällsbyggnadsnämnden respektive kultur- och fritidsnämnden kan sägas ha ett övergripande ansvar för friluftslivets förutsättningar och samordnande. För att kunna genomföra friluftsprogrammets ambitioner och utvecklingsmöjligheter krävs förstärkning hos såväl miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen som kultur- och fritidsförvaltningen. Exempel på utvecklingsområden är:

- utveckling av samarbetet med den ideella sektorn
- utveckling och samordning av kommunens arbete inom friluftssektorn
- utredningar och långsiktig planering för säkerställande av viktiga friluftsområden
- projektledning av investeringar för förbättrad tillgänglighet vid kommunala friluftsbad, motionsspår och andra anläggningar
- samordning av förvaltningen av friluftslivets infrastruktur och anläggningar.

INVESTERINGAR OCH DRIFTMEDEL

För att höja nivån på kommunens friluftsbudget krävs också ekonomisk förstärkning. Långsiktiga och viktiga investeringar har genomförts sedan 2010 inom friluftsområdet i storleksordningen 0,8 – 1,8 Mkr/år belastande samhällsbyggnadsnämndens investeringsram. För att klara programmets ambitioner behöver investeringstakten ökas. Det finns även behov av en särskild driftbudget för friluftsområdet.

Utöver samhällsbyggnadsnämndens ansvar finns ett stort behov av att förbättra tillgängligheten vid många av kommunens friluftsbad och motionsspår varför även kultur- och fritidsnämndens investeringsram behöver utökas.

LÅNGSIKTIGT SÄKERSTÄLLANDE OCH UTVECKLING AV FRILUFTSOMRÅDEN

För att säkerställa friluftslivet vid några av kommunens viktigaste friluftsområden och för att genomföra intentionerna i kommunens översiktsplaner kommer det att krävas markförvärv och andra former av säkerställande. Exempel på prioriterade objekt är Motala ströms ravin och Olstorp vid Ljungsbro samt Tvärskogsudde vid Ekängen. Vid förvärv av exploateringsmark bör också alltid en bedömning göras av friluftslivets behov.

Det finns i Linköpings tätort ett antal fysiska barriärer som på ett påtagligt sätt verkar hämmande på det tätortsnära friluftslivet. I några fall är de relativt enkelt åtgärdade men flera av barriärerna kräver mycket stora resurser att åtgärda. Det är inte rimligt att arbeta med dessa enbart utifrån friluftslivets behov utan de bör vara en del av planeringsförutsättningarna när stora omvandlingar av infrastruktur eller bebyggelse är aktuella av andra orsaker. Ett konkret och bra exempel är omvandlingen av Folkungavallen vars huvudsakliga drivkrafter är att bygga nya bostadskvarter och ny simhall men samtidigt ger möjlighet att binda ihop Stångåstråket och Tinnerbäcken, två av stadens viktigaste friluftsområden vilket i sin tur påtagligt ökar stadskärnans attraktivitet för rekreation och friluftsliv.

6. Friluftslivets regelverk

ALLEMANSRÄTTEN

Allemansrätten ger oss en unik möjlighet att vistas och röra oss i naturen. Liknande rättigheter finns i några andra nordiska länder, men är mycket ovanliga i resten av världen. Allemansrätten gäller för alla som vistas i Sverige och ger oss goda möjligheter till ett rikt och omväxlande friluftsliv. Den ger oss rätten att ströva i naturen och plocka blommor, bär och svamp. Den ger oss rätt att bada, paddla, segla eller åka långfärdsskridskor. Den ger oss också rätt att rida, cykla, jogga, åka skidor och klättra i berg. Och slå upp ett tält och tända en eld. Allt detta får vi i allmänhet göra utan att fråga markägaren eller någon annan om lov. Men med allemansrätten följer också skyldigheten att visa hänsyn och varsamhet mot människor och natur. Att inte kränka hemfriden eller markägarens ekonomiska intressen, inte störa andra människor i naturen och inte orsaka skada eller störning på växt- och djurlivet. Detta brukar sammanfattas med orden inte störa – inte förstöra.

Allemansrätten är en viktig förutsättning för mycket av det friluftsliv som bedrivs idag. Den har kommit att få stor betydelse inte bara för privatpersoner utan också för organisationer och företag. Dess centrala betydelse för friluftslivet framgår av regeringens mål för friluftslivspolitikerna från 2012 där det övergripande målet är tydligt kopplat till allemansrätten. Den används också för att avgränsa politikområdet, vilket omfattar sådant friluftsliv som sker inom ramen för allemansrätten.

Som begrepp uppstod allemansrätten under 1900-talets första hälft. Men rätten att på olika sätt nyttja mark man inte äger kan härledas till sedvanerätter långt tillbaka i tiden. Sedan 1994 är allemansrätten inskriven i den del av grundlagen som heter regeringsformen. Här sägs att *alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten*. Men allemansrätten är ingen lag och det finns heller ingen lagtext som beskriver vad den är. Det närmaste man kommer en definition finns i miljöbalkens sjunde kapitel där det står att *var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen skall visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den*.

Eftersom det inte finns någon lag som tydligt beskriver vad allemansrätten innebär sätts de yttersta ramarna istället av lagar som beskriver vad som inte är tillåtet. Sådana bestämmelser finns

bland annat i brottsbalken, miljöbalken, fiskelagen och terrängkörningslagen. Allt som inte uttryckligen är förbjudet är dock heller inte tillåtet enligt allemansrätten. Mycket faller tillbaka på sunt förnuft, hänsyn och orden ” inte störa – inte förstöra”.

Om man är osäker på om något är tillåtet enligt allemansrätten kan man rådfråga kommunen eller länsstyrelsen. I många fall finns det också skäl att fråga markägaren om lov, exempelvis om man avser att förtöja en båt vid en strand en längre tid, om man önskar tälta med en större grupp eller om man planerar att rida i ett område, speciellt om det finns risk för markskador eller om man har för avsikt att rida regelbundet. Andra exempel är om man önskar att placera ut orienteringskontroller för en längre period eller om man planerar att klättra en led som sällan klättras eller kanske sätta upp en ny klätterled.

Exempel på sådant som inte ingår i allemansrätten är jakt, fiske och att köra med motorfordon i naturen. Allemansrätten ger heller inte rätt att orsaka skador på ömtåliga marker, vilket innebär att exempelvis åkrar med känslig gröda och skogsplanteringar med späda plantor inte ska beträdas. Ett annat exempel är golfbanor där allemansrätten inte ger rätt att störa spel eller beträda green.

Organiserat friluftsliv och kommersiell naturturism kan ske inom ramen för allemansrätten. Det ställer dock höga krav på den som anordnar verksamheten, bland annat eftersom allemansrätten är knuten till den enskilde individen och inte gruppen. Som arrangör är man bland annat skyldig att informera deltagarna om allemansrätten och det ansvar den innebär samt planera och genomföra aktiviteten på ett sådant sätt att skador på naturen eller besvär för markägaren inte uppkommer.

Avgifter för åkning i preparerade skidspår finns numera på flera håll i landet. Naturvårdsverket gör bedömningen att tvingande spåravgifter inom allemansrättsligt tillgänglig mark inte är möjliga och att dessa avgifter därför måste vara frivilliga.

BYGGANDE OCH PLANLÄGGNING AV MARK OCH VATTEN

I plan- och bygglagen finns bestämmelser om byggande och planläggning av mark och vatten. Planeringsprocessen är en central del av lagen där intressekonflikter kopplat till byggande och förändring av användningen av mark- och vattenområden ska samordnas och lösas i ett tidigt skede. Här vägs allmänna och enskilda intressen mot varandra och berörda ges tillfälle att påverka processen. I processen är friluftslivet ett av de allmänna intressen man tar hänsyn till och gör avvägningar mot.

NATURRESERVAT OCH ANNAN SKYDDAD NATUR

Bestämmelser om naturreservat finns tillsammans med biotopskydd, fågelskydd och andra skyddsformer i miljöbalkens sjunde kapitel. Av dessa är naturreservat den vanligaste skyddsformen. De allra flesta reservat bildas i första hand för att bevara biologiskt värdefulla naturmiljöer, men skyddsmotivet kan även vara att tillgodose friluftslivets intressen. Trots att biologiska motiv är vanligast får många naturreservat med tiden stärkta värden för friluftslivet. En förklaring till detta är de informationsinsatser och skötselåtgärder som genomförs med målsättningen att göra reservaten besöksvärda, tillgängliga och intressanta för naturbesökare, exempelvis anläggning av entréer med parkeringsmöjligheter och informationsskyltar eller markerade vandringsleder med rastplatser och vindskydd.

Alla naturreservat har ett beslutsdokument som redovisar syftet med skyddet samt områdets föreskrifter. Knutet till beslutet finns en skötselplan som beskriver målen med bevarandearbetet och

vilka skötselåtgärder som ska genomföras i området. I föreskrifterna regleras vad som får och inte får göras. Bestämmelserna anpassas till varje område beroende på vilka värden som skyddas och kan ibland innebära inskränkningar i allemansrätten. Exempel på bestämmelser som kan finnas är krav på att hålla hundar kopplade och förbud mot att göra upp eld eller tälta, plocka växter, klättra i berg eller bryta grenar från döda träd och buskar. Det kan också råda tillträdesförbud under känsliga perioder för djurlivet. Information om vilka regler som gäller finns ofta på informationstavlor vid naturreservatsentréer och liknande platser.

Av landets cirka 4 000 reservat ligger 22 i Linköpings kommun. De allra flesta har skyddats på grund av sina biologiska värden, men hyser även värden för friluftslivet. Särskilt höga friluftsvärden finns bland annat i Tinnerö eklandskap, Vidingsjö- och Ullstämmaskogarna, Vallaskogen, Svartåmynningen, Viggeby och Ycke naturreservat.

KULTURRESERVAT

Syftet med miljöbalkens skyddsform kulturresevat är att möjliggöra vård och bevarande av värdefulla, kulturpräglade landskap. Skyddet kan omfatta hela områdets natur- och kulturmiljövärden, allt från marker, byggnader och kulturlämningar till värden i form av verksamheter, kunskaper och traditioner. Liksom för naturreservat finns ett beslutsdokument med syfte och föreskrifter samt en skötselplan. Öna, mellan Nykil och Ulrika, är det enda kulturresevatet i kommunen.

NATURA 2000

Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefulla naturområden. Natura 2000-områden pekas ut med stöd av EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektivet för att de har höga bevarandevärden ur ett europeiskt perspektiv. I Sverige finns ungefär 3 500 Natura 2000-områden varav 38 finns i Linköpings kommun. Många är naturreservat, till exempel Tinnerö eklandskap, Vidingsjö- och Ullstämmaskogarna, Svartåmynningen och Viggeby. Men det finns även Natura 2000-områden som inte är naturreservat, exempelvis Bjärka-Säby och större delen av Västra Roxen-området. Natura 2000-områden har ett mycket starkt skydd i miljöbalken och annan lagstiftning. Varje område har en egen bevarandeplan med mål, vilka åtgärder som behövs för att nå målen, vad som kan skada områdets värden samt hur man planerar att följa upp att målen nås.

RIKSINTRESSEN FÖR FRILUFTSLIVET OCH NATURVÅRDEN

Riksintressen är områden av nationell betydelse för ett visst samhällsintresse, exempelvis för friluftslivet eller naturvården. Regelverket om riksintressen är en del i miljöbalkens hushållningsbestämmelser och fyller även en viktig roll i plan- och bygglagen. Att ett område klassats som riksintresse betyder att dess värden ges företräde vid avvägningar mot andra intressen, exempelvis i samband med fysisk planering. Ett riksintresse ska skyddas från åtgärder som kan skada dess värden på ett påtagligt sätt. Detta gäller speciellt vid förändringar som innebär att markanvändningen ändras, exempelvis om skogsmark ersätts av bebyggelse. Bestämmelserna fungerar därför som ett slags skydd, men är inte lika starka som exempelvis skyddet hos ett naturreservat.

I miljöbalkens fjärde kapitel namnges ett antal områden som har så stora natur- och kulturvärden att de i sin helhet är av riksintresse. Dessa utgörs främst av långa kuststräckor, stora fjällområden och älvar. Inget av dessa områden berör Linköpings kommun. Men i det fjärde kapitlet finns också bestämmelser som pekar ut samtliga Natura 2000-områden som riksintressen. I Linköpings kommun finns 38 Natura 2000-områden.

Övriga riksintressen pekas ut med stöd av miljöbalkens tredje kapitel. Ansvaret för detta ligger på olika centrala myndigheter, av vilka Naturvårdsverket ansvarar för friluftslivet och naturvården. Verket har pekat ut två riksintressen för friluftslivet i Linköpings kommun. Dessa är Göta kanal med Roxen och Kinda kanal med Ärlången, Stora och Lilla Rängen, Järnlunden och stora delar av Stångån. När det gäller naturvårdens riksintressen har Naturvårdsverket pekat ut 11 områden i kommunen. Det största av dessa är eklandskapet söder och sydost om Linköping. Området är drygt 500 kvadratkilometer stort och sträcker sig in i Åtvidabergs kommun. Här finns även några områden som främst pekats ut på grund av geologiska naturvärden, bland annat Stjärnorpsravinen och Kapellån.

Vissa områden är utpekade på olika grunder eller utifrån olika bestämmelser. Ett exempel är västra delen av Roxen som är riksintresse för både friluftslivet och naturvården enligt miljöbalkens tredje kapitel. Det är dessutom ett Natura 2000-objekt, vilket innebär att området också pekas ut som riksintresse enligt det fjärde kapitlet.

STRANDSKYDDSBESTÄMMELSER

Bestämmelserna om strandskydd finns i miljöbalkens sjunde kapitel. Lagen gäller inom 100 meter från strandlinjen längs sjöar, vattendrag och hav. Inom särskilt utpekade områden kan strandskyddet utökas. Från och med 1 januari 2015 gäller nya bestämmelser om utökat strandskydd. I Linköpings kommun innebär detta att strandskyddet med några undantag även fortsättningsvis är utvidgat vid Roxen, Ärlången, Stora Rängen, Lilla Rängen och Järnlunden. För Stångån är strandskyddet utvidgat längs vissa delar i dess södra sträckning. De nya bestämmelserna betyder en differentiering av det utökade strandskyddet. I huvudsak utvidgas strandskyddet till 150 meter medan det i några områden med särskilt höga natur- och friluftsvärden utvidgas till 300 meter. I tätorter gäller endast det generella strandskyddet om 100 meter. Detaljerade bestämmelser och kartor finns hos länsstyrelsen, www.lansstyrelsen.se/ostergotland. Strandskyddet kan också minskas eller upphävas genom exempelvis dispenser eller planbestämmelser. Syftet med skyddet är att trygga allmänhetens tillgång till strandzonen och bevara goda livsvillkor för växt- och djurlivet, både på land och i vatten. Strandskyddet innebär att förändringar som motverkar strandskyddets syften inte får göras. Detta betyder bland annat att man inte får göra förändringar som leder till att strandzonen upplevs som privat, exempelvis genom att bygga nytt eller ändra befintliga byggnader, sätta upp stängsel eller staket, anlägga en gräsmatta eller bygga en brygga.

VÅTMARKSKONVENTIONEN (RAMSAROMRÅDEN)

Våtmarkskonventionen är en global överenskommelse som syftar till att bevara våtmarker och vattenmiljöer av internationell betydelse. Den undertecknades 1971 i Ramsar i Iran och kallas också Ramsarkonventionen. I Sverige finns för närvarande 51 områden som pekats ut enligt konventionen. Ett av dessa är Västra Roxen. Området är drygt 40 kvadratkilometer stort och omfattar Roxens västra delar inklusive naturreservaten Svartåmynningen och Kungsbro samt de nedre delarna av Svartån, Stångån och Motala Ström uppströms Roxen. Genom konventionen har Sverige förbundit sig att bevara Västra Roxen och de andra våtmarkerna på listan. Området är idag skyddat genom natura 2000-lagstiftningen och naturreservatsbestämmelserna. Listningen kan ses som en kvalitetsstämpel som ger ytterligare tyngd åt skyddet.

FRIDLYSTA DJUR, VÄXTER OCH SVAMPAR

Fridlysning innebär att det är förbjudet att plocka, fånga, döda, eller på annat sätt samla in eller skada vissa djur, växter och svampar. Fridlysning sker för att hindra att arter utrotas eller samlas

in i för stora mängder. Arter kan också fridlysas för att Sverige förbundit sig att göra det i överenskommer med andra länder. Exempel på fridlysta arter är samtliga grod- och kräddjur, orkidéer och fladdermöss. Fridlysning sker med stöd av miljöbalkens åttonde kapitel och artskyddsförordningen. Dessutom är alla vilda fåglar och däggdjur fredade enligt jaktlagen. Skyddet gäller även deras bon, ägg och ungar. Undantag från frednings- och fridlysningsbestämmelserna finns i jaktförordningen, vilken tillåter skyddsjakt och jakt på vissa däggdjur och fågelarter under delar av året.

SAMRÅDSPLIKT

I miljöbalkens tolfte kapitel finns bestämmelser om samrådsplikt för verksamheter eller åtgärder som väsentligt kan komma att ändra naturmiljön och där tillstånds- eller anmälningsplikt inte gäller. Ett viktigt syfte med samrådsplikten är att skapa en dialog så att påverkan på naturmiljön kan minimeras. I sällsynta fall kan verksamheten förbjudas. Exempel på sådant med koppling till friluftsliv som kan omfattas av samrådsplikt är anläggning och ändring av leder för vandring, ridning eller cykling samt genomförande av större tävlingar eller lägerverksamhet.

STÄNGSEL OCH DIKEN SOM PÅVERKAR FRILUFTSLIVET

I miljöbalkens tjugosjätte kapitel finns bestämmelser om stängsel som påverkar allmänhetens möjlighet att ta sig till områden som omfattas av allemansrätten. Bestämmelserna innebär att krav kan ställas på att ett stängsel förses med grindar eller stättor om det behövs för att allmänheten ska kunna ta sig till ett allemansrättsligt tillgängligt område. De innebär också att krav kan ställas på att ta bort stängsel som enbart syftar till att utestänga allmänheten från ett allemansrättsligt tillgängligt område. Bestämmelserna gäller även diken.

AVVISNINGSSKYLtar

Skyltar som avvisar allmänheten från områden som är av betydelse för friluftslivet är inte tillåtna. Bestämmelserna finns i lagen med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning. Skyltar med tillstånd eller på platser där det exempelvis är uppenbart att allmänheten inte får färdas fritt är undantagna från bestämmelserna.

HUNDAR I NATUREN

Hundar får inte orsaka skador eller så kallade avsevärda olägenheter. Det är hundens ägare eller den som har hand om hunden som ansvarar för att detta inte sker. Detta innebär bland annat att hunden inte får springa efter vilda djur. Under perioden från den 1 mars till den 20 augusti måste hundägaren hålla sin hund under extra stor uppsikt i naturen. Hundar får då inte springa lösa i marker där det finns vilda djur, vilket i praktiken innebär att de allra flesta hundar måste hållas i koppel under denna period. Vid jakt omfattas inte hundar av dessa regler. Bestämmelserna finns i lagen om tillsyn över hundar och katter. Ytterligare bestämmelser om hundar finns i kommunens lokala ordningsföreskrifter och kan även regleras i naturreservatens föreskrifter.

NEDSKRÄPNING

Att man inte får skräpa ner i naturen är känt av de allra flesta. Bestämmelserna om detta finns i miljöbalkens femtonde kapitel. Förbudet gäller både markägaren och den som vistas på dennes mark och gäller allt från cigarettfimpar och godispapper till byggavfall, bilar och möbler. Om nedskräpningen sker med flit eller av oaktsamhet och utgörs av större föremål eller sker i stor omfatt-

ning kan den som skräpar ner dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Om nedskräpningen är att betrakta som mindre allvarlig kan polisen bötfälla på plats och utfärda en ordningsbot.

ELDNINGSFÖRBUD

Under perioder med stor brandrisk kan länsstyrelsen eller räddningstjänsten utfärda eldningsförbud med stöd av förordningen om skydd mot olyckor.

FRITIDSFISKE

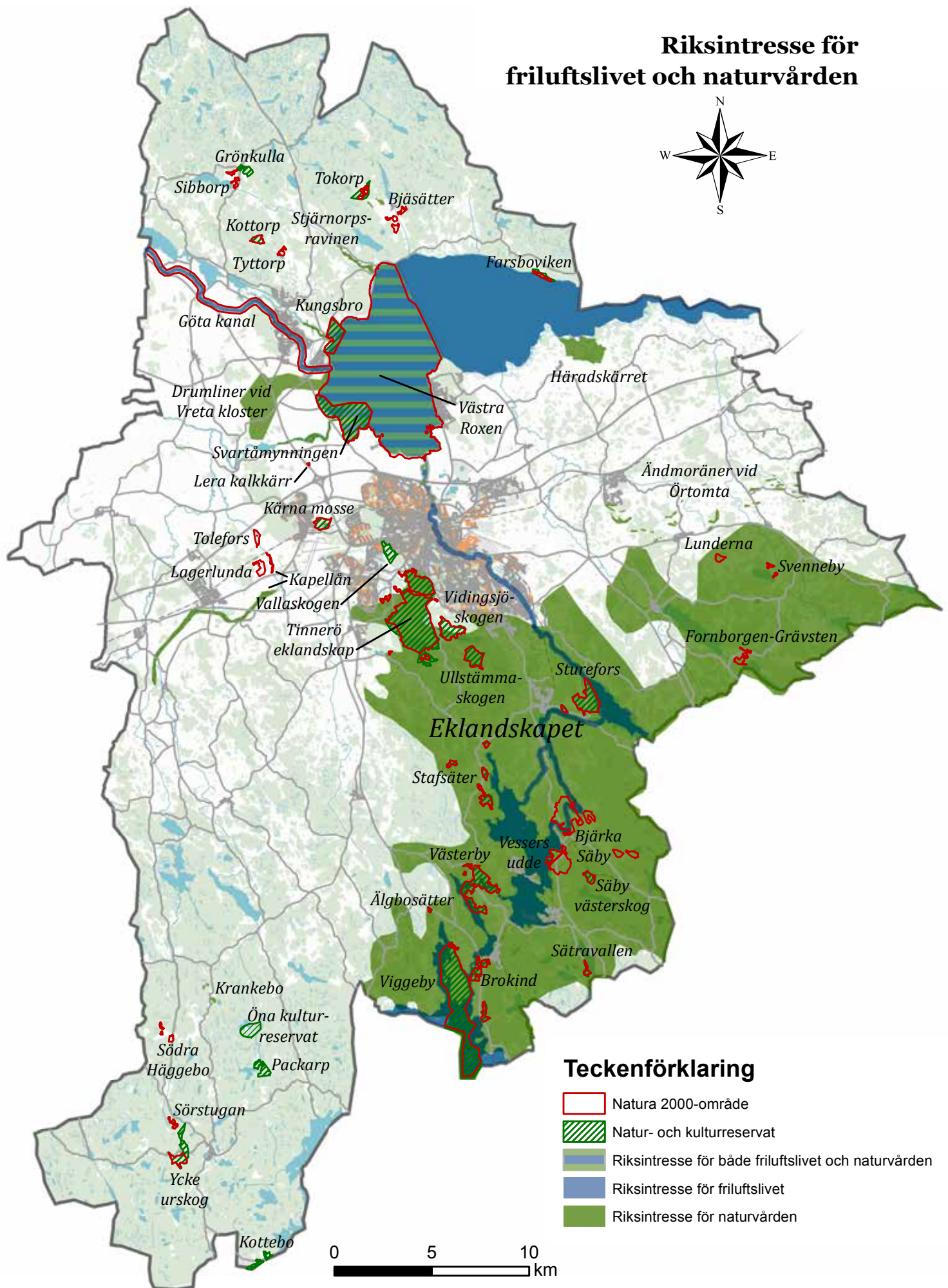
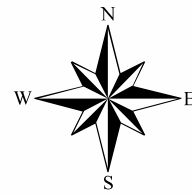
Fritidsfiske ingår inte i allemansrätten, men allemansrätten har ändå en stor betydelse för fisket. Regler om när, var och hur man får fiska finns i fiskerilagstiftningen. Viktiga begrepp är enskilt och allmänt vatten. Allmänt vatten ägs av staten och finns i havet, Väner, Vättern, Hjälmaren och Mälaren. Grundregeln är här att vatten som ligger minst 300 meter från land är allmänt. Allt vatten som inte är allmänt är enskilt. Här är det fiskerättsinnehavaren, oftast densamme som markägaren, som har rätten till fisket. På enskilt vatten längs kusten och i Vättern, Väner, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön har allmänheten rätt att fiska med handredskap. Inom allt annat enskilt vatten måste man ha fiskerättsinnehavarens tillstånd för att fiska. I Linköpings kommun gäller detta inom alla sjöar och vattendrag. Fisketillstånd kan man få genom att köpa ett fiskekort, arrendera fiskerätten eller på annat sätt försäkra sig om rätten till fiske. Fiskerättsinnehavaren kan också välja att låta allmänheten fiska gratis, vilket exempelvis sker i delar av Stångån. I vattenområden med flera fiskerättsinnehavare kan man bilda särskilda fiskevårdsområden. Detta gör man med stöd av lagen om fiskevårdsområden. Ett fiskevårdsområde förvaltas av en förening där alla som innehar fiskerätt i vattenområdet är medlemmar. Föreningen sköter fiskevården och säljer vanligtvis fiskekort till allmänheten. Det är alltid fritidsfiskarens eget ansvar att ta reda på vilka regler som gäller i det aktuella vattnet.

LOKALA ORDNINGSFÖRESKRIFTER

Kommuner har rätt att meddela lokala ordningsföreskrifter enligt ordningslagen. Föreskrifterna kan i vissa fall begränsa allemansrätten. I kommunens lokala ordningsföreskrifter finns dessa bestämmelser med koppling till friluftslivet:

- Några särskilt utpekade områden jämföras med offentlig plats och omfattas därmed bland annat av ordningslagens bestämmelser om allmän ordning och säkerhet på offentlig plats. Platserna som pekas ut är kommunens allmänna badplatser, Vidingsjö motionsanläggning inklusive motionsspår, motionsspårerna i Rydskogen, Valla fritidsområde, motionsspårerna i Olstorp samt Stångån, Kinda kanal, Göta kanal, Svartån och Motala Ström. Kommunen har också rätt att ta ut avgifter för användning av dessa platser.
- Bad är inte tillåtet i anslutning till slussar, broar och markerade elkablar vid Göta kanal, Stångån och Kinda kanal. Bad är heller inte tillåtet vid vattenintag till kraftverken i Stångån, Svartån och Motala Ström.
- Ridning är inte tillåten i kommunens motionsspår i Vidingsjö och Rydskogen eller på kommunens allmänna badplatser.
- Hundar som inte hålls kopplade skall ha halsband med ägarens namn, adress och telefonnummer. På kommunens allmänna badplatser, inom Valla fritidsområde samt i motionsspårerna i Rydskogen, Vidingsjö och Olstorp ska hundar alltid hållas kopplade. På dessa platser ska också hundbajs plockas upp. Slutligen ska löpande tikar hållas kopplade inom hela kommunen.
- Luftvapen, fjädevapen och paintballvapen får inte användas utan tillstånd.

Riksintresse för friluftslivet och naturvården

7. Friluftsliv för alla

Det finns några grundläggande förutsättningar som måste vara uppfyllda för att friluftslivet ska kunna spela en viktig roll i samhället. Det allra viktigaste är att det finns attraktiva och besöksvärda naturområden i människors närhet. Men människor måste också veta om att dessa områden finns och vad de kan göra där. Och de måste kunna ta sig dit.

Friluftsliv och vistelse i naturen kan utövas av alla, men möjligheterna skiljer sig stort. Människor är olika och har skilda förutsättningar och behov. Steget för att komma ut i naturen är ofta längre om man exempelvis har en funktionsnedsättning. Detsamma gäller om man har utomnordisk bakgrund, speciellt om man inte har ett västerländskt ursprung. Steget kan också vara långt för den som saknar kunskap om vilka besöksvärda naturområden som finns, hur man tar sig dit och vad man kan göra där. Svårigheterna kan också handla om fysiska hinder, både i naturen och på vägen dit. Det kan vara svårframkomliga stigar, friluftsanordningar som inte är tillgänglighetsanpassade, brister i kollektivtrafiken eller avsaknad av cykelvägar, gångstråk eller parkeringsplatser. Det kan också vara så enkelt som att det saknas attraktiv natur i närheten av bostaden.

Friluftsliv som begrepp och aktivitet är en kulturskapad konstruktion. Vad vi menar med friluftsliv och hur det ser ut förändras över tid och skiljer sig mellan olika grupper i samhället. Det finns idag tydliga sociala mönster i utövandet. Ålder, kön, geografisk hemvist, socioekonomisk och etnisk grupptillhörighet påverkar hur människor värderar olika friluftslivsaktiviteter och hur friluftslivet ser ut. Några framträdande mönster är att:

- Ungdomar ägnar sig mer åt fysiska eller identitetsbyggande aktiviteter som orientering, löpning, terrängcykling och klättring. Även fiske är viktigt.
- Äldre människor ägnar sig mer åt vardagsnära friluftaktiviteter som skogspromenader och stavgång. Äldre kvinnor är särskilt aktiva.
- Kvinnor ägnar sig mer åt vardagsnära friluftsliv som promenader och strövande i skog och mark och aktiviteter med djur, exempelvis ridning och hundpromenader.
- Män ägnar sig mer åt aktiviteter som tar mer tid i anspråk och kräver planering och särskild utrustning, en större fysisk ansträngning eller att man måste befinna sig på en specifik plats.

Fiske och jakt är aktiviteter där skillnaden mellan könen är särskilt stor.

- Medelklassen, exempelvis akademiker och tjänstemän inom näringslivet och offentlig sektor, är mer aktiva än andra socioekonomiska grupper och kan ses som det moderna friluftslivets bärare.
- Människor med utomnordisk bakgrund hör till de minst aktiva, speciellt de som inte har ett västerländskt ursprung.
- Boende på landsbygden ägnar sig mer åt aktiviteter som jakt, fiske och bärplockning.

En viktig utgångspunkt för friluftslivsarbetet är att ge alla goda möjlighet att ägna sig åt friluftsliv och vistelse i naturen. Vi måste därför ha god kunskap om vilka strukturella hinder som begränsar friluftslivsutövandet för olika grupper i samhället. Vi måste göra friluftslivet inkluderande, sänka trösklarna för människor att ta sig ut i naturen, se till att det finns attraktiva besöksmål och beakta människors olika behov.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör genomföra en utredning som kartlägger hinder för olika gruppers utövande av friluftsliv. Studiens utgångspunkt ska vara att alla invånare erbjuds goda förutsättningar att ägna sig åt friluftsliv och att ingen missgynnas av strukturella hinder kopplade till exempelvis ålder eller kön, socioekonomisk eller etnisk grupptillhörighet eller funktionsnedsättning. Utredningen bör vara åtgärdsinriktad och fokusera på sådant som kan hanteras inom ramen för kommunens friluftslivsarbete.

Kommunen bör ha en tydlig målsättning att underlätta för människor att ta sig till besöksvärda tätortsnära naturområden. Flertalet tätortsnära områden bör vara möjliga att nå via gångstråk eller cykelleder. Detta gäller speciellt områden där åtgärder för friluftslivet genomförts. Områden med större besöksvolym bör dessutom vara möjliga att nå med bil och erbjuda goda parkeringsmöjligheter. Dessutom bör anpassningar av det befintliga kollektivtrafiknätet övervägas om det behövs för att nå dessa områden. Det bör även bli enklare att använda särskild kollektivtrafik, färdtjänst, för att ta sig till dessa områden.

Det bilfria perspektivet bör belysas och framhållas i informationsmaterial om tätortsnära naturområden.

Ett försök med gratis kollektivtrafik till särskilt populära målpunkter bör övervägas.

BARN OCH UNGA

Naturen spelar en viktig och självklar roll i de allra flesta barns och ungas liv. På fritiden besöks naturen tillsammans med familjen och kompisar och inom skolan och barnomsorgen är naturbesök ett återkommande tema. Naturen är en betydelsefull arena för barn och unga och en plats för såväl undervisning, social träning och idrott som avkoppling, lek och äventyr.

Friluftsliv har många positiva effekter för barn och unga. Det är bra för den fysiska och psykiska hälsan och kan utveckla färdigheter i bland annat motorik, samarbete och moralfrågor. Det kan också leda till insikter och ökad förståelse om exempelvis naturvetenskap och lokalhistoria samt skapa engagemang för naturvårds- och miljöfrågor.

Det finns dock betydande skillnader mellan barn och unga från olika socioekonomiska och etniska grupper. Föräldrarnas friluftslivsvanor och uppfattning om naturen verkar ha en grundläggande betydelse för barnets relation till naturen. Det finns studier som visar att barn och unga med svenskfödda medelklassföräldrar i första hand förknippar naturaktiviteter med fritiden, kompisar

och föräldrar och att barn och unga med invandrarbakgrund i första hand förknippar naturaktiviteter med skola och barnomsorg.

Mycket pekar på att de spontana naturbesöken minskat i omfattning medan de vuxenövervakade besöken blivit vanligare, bland annat genom att skolans och barnomsorgens betydelse för naturbesöken ökat. En vanligt förekommande uppfattning är att barn och unga ägnar allt mindre tid åt friluftsliv. Flera undersökningar visar också att barn och unga ägnar mindre av sin fritid åt strövande i skog och mark jämfört med tidigare generationer. Men detta innebär inte att friluftslivet minskat hos yngre. Dagens friluftsliv skiljer sig från gårdagens och erbjuder en betydligt större bredd av möjligheter. Den tillgängliga statistiken fångar inte in bredden i det nya friluftslivet och har svårt att svara på frågan om barn och unga ägnar sig mindre åt friluftsliv idag. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor gör dock bedömningen att det finns en sjunkande friluftaktivitet främst bland unga i senare delen av högstadie- och gymnasieåldern. Denna bedömning gör även kommunens utbildningskontor. Det kan i det här sammanhanget nämnas att Sverok (spelhobbyförbundet) 2005 gick om scouterna som den största bidragsberättigade ungdomsorganisationen.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

De fysiska förutsättningarna för att barn och unga ska kunna ägna sig åt spontana naturbesök och friluftsliv bör värnas och stärkas. En grundläggande förutsättning är att lämpliga naturområden finns inom rimligt avstånd från de platser där barn och unga bor samt att de ska kunna ta sig dit på ett säkert sätt.

Kommunen bör överväga att genomföra utökade satsningar på naturbesök vid förskolor och skolor där det finns många barn och unga med utomnordisk bakgrund. Ett viktigt syfte är att utveckla barns respektive ungas relationer till natur och att locka till fler naturbesök på fritiden.

Kommunen bör utreda vilka naturområden som används för pedagogisk verksamhet och uppmärksamma dem som viktiga pedagogiska miljöer i den fysiska planeringen. Behovet av förbättrad tillgänglighet till, och i, dessa miljöer behöver också dokumenteras.

ÄLDRE

För de flesta innebär åldrandet minskande ork och styrka och en ökad sjukdomsrisk. Men samtidigt blir de äldre allt friskare och utgör en allt större del av befolkningen. Undersökningar visar också att landets mest aktiva naturbesökare är de mellan 66 och 75 år, speciellt kvinnor. Vardagsnära friluftaktiviteter som skogs promenader och stavgång är viktiga aktiviteter och den bostadsnära naturen särskilt viktig. Äldre är också mer aktiva än andra grupper när det gäller aktiviteter som turskidåkning och olika former av naturstudier, exempelvis fågelskådning.

Naturen är mycket viktig för livskvaliteten hos många äldre. Naturbesöken är bra för den fysiska och psykiska hälsan och har en tydligt positiv effekt på folkhälsan. Det finns också ett starkt samband mellan självskattad hälsa och möjligheten att kunna ägna sig åt friluftsliv. Om möjligheten inte funnits under det senaste året sjunker den självskattade hälsan från 80 till 50 på en skala från 0 till 100. Att kunna fortsätta ägna sig åt naturbesök långt upp i åldern är därför värdefullt för många och har en tydlig koppling till äldres hälsa.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör kartlägga tillgängligheten i naturområden nära äldreboenden och andra platser där många äldre vistas. Kartläggningen kan visa på åtgärdsbehov och utgöra en viktig grund för

prioriteringar inom det fortsatta arbetet med att öka tillgängligheten i tätortsnära naturområden.

PERSONER MED UTMORNORDISK BAKGRUND

Sverige är ett mångkulturellt samhälle där ungefär var femte invånare är född utomlands eller har föräldrar som är det. Samhället har idag en större bredd av erfarenheter, levnadsöden, perspektiv och kunskaper än någonsin tidigare. Ett tydligt mönster är att personer med utomnordisk bakgrund, och speciellt personer som inte har ett västerländskt ursprung, vistas betydligt mindre i naturen än andra.

Det finns många anledningar till att det ser ut på det här sättet. En viktig orsak är att naturbesök grundat på allemansrätt eller liknande rättigheter är mycket ovanligt utanför Norden. En annan orsak är att friluftsliv som socialt fenomen knappt existerar utanför den västerländska kultursfären. Gruppen med utomnordisk bakgrund är långt ifrån homogen, men gemensamt för många inom gruppen är att man har sina rötter i kulturer med en annan syn på naturen och vad den används till. För många kan den svenska naturen framstå som svårtillgänglig och hotande. Det finns exempelvis undersökningar som visar på en utbredd rädsla för att gå ut i skogen. Kännedomen om naturen och de möjligheter den har att erbjuda kan också vara bristfällig. Detta gäller inte minst lokalkännedom, exempelvis kunskap om var det finns attraktiva naturmiljöer och var man kan ägna sig åt olika friluftaktiviteter. Men det handlar också om att ha en förtroenhet med naturen och det naturlandskap man omges av. Detta är något man till stora delar socialiseras in i vilket gör att barndomens landskap ofta upplevs som tryggt och positivt. Det är också ett faktum att friluftsliv som socialt fenomen knappt existerar utanför den västerländska kultursfären och att friluftsliv grundat på allemansrätt är främmande för större delen av jordens befolkning.

Naturupplevelser och friluftsliv är en tillgång och möjlighet för alla och en viktig del av den svenska välfärden och kulturen. Att sänka trösklarna för invandrargrupper att ta sig ut i naturen handlar om att ge möjligheter och öka kunskapen om alternativen. Men också om att göra friluftslivet inkluderande, att låta det spegla samhället som det ser ut och bredda vår egen syn på friluftsliv och vad naturen kan användas till.

Under senare år har en rad olika projekt som syftar till att få invandrare att vistas mer i naturen genomförts. Ofta har det handlat om enkla guidade naturbesök och utflykter som skogspromenader, skärgårdsturer, sportfiske eller lägerverksamhet för ungdomar. Fokus har legat på allemansrätten, det enkla naturbesöket, närnaturen och möten mellan människor. Erfarenheter från dessa projekt visar att det är viktigt med delaktighet och att möta andra kulturer på deras hemmaplan. Men också vikten av det personliga mötet och att göra saker tillsammans, behovet av kunskap om målgrupperna och kontinuitet i verksamheten samt invandrar- och friluftsföreningarnas stora betydelse.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Ett försök med en breddad naturguideverksamhet där friluftsupplevelsen står i centrum bör övervägas. Detta skulle exempelvis kunna ske genom guidade utflykter i närnaturen riktade till personer med utomnordisk bakgrund, och då speciellt till personer som inte har ett västerländskt ursprung. Aktiviteterna ska anpassas till individuella förutsättningar och önskemål och syfta till att väcka intresse och kunskap kring tätortsnära naturområden och sänka trösklarna för framtida naturbesök. Arbetet bör ske i nära samarbete med invandrar- och friluftsföreningarna. Vid planering av framtida informationssatsningar via exempelvis broschyrer och kommunens webbsida bör det etniska perspektivet beaktas, inte minst genom att tillämpa ett breddat synsätt

kring friluftsliv och vad naturen kan används till.

Kommunen bör överväga att genomföra utökade satsningar på naturbesök vid förskolor och skolor med många barn med utomnordiskt ursprung. Ett viktigt syfte är att utveckla barnens relationer till natur och locka till fler naturbesök på barnens fritid.

PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Enligt Folkhälsoinstitutet har var femte invånare i Sverige en bestående funktionsnedsättning. Nedsättningen kan vara medfödd eller ha uppstått genom exempelvis en olycka eller sjukdom. Den kan vara både tillfällig och varaktig. Begreppet är mycket brett och kan uttryckas som en större eller mindre svårighet att höra, se, röra sig, förstå eller ha svårt för dofter/lukter/särskilda ämnen (allergier). Förutom traditionellt betraktade funktionsnedsättningar som att vara rullstolsburen, blind eller döv innefattas i detta då även olika grader av rörelse-, syn- respektive hörselnedsättning, allvarliga fysiska sjukdomar, psykisk ohälsa, kognitiv funktionsnedsättning samt även bristande språkliga kunskaper. Hur begränsande en funktionsnedsättning är varierar därför stort mellan olika människor och de skilda miljöer och situationer de befinner sig i.

I Sverige finns idag en uttalad ambition att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut i samhällets alla delar. Bristande tillgänglighet är idag ett avgörande hinder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna känna sig delaktiga i samhället.

Det är tio gånger så vanligt att personer med funktionsnedsättning upplever sin hälsa som dålig. Ofta handlar det om ohälsa som inte är relaterad till funktionsnedsättningen i sig utan uppstår på grund av funktionshindrande processer som kan kopplas till livsvillkor och levnadsvanor. Problemen är särskilt stora hos kvinnor, äldre och personer födda utomlands. Även barn med funktionsnedsättning har sämre hälsa än andra barn. Det är också mer än dubbelt så vanligt att personer med funktionsnedsättning har en stillasittande fritid. Andelen som ägnar sig åt motionsaktiviteter på fritiden är lägre och andelen med fetma är högre än hos resten av befolkningen. Att undanröja hinder och underlätta naturbesök är därför en viktig del i arbetet med att förbättra folkhälsan bland personer med funktionsnedsättning.

Funktionshinder är barriärer i en miljö eller verksamhet som hindrar människor med funktionsnedsättning från att delta. Exempel på sådant som kan fungera som funktionshinder inom friluftslivet är fysiska hinder som ojämna stigar, svårpasserade stängselgenomgångar och smala och hala spänger. Men det kan också handla om svårtillgänglig information om området och hur man tar sig dit. Dessa hinder kan innebära stora och kanske oöverstigliga hinder för människor att ägna sig åt friluftsliv och vistelse i naturen.

Tillgänglighet är ett brett begrepp, men inom friluftslivet är det främst kopplat till fysisk utformning, kunskapsförmedling, inhämtande av kunskap samt information. Målsättningen är att alla besökare ska känna till friluftslivets områden, kunna ta sig dit, röra sig inom områdena och förstå och uppleva dess värden.

Fysiska tillgänglighetsåtgärder i ett naturområde handlar till stor del om att ta bort naturliga hinder som nivåskillnader, branta lutningar, trånga passager och svårframkomliga underlag. Men också att utforma anläggningar som stigar, broar och grindar på rätt sätt. Åtgärderna behöver inte vara påkostade; att jämna ut en stig kan exempelvis göra stor skillnad för många besökare som annars har svårt att ta sig fram i naturen.

Förbättringar av framkomligheten kan vara helt avgörande för en persons möjlighet att besöka platsen. Samtidigt underlättar åtgärden ofta andra personers besök, även om de inte är beroende av den. Fysiska tillgänglighetsåtgärder kan vara outhärliga för den enskilda individen, men gynnar i praktiken många fler. En tumregel är att det som är nödvändigt för 10 procent är underlättande för 40 procent och bekvämt för 100 procent.

Att göra information tillgänglig innebär att de allra flesta ges möjlighet att ta del av skyltar, broschyrer, naturguidningar och webbsidor. En omfattande undersökning från 2013 visar att drygt 13 procent av Sveriges vuxna befolkning har ett uttalat behov av lättillgängliga texter. Information bör därför utformas så att den ska kunna förstås av de flesta, det vill säga även människor med exempelvis läs- och skrivsvårigheter, intellektuell funktionsnedsättning och nedsatt synförmåga. Detta innebär även att många barn och nya svenskar kan tillgodogöra sig informationen.

Även om tillgängligheten i kommunens naturområden har ökat under senare år finns ett stort behov av ytterligare åtgärder. Alla målpunkter för friluftslivet kan inte göras tillgängliga för alla, men de allra flesta kan göras tillgängliga för fler. Tillgänglighetsarbetet bör ses som en process där förbättringsåtgärder fortlöpande identifieras, genomförs och utvärderas. I denna process har organisationer för personer med funktionsnedsättning en viktig roll som bollplank och samrådspart.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör kartlägga tillgängligheten inom attraktiva och besöksvärda naturområden och ta fram en plan för hur dessa platser ska tillgänglighetsanpassas. Anläggningar som bör ses över och anpassas är exempelvis friluftsbad, vandringsleder och motionsspår. Arbetet bör i första hand inriktas på generella åtgärder som fungerar för breda befolkningsgrupper.

Kommunen bör kartlägga tillgängligheten i naturområden nära LSS-boenden (bostäder som är anpassade för personer med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar) och andra platser där många personer med funktionsnedsättning vistas. Detsamma gäller äldreboenden och andra platser där många äldre vistas. Kartläggningen kan visa på åtgärdsbehov och utgöra en viktig grund för prioriteringar inom det fortsatta arbetet med att öka tillgängligheten i tätortsnära naturområden. Aktuell information om tillgänglighetsanpassade naturområden bör finnas på exempelvis kommunens webbsida och i den nationella tillgänglighetsdatabasen.

Ett försök med en breddad naturguideverksamhet där friluftsoplevelsen står i centrum bör övervägas. Detta skulle exempelvis kunna ske genom guidade friluftsaktiviteter i tillgänglighetsanpassade naturområden. Aktiviteterna ska vara riktade och särskilt anpassade till grupper med funktionsnedsättning och syfta till att väcka intresse och kunskap kring tätortsnära naturområden och sänka trösklarna för framtida naturbesök. Arbetet bör ske i nära samarbete med föreningslivet.

JÄMSTÄLLDHET

Det finns några mer eller mindre tydliga skillnader mellan kvinnors respektive mäns friluftsliv. Undersökningar visar att kvinnor är mer aktiva än män under vardagar. Kvinnor ägnar sig mer åt vardagsnära friluftsliv som promenader och strövande i skog och mark och aktiviteter med djur, exempelvis ridning och hundpromenader. Jämfört med män är aktiviteten kortare och oftare förlagd till närnaturen. Den sker dessutom oftare tillsammans med barn och sociala kontakter är en viktigare anledning till aktiviteten. Kvinnor är även mer positiva till anordningar för friluftslivet, exempelvis rastplatser, informationsskyltar och markerade vandringsleder och deltar oftare vid naturguidningar. Undersökningar visar också att kvinnor, framförallt yngre, upplever en större

otrygghet än män när de vistas i tätortsnära natur. Otryggheten kan exempelvis bero på att det är mörkt, att trafiksituationen upplevs som farlig eller en rädsla för hot och våld.

Män är överrepresenterade bland aktiviteter som tar mer tid i anspråk och kräver någon form av specialutrustning, en större fysisk ansträngning eller att man måste befinna sig på en specifik plats. Fiske och jakt är aktiviteter där skillnaden mellan könen är särskilt stor. Andra exempel är löpning, dykning och aktiviteter som innefattar motorer.

Både kvinnor och män upplever tidsbrist som ett dominerande hinder för friluftsutövandet. Att inte ha någon att utöva friluftaktiviteten med upplevs också som ett hinder, men detta är vanligare hos kvinnor.

Huvuduppfattningen är att könsskillnaderna inom friluftslivet är inlärd och har sin grund i kulturella mönster som vi socialiserar in i som barn. Dimensioner som tycks vara av betydelse för genuskillnaderna inom friluftslivet är traditioner, avstånd till aktiviteten, graden av ansträngning, hur mycket planering och utrustning som krävs samt möjligheten till social samvaro. En viktig bakgrund till könsskillnaderna inom friluftslivet är sannolikt att kvinnor som grupp har ett större ansvar för omsorg och en mer uppsplittrad tid.

Kunskapen om kvinnors och mäns skilda livssituationer och aktivitetsmönster är en viktig bakgrund i arbetet att ge kvinnor och män lika möjligheter att utöva friluftsliv och undanröja strukturella hinder kopplade till kön. Särskilt viktiga mönster är att fler kvinnor än män begränsas av otrygghet och avsaknad av sällskap vid friluftaktiviteter. Men även att tätortsnaturen och iordningsställda frilufts miljöer är viktigare för kvinnor än män.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Fördelningen av de resurser som läggs på friluftslivet bör studeras utifrån ett genusperspektiv. Idag saknas kunskap om eventuella snedfördelningar.

Upplevd otrygghet i tätortsnära natur begränsar kvinnors möjligheter att utöva friluftsliv. En kartläggning av problemets omfattning i Linköping och vilka åtgärder som kan vara aktuella bör genomföras.

Ett försök med en breddad naturguideverksamhet där friluftsupplevelsen står i centrum bör övervägas. Detta skulle exempelvis kunna ske i form av nybörjarintroduktioner till friluftaktiviteter med utpräglat skev könskvot i syfte att minska kvinnors trösklar att prova på traditionellt manliga friluftaktiviteter och vice versa. Det skulle också kunna ske i form av bredare friluftsguidningar där ett syfte är att erbjuda tillfällen till friluftsliv utan upplevd otrygghet och utan krav på eget sällskap. Arbetet bör ske i nära samarbete med friluftorganisationerna.

8. Friluftsinformation

Kommunen arbetar med att göra de mest besöksvärda naturområdena tillgängliga för alla, med fokus på tätortsnära natur och de kommunala naturreservaten. Förutom rena tillgänglighetsåtgärder är en anpassad information en viktig del i detta arbete. Informationen ska vara väl avvägd för varje enskild plats och återges på ett sådant sätt att alla kan ta del av den utifrån sina egna förutsättningar.

Det finns nationella vägledningar och riktlinjer för hur kommuner och andra aktörer bör planera och genomföra tillgänglighetsåtgärder i natur, inklusive utformning av naturinformation. En viktig handbok för detta gavs ut 2013 av Naturvårdsverket i samarbete med Riksantikvarieämbetet och Myndigheten för delaktighet (hette tidigare Handisam). Linköpings kommun avser följa dessa riktlinjer så långt det är möjligt.

HEMSIDA

Kommunens hemsida innehåller mycket information om friluftslivets förutsättningar. Under fliken "Miljö och hälsa" finns information om besöksvärda områden, naturreservat, kanot- och vandringsleder, isbanor på naturis och kommunens naturguidningar. Under fliken "Kultur och fritid" finns information om friluftsanläggningar som isbanor, friluftsbad, motionsanläggningar och motionsspår samt Valla fritidsområdes verksamhet.

Informationen är omfattande, men inte helt användarvänlig då brukarperspektivet är underordnat kommunens organisering av arbetet med friluftsförhållanden. Kommunen bör därför utveckla hemsidan så att informationen om friluftsliv blir sammanhållen och attraktiv för användaren.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen ska fortsätta utvecklingen av god, aktuell och lättillgänglig information om natur och friluftsliv på kommunens hemsida med ett tydligt brukarperspektiv.

TELEFONAPPLIKATIONER (APPAR) OCH TELEFONGUIDNINGAR

Under 2014 har kommunen lanserat en webbplats och appar som ger information om kommunens naturreservat, motionsanläggningar, vandringsleder, friluftsbad, fågeltorn, och eldplatser. Informationen kommer att uppdateras och byggas ut under kommande år. Med den nedladdade appen kommer smarttelefonanvändaren ha en bra och användarvänlig friluftsinformation tillgänglig även ute i naturen.

En annan funktion i smarta telefoner är så kallade QR-koder. Via en app kan användaren direkt nå en hemsida genom att fotografera QR-koder på skyltar i besöksområden och erhålla en fördjupad information. Hittills har denna form av informationsspridning bara använts i begränsad omfattning i kommunens friluftsarbete.

Vid särskilt tillgängliggjorda naturområden som skogsstigen i Vallaskogen finns telefonguidning vid stigens samtliga stationer. Med hjälp av information på små informationsskyltar kan man ringa upp ett särskilt nummer, ange en platsspecifik kod och få några minuters guidning direkt i telefonen. Det finns även flera telefonguidningsstationer i Gamla Linköping. Även målpunkter i Ekarnas stad, vägvisade cykelstråk från centrala Linköping ut till eklandskapet, har telefonguidning liksom de kommunala naturreservaten.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen ska utveckla och tillhandahålla lättanvänd digital friluftsinformation som appar, qr-koder och telefonguidningar. Satsningar på digital friluftsinformation ska kontinuerligt utvärderas och ligga till grund för prioriteringar av kommande informationsinsatser.

SKYLtar OCH VÄGVISNING

Kommunen har ett stort antal informationsskyltar i de kommunala naturreservaten och i den tätortsnära naturen. Skyltning och vägvisning är viktig för att hitta fram till målpunkter och för att presentera naturområdets växt- och djurliv, kulturhistoria, friluftslivets infrastruktur och platsernas tillgänglighet. Huvuddelen av informationen följer Naturvårdsverkets riktlinjer för skyltning med syfte att vara lätt igenkänningsbar. Vid entréer till attraktiva friluftsområden ska det finnas information om allemansrätten på svenska, engelska och tyska.

Informationsskyltarna tillsammans med övriga anordningar och anläggningar för friluftslivet med kommunalt huvudmannaskap finns samlade i en databas för att underlätta tillsyn och underhåll.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Informationsskyltar och vägvisning bör utvecklas med fokus på hög tillgänglighet för personer med olika funktionsnedsättningar, både i fråga om innehåll och utformning.

FOLDRAR

Alla kommunala naturreservat utom Vallaskogen har reservatsfoldrar. Reservatsfoldrarna finns dels digitalt på kommunens hemsida dels vid respektive reservats entréer och parkeringsplatser dels vid bibliotek och turistbyrån. Syftet med en reservatsfolder är att presentera områdets historia, växt- och djurliv, utbyggd infrastruktur för friluftsliv, smultronställen och sevärdheter samt ge besökaren en användarvänlig karta och förmedla reservatsföreskrifter.

Kommunen arbetar med en ny serie foldrar, "stadsdelsfoldrar". Syftet med dessa foldrar är att

beskriva linköpingsbornas besöksvärda närnatur. Närnatur är den natur som människor mest utnyttjar och den är därmed viktig ur folkhälsosynpunkt. Hittills har Ljungsbro-Berg, Sturefors och Ryd-Skäggetorp egna foldrar. Ytterligare stadsdelsfoldrar planeras.

Förutom reservatsfoldrar och stadsdelsfoldrar har kommun hittills tagit fram foldrar och informationsskrifter om "Ekarnas stad", stadens dammar och skyddsvärda träd.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunens målsättning är att alla kommunala naturreservat ska ha en reservatsfolder. Reservatsfoldrar, stadsdelsfoldrar och övriga foldrar ska hållas uppdaterade och tillgängliga för respektive målgrupp.

GUIDNINGAR I LINKÖPINGS NATUR

Sedan början av 2000-talet genomför kommunen i samarbete med föreningar guidningar i den tätortsnära naturen, naturreservat och naturpärlor i övriga kommunen. Guidningarna är en viktig del av marknadsföringen av Linköpings natur. Guideverksamheten har inte haft någon särskild målgrupp annat än en natur- och friluftsintresserad allmänhet. Vissa guidningar har riktats mot barn och småbarnsföräldrar så kallade "barnvagnsguidningar" samt i viss utsträckning även äldre, "guidningar för daglediga". För att nå nya målgrupper bör kommunen fortsättningsvis genomföra en mer riktad guideverksamhet. Särskilt prioriterat är att nå svenskar med utomnordisk bakgrund och människor med funktionsnedsättning. I arbetet med dessa målgrupper kan begreppet guidningar verka pretentiöst. Begreppet naturutflykt kan istället användas. En naturutflykt syftar till att bekanta sig med sin närnatur, friluftsanläggningar och att till exempel ha diskussioner kring allemansrätten. Arbetet med naturutflykter behöver ett nytt förhållningssätt, nya metoder och resurser samt flera samverkanspartner för att bli lyckosam.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen ska fortsätta att utveckla naturguidningarna i samverkan med ideella föreningar och andra lokala aktörer. Kommunen bör bland annat samverka med föreningar för att öka intresset för friluftsliv hos personer med utomnordisk bakgrund och personer med funktionsnedsättning, genom exempelvis naturutflykter.

9. Utomhuspedagogik

Utomhuspedagogik är enligt en definition från Linköpings universitet ett pedagogiskt förhållnings-sätt som syftar till växelspel mellan upplevelse och reflektion grundat på upplevelser i autentiska situationer. Det är ett komplement till den övriga undervisningen och används inom många skol-ämnen för förbättrad inlärnin. Utomhusvistelsen ger även andra mervärden som fysisk aktivitet, frisk luft och ökad förståelse för miljö och natur.

Begreppet ”utomhuspedagogik” omnämns inte i läroplanerna för förskola, grundskola eller gymnasium. Däremot används begreppen utevistelse och friluftsliv. Enligt läroplan ska eleven utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv. Utevistelsen är ett medel för att öka elevens förståelse för ett ekologiskt hållbarhetsperspektiv.

Utomhuspedagogik har en lång tradition inom Linköpings skolor. De senaste decennierna har flera projekt för att stödja utomhuspedagogisk verksamhet genomförts. I slutet av 1990-talet genomfördes projektet ”Grönare skolgårdar” som syftade till att göra skolgårdarna mer attraktiva på rast och i undervisningen. ”Naturlekplatser” och odlingsytor är exempel på åtgärder som genomfördes i projektet. Därefter genomfördes ”Skolnära natur” där skolornas närmatur kom till användning i undervisningen och där bl.a. en biolog från Linköpings naturskola visade vilka biologiska värden och strukturer som finns i dessa områden. Flera av de här områdena har nu fått status som ”skolskogar” där skolorna till exempel genomför skötselåtgärder och där i många fall vindskydd samt grillplatser har anlagts. I projektet ”Natur- och kulturpärlor” togs lärarhandledningar fram för ett antal av kommunens mest värdefulla områden för att stödja utomhuspedagogisk verksamhet i till exempel naturreservaten vid Svartåmynnningen och Tinnerö. Handledningarna ger goda möjligheter till en berikad upplevelse av kommunens mest värdefulla natur- och kulturmiljöer. För att stödja upplevelsen på några av dessa platser så har flera anläggningar anlagts, till exempel en motorikbana i Vidingsjöskogen och en upplevelsestig i Vallaskogen.

Linköpings naturskola vid Naturcentrum i Trädgårdsföreningen har en mer än 20-årig tradition. Verksamheten arbetar för kommunens samtliga skolor. Vid naturskolan finns utbildade utomhus-

pedagoger och verksamheten bedrivs oftast i och kring Trädgårdsföreningen, men även i andra naturområden. Verksamheten håller hög kvalitet, men skulle kunna nå ut till fler skolor och klasser.

2011 startade mobila förskolor i kommunen. De är knutna till en traditionell förskola, men bedriver huvudsakligen sin verksamhet med buss som verksamhetslokal. Bussen används för att kunna bedriva förskoleverksamheten på flera olika platser med utomhuspedagogik som tema. Sedan länge har det i kommunen funnits flera förskolor med "ur och skur"-tema vilket innebär att de har mycket verksamhet utomhus året runt.

Förskolor och skolor har traditionellt ofta lokaliserats i anslutning till natur- och parkområden. De flesta skolgårdar innehåller ofta även mindre natur- eller parkområden. Sedan genomförandet av friskolereformen har en påtaglig omDispositionering av utbildningslokaler genomförts, särskilt för gymnasieskolan. I dag finns flera av dessa i områden som saknar natur- eller parkelement i skolmiljön eller dess närområde. Säkra gång- och cykelvägar till natur- och parkområden är viktiga i detta sammanhang, inte minst för de utbildningsplatser som saknar närnatur.

Konkurrensen om markanvändningen, särskilt i Linköpings tätorts centrala delar, är stor. Det är viktigt att skolornas närnatur uppmärksammas i den fysiska planeringen. Pedagogiska utemiljöer bör pekas ut i översiktsplanarbetet.

I dag saknar några intressanta naturområden och naturtyper tillgänglighetsanpassningar, men kommunen avsätter årligen särskilda investeringsmedel för att öka tillgängligheten i den tätortsnära naturen. En viktig del i genomförandet av ökad tillgänglighet ska vara att åtgärderna även blir funktionella för utomhuspedagogisk verksamhet.

Utomhuspedagogisk verksamhet kan bedrivas i många olika typer av utomhusmiljöer inte bara i natur- och parkmiljöer utan även i helt urbana miljöer. Stora och upplevelserika naturområden som friluftsområden och naturreservat är viktiga, men viktigast är ändå att det finns närnatur av en viss kvalitet. Närhetsprincipen är särskilt viktig för förskolan och de lägre årskurserna i grundskolan. Den pedagogiskt värdefulla närnaturen bör uppmärksammas och säkerställas inom ramen för kommunens fysiska planering.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör utreda vilka naturområden som används för pedagogisk verksamhet och uppmärksamma dem som viktiga pedagogiska miljöer i den fysiska planeringen. Behovet av förbättrad tillgänglighet i dessa miljöer behöver också dokumenteras.

En pedagogisk utvecklingsplan för Naturcentrums naturskoleverksamhet bör tas fram. Syftet med utvecklingsplanen bör vara att verksamheten ska nå ut till fler skolbarn samt att säkerställa att beställarfunktionen har rätt pedagogisk kompetens. Beställaransvaret för Linköpings naturskola ligger idag hos samhällsbyggnadsnämnden. Nämnden saknar kompetens inom det pedagogiska området och behöver kompetensstöd från barn- och ungdomsnämnden och bildningsnämnden för utveckling och uppföljning av naturskolans pedagogiska verksamhet.

I dagsläget har ett antal skolor skolskogar. Ytterligare insatser bör göras för att erbjuda fler skolor denna möjlighet. Insatser för att göra skolskogarna mer attraktiva med friluftsanläggningar som vindskydd och grillplatser bör också genomföras.

10. Naturturism

Turismen växer i Sverige och naturturism är en av de grenar inom besöksnäringen som växer snabbast. Svensk Turism, som företräder den samlade svenska besöksnäringen, menar att Sverige har stor potential att utvecklas ytterligare som besöksland. 2010 togs en *Nationell strategi för svensk besöksnäring* fram, där visionen är att omsättningen i besöksnäringen ska fördubblas fram till 2020. Visit Linköping, som är Linköpings officiella turismorganisation, har som uppdrag att verka för att denna vision nås även i Linköping. Och förutsättningar för att lyckas finns. Linköping har ett natur- och kulturlandskap som är en stor tillgång för såväl inhemska som utländska besökare. Göta kanal, Stångån Kinda kanal och Eklandskapet är exempel på områden med stor potential för ytterligare utveckling av turism, inte minst med inriktning på internationella besökare. Det finns goda förutsättningar att utveckla natur- och kulturturism med vandring, cykling, ridning, paddling, fiske, slotts- och herrgårdsbesök.

En trend bland besökare som utövar friluftsliv är att man efterfrågar en blandning av bekvämlighet och strapatser. I turismbranschen pratar man om "naturturism light". Det är inte extrem vildmark som efterfrågas utan mer tillrättalagd natur med möjlighet till bekväm övernattnings och välagad mat. Dessutom tycks trenden vara att resorna bli kortare, med färre dagar, men i gengäld reser man flera gånger per år. Detta ställer krav på välfungerande och snabba transporter, och här har Linköping bra förutsättningar tack vare ett strategiskt läge och goda kommunikationsmöjligheter med bland annat internationell flygplats, E4 samt stambanan mellan Stockholm och Köpenhamn.

En utveckling av natur- och kulturturismen har många positiva effekter. Bland annat skapas nya arbetstillfällen, bättre kommersiell service på landsbygden och en mer levande landsbygd. En utveckling av naturturismen är också något som kommuninvånarna kan dra nytta av och som kan påverka människor att utöva friluftsliv på hemmaplan i större utsträckning. Ett levande och attraktivt natur- och kulturlandskap kan dessutom vara en konkurrensfördel när det gäller att locka nya invånare till kommunen.

Det är viktigt att turismen utvecklas på ett sätt som är hållbart både miljömässigt, socialt och ekonomiskt. Viktiga aspekter att ta hänsyn till är slitage på naturmiljöer, transporter och resursanvändning. Det är därför väsentligt att kommunen i sin översiktsplanering beaktar förutsättningarna, både möjligheter och begränsningar, för en långsiktigt hållbar utveckling av turismen. Det är naturligtvis också viktigt att de kommersiella aktörerna tar ansvar för att leva upp till hållbarhetsaspekterna.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

För att visionen om en ökad naturturism i Linköping ska bli verklighet är det viktigt att utvecklingen sker i ett nära samarbete mellan besöksnäringen, markägare, kommunala nämnder och bolag samt med grannkommunerna. Visit Linköping & Co har här en nyckelroll i att samordna detta arbete. Tillsammans med bland annat samhällsbyggnadsnämnden, kultur- och fritidsnämnden och aktörer inom besöksnäringen bör Visit Linköping & Co identifiera prioriterade utvecklingsområden för naturturism. Därefter bör en tidsatt åtgärdsplan tas fram för de prioriterade områdena, tillsammans med en budget för utveckling av respektive område.

11. Tätortsnära friluftsområden

Den tätortsnära naturen har stor betydelse för människors välbefinnande. Det är här, i områden som ligger i närheten av bostäder och arbetsplatser, som de flesta människor väljer att utöva friluftsliv, motionera och koppla av. Den tätortsnära naturen rymmer dessutom ofta en påfallande hög biologisk mångfald.

I detta kapitel presenteras 28 särskilt viktiga tätortsnära friluftsområden. Förutom områden inom Linköpings stad är urvalet begränsat till Linghem, Ljungsbro-Berg, Malmslätt och Vikingstad (orter som är utpekade som prioriterade utvecklingsområden i den gemensamma översiktsplanen för Linköping och Norrköping) samt till Ekängen, Sturefors och Sättuna (orter där satsningar ska göras på grund av särskilt attraktiva lägen enligt översiktsplanen). Dessutom ingår Viggeby naturreservat, ett område som köpts in av Linköpings kommun för friluftsändamål och där stora insatser gjorts för att gynna friluftslivet. I slutet av kapitlet finns en översiktskarta som visar de beskrivna områdena. I bilagedelen finns mer detaljerade kartor som visar vilka friluftsanläggningar som finns i de olika områdena.

Många av de beskrivna områdena är redan i dagsläget populära rekreationsområden med en väl utbyggd infrastruktur för friluftslivet. Andra är områden med stor utvecklingspotential. Samtliga utgör dock en viktig pusselbit i arbetet med att göra Linköping till en attraktiv kommun där människor har stora möjligheter till ett rikt friluftsliv. I kapitlet redovisas också förslag på hur förutsättningarna för det tätortsnära friluftslivet kan utvecklas. För Linköpings stad och Ljungsbro-Berg, som är kommunens två största tätorter, redovisas utvecklingsmöjligheter för respektive friluftsområde. För övriga tätorter redovisas hur förutsättningarna för friluftslivet kan utvecklas inom orten som helhet.

Linköpings stad

I och omkring Linköpings stad finns flera viktiga rekreationsområden. Tinnerö eklandskap, Stångån Kinda kanal, Valla friluftsområde, Rydskogen och Vidingsjöområdet är bara några exempel. I

många områden har stora insatser gjorts för att utveckla förutsättningarna för friluftsliv. En viktig utmaning för framtiden är att koppla ihop dessa delområden till en helhet, och att göra det möjligt att ta sig mellan områdena till fots, med cykel eller i vissa fall till häst.

STÅNGÅN KINDA KANAL GENOM LINKÖPING (1)

Stångån Kinda kanal är Linköpings centrala vattenstråk. Vattendraget har stor betydelse som rekreationsområde och är utpekad som riksintresse för friluftslivet. Stångån Kinda kanal rinner genom parker, mindre skogspartier samt åker- och ängsmarker och utgör ett sammanhängande grönt stråk från eklandskapet Slattefors i söder till Roxen i norr.

Stångån Kinda kanal är kanske Linköpings mest välanvända rekreationsområde och är bland annat ett viktigt promenad- jogging- och cykelstråk. Allmänna badplatser finns i dagsläget vid Hjulsbro, Johannelund och Vårgård. Från Slattefors till Stångåns mynning i Roxen är det tillåtet för privatpersoner att fiska med handredskap utan fiskekort eller kostnad (se avsnittet om fiske för mer information). Flera fiskeföreningar har också sin verksamhet kring Stångån. Längs vattendraget finns flera populära besöksmål som exempelvis slussarna vid Nykvarn, Tannefors och Hackefors. Stångån Kinda kanal har naturligtvis också stor betydelse för det båtburna friluftslivet. Exempelvis reser 7000-8000 passagerare per år med turbåten M/S Kind. Flera båtklubbar är verksamma längs ån och centralt i staden finns möjlighet att hyra kanot.

I Stångåns nedre del, från Nykvarns reningsverk till mynningen i Roxen, finns ett rikt fågelliv året runt. Området tillhör ett av kommunens mest populära för fågelskådning.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Linköpings stadskärna kommer på sikt att växa över på östra sidan av Stångån kring det nya resecentrumet i stadsdelen Stångebro. Det innebär stora utvecklingsmöjligheter för det centrala Stångåstråket där tillgängligheten till ån kan förbättras och mötesplatser och attraktioner kan skapas

för alla kategorier av besökare.

Stångåns mynning i Roxen är i översiktsplanen för staden Linköping utpekad som ett område där förutsättningarna för biologisk mångfald och rekreation ska förbättras. På ömse sidor om mynningen finns enligt översiktsplanen förutsättningar att anlägga våtmarker för behandling av spill- och dagvatten. Våtmarkerna kan bli mycket fågelrika och utgöra viktiga målpunkter för friluftslivet. Här finns bland annat planer på att skapa ett friluftsområde med bryggor, fågeltorn med mera.

Det finns också goda förutsättningar att utveckla det båtburna friluftslivet med bland annat guidade båtturer och reguljära båtturer mellan Linköping och Berg. Detta ger stora möjligheter att koppla ihop Eklandskapet med Roxen och Göta kanal vilket inte minst är intressant ur ett turismsperspektiv.

Redan i dagsläget pågår ett omfattande arbete för att utveckla Stångåstråket. Inom de närmaste åren kommer flera nya gång- och cykelvägar anläggas för att så småningom skapa ett sammanhängande stråk mellan Roxen och Slattefors, vilket möjliggör utveckling av såväl vardagscykling som cykelturism. Här kan också nämnas att det finns möjligheter att utveckla cykelstråk mellan stångåmynningen och Berg, för att på så vis koppla ihop Kinda kanal med Göta kanal, där cykelturismen redan nu är stor. På längre sikt finns också möjlighet att skapa ett promenadstråk från stångåmynningen till Ekängen längs Roxens strand.

KALLERSTAD PARK , SÖDRA DAMMEN OCH MÖRTLÖSAHAGEN (2)

Kallerstad park utgör tillsammans med Södra dammen och Mörtlösahagen ett område med stor utvecklingspotential. Mörtlösahagen, i södra delen av området, består av betade kullar med en stor mängd fornlämningar. Härifrån har man fin utsikt över stadens norra delar. Hagarna nås lätt från både centrum och Tallboda via de cykelvägar som genomkorsar området. I öster ansluter allén upp till Kallerstad gård och norr om gården breder den gamla vildvuxna parken ut sig. I den lundartade parken finns gott om grova ädellövträd och området hyser en artrik fågelfauna. Norr om Kallerstad park finns två tidigare lertäkter som numera är vattenfyllda. Den stora dammen går under namnet ”Södra dammen”. Dammen har namngetts av de fågelskådare som frekvent besöker området. I dammarna har en artrik fågelfauna etablerat sig med bland annat flera sällsynta doppingarter. Den omväxlande naturen med grunda våtmarker, ädellövlundar, betesmarker, ruderatmarker, åkrar och närheten till Gärstad, Stångån och Roxen gör området till ett av de bästa för fågelskådning i och kring Linköping.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

I översiktsplanen för staden finns tankar på att omvandla Kallerstad dammområde till ett attraktivt grönområde. Från Tallboda genom Mörtlösahagen, Kallerstad park och fram till Södra dammen ska också ett nytt rekreativstråk växa fram. Åtgärder för att stärka sambandet i stråket och öka områdenas natur- och rekreativskvalitéer kommer att genomföras successivt i takt med att omkringliggande områden planläggs och exploateras.

Stora delar av området är utsatta för höga bullernivåer från E4:an, Norrköpingsvägen och Ekängsvägen. Lukt och bullerstörningar förekommer även från omkringliggande industriområden.

TALLBODASKOGEN (3)

I östra delen av Tallboda finns ett skogsområde med stor betydelse för det lokala friluftslivet. Området domineras av medelålders och ganska likformig barrskog men i vissa delområden är träden äldre och skogen mer varierad. Genom området går ett 2 km långt elljusbelyst motionsspår som sköts av Tallboda IF. I anslutning till motionsspåret finns ett utomhusgym (färdigställs under hösten 2014). Området är en stor tillgång för Tallbodas skolor och förskolor, och fungerar bland annat som skolskog för Ekdungeskolan.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Tallbodaskogen ingår i stadens huvudgrönstruktur och i översiktsplanen för staden Linköping anges att området ska knytas samman med Stångån, via Mörtlösa, genom ett nytt grönt rekreativstråk. Själva skogsområdet skulle kunna utvecklas ytterligare för rekreation och friluftsliv genom att målpunkter, som exempelvis grillplatser, iordningställs. Det skulle också vara möjligt att anlägga en mindre terrängcykelbana i området. Stora delar av skogen har fram tills nyligen skötts som produktionsskog, men med en anpassad skogsskötsel kan området på sikt ges en större variation och högre värden för friluftsliv och biologisk mångfald.

RYDSKOGEN (4)

Rydskogen ligger i de västra delarna av centrala Linköping och är ett viktigt och välbesökt natur- och rekreationsområde med stor utvecklingspotential.

Rydskogen består framförallt av barrskog men här finns också lövskogsområden där det bitvis finns ett stort inslag av ädla lövträd. Den naturintresserade kan hitta de största biologiska värdena i områdets sumpskogar, kring de äldre tallarna och i de tidigare hävdade markerna i nordväst, där spår av slätter och bete fortfarande syns bland de vidkroniga ekarna.

Centralt i området finns en motionsanläggning med fotbollsplaner, utomhusgym, lekplats, boulevard och omklädningsrum med bastu. Från motionsanläggningen utgår två motionsspår. I skogens centrala och södra delar finns en välanvänd frisbeegolfbana som är anlagd av den ideella föreningen LUFFS (Linköpings Unika Frisbeesällskap) som också ansvarar för skötseln av banan. Det finns en grillplats i områdets norra del och ett antal spontant uppkomna grillplatser utspridda i gläntor i skogen. Genom området går också flera cykelvägar som utgör viktiga kommunikationsstråk mellan olika stadsdelar i Linköping. Rydskogen används flitigt som utflyktsmål och för undervisning av ett antal närbelägna skolor och förskolor.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Rydskogen är ett område med stor utvecklingspotential. I översiktsplanen för staden Linköping anges att ambitionen bör vara att utveckla Rydskogen till Linköpings "Central Park" – ett rekreationsområde och en mötesplats för de ca 24 000 människor som bor i de intilliggande stadsdelarna Ryd, Gottfridsberg och Skäggetorp. Exempelvis skulle en upprustning och utveckling av motionscentrum betyda mycket för området. Andra exempel på utvecklingsinsatser är att införa bete i ekmiljöerna i områdets nordvästra del, att tillgängliggöra sumpskogen väster om motionscentrum, utveckla stigsystemen och anlägga fler grillplatser. Det vore också tänkbart att anlägga exempelvis en höghöjdsbana, naturparkour, en BMX-bana eller en hinderbana.

Det är angeläget att förbättra kontakten mellan Skäggetorp och Rydskogen. I Skäggetorp bor över 8000 människor, och Rydskogen ligger bara några hundra meter bort. Men trots det korta avståndet är tillgängligheten till skogen begränsad för skäggetorpsborna. Det beror bland annat på att södra stambanan utgör en barriär som tvingar människor att ta omvägar för att ta sig till skogen. Det är också viktigt att utveckla sambanden mellan Rydskogen och Vallaskogen, något som kan göras genom exempelvis förbättrad skyltning.

VALLASKOGEN OCH VALLA FRITIDSOMRÅDE (5)

Vallaskogen utgör tillsammans med området kring Valla gård ett av Linköpings mest välkända friluftsområden. Skogens norra del är sedan början på 1990-talet skyddad som naturreservat och utgör en viktig del av friluftsmuseet Gamla Linköpings verksamhet där man bland annat kan se hur bönder i äldre tider skötte sin skog. Den södra delen av Vallaskogen köptes in av Linköpings kommun 2003 och var dessförinnan militärt övningsområde. Enligt den fördjupade översiktsplanen för övningsområdet (antagen av kommunfullmäktige 2003) ska södra delen av Vallaskogen införlivas i det befintliga naturreservatet.

Vallaskogen utgörs till stor del av barrskog där de gamla tallarna är en viktig del av områdets karaktär. Närmast Gamla Linköping är skogen inhägnad med traditionella trädgårdsgårdar. Ju längre från stadskvarteren man kommer desto mer naturskogslik blir skogen med ett större inslag av stående och liggande döda träd. I området finns många både större och mindre stigar. Vid Gamla Linköping finns en av startpunkterna för Östgötaleden som härifrån går söderut, genom skogen, och vidare mot Tinnerö eklandskap alternativt mot Linköpings innerstad. Strax utanför Gamla Linköpings stadskvarter börjar också Skogsstigen, en 1,2 km lång upplevelsestig där man kan lära sig mer om djur och natur. Stigen är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättning. I södra delen av skogen finns också en 4 km lång terrängcyklingsbana som sköts av den ideella föreningen Mera Lera.

Ett stort antal föreningar använder regelbundet Vallaskogen som utflyktsmål. Skogen är också en viktig pedagogisk resurs och här spelar gång- eller cykelavstånd från universitetet, skolor och förskolor stor roll. I skogens södra del finns en "skolskog" där skolorna inom T1-området bedriver utomhuspedagogisk verksamhet.

På promenadavstånd från Vallaskogen och Gamla Linköpings stadskvarter ligger Valla gård. Här finns ett stall med plats för ett femtiotal hästar där det bedrivs en omfattande ridskoleverksamhet. Stallet använder ofta Vallaskogens stigsystem vid sina uteritter. Området kring Valla gård, med bland annat lekplatsen Lill-Valla, är ett populärt utflyktsmål inte minst för barnfamiljer.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns stora möjligheter att utveckla Vallaområdets värden för friluftsliv, kulturhistoria och naturvård ytterligare. En viktig del i detta arbete är att få till en samordnad skötsel och utveckling av Vallaskogens norra och södra del. I framförallt den södra delen av skogen finns ett stort behov av utvecklingsinsatser. Exempel på sådana insatser är att rusta upp och markera stigarna i denna del av skogen. Det finns möjligheter att utveckla förutsättningarna för ridning och terrängcykling genom att skylta upp stråk för respektive aktivitet. Det är också angeläget att iordningställa rast- och grillplatser i området, exempelvis vid de dammar som under 2013 och 2014 har anlagts i skogskanten i sydväst. Dammanläggningen skulle kunna tillgängliggöras med rullstolsanpassade stigar, rastbord, eldplats och informationsskyltar. Det vore också önskvärt att sätta upp informationsskyltar som berättar om de många fornlämningar som finns i skogens södra del.

I söder utgör Lambohovsleden en barriär mellan Vallaskogen och Tinnerö eklandskap. I dagsläget finns bara en smal tunnel under vägen, där bussar och friluftslivet ska samsas. Det vore därför önskvärt att skapa en passage över trafikleden för att gynna friluftslivet och spridningen av växter och djur. I norr finns också ett behov av att stärka sambanden mellan Vallaskogen och Rydskogen.

I samband med att stadsdelen Vallastaden växer fram kommer området kring Valla friluftsområde att genomgå stora förändringar. Smedstadbäcken utvecklas med bland annat nya promenadstråk.

TINNERBÄCKEN (6)

Tinnerbäcken med sitt huvudflöde Smedstadbäcken är, efter Stångån, det största vattendrag som rinner genom Linköpings stad. I ett större perspektiv binder Stångån och Tinnerbäcken ihop Eklandskapet med Roxen vilket har betydelse för såväl friluftsliv som för djur och växter. Tinnerbäcken är starkt påverkad av stadens utbyggnad och påverkas negativt av orenat dagvatten. Trots det finns betydande rekreations- och naturvärden i och längs med vattendraget. Två av bäckens raviner finns bevarade, dels ravinen längs med Universitetssjukhuset och dels ravinen vid Bäckskolan. Ravinerna med sina lövskogsbeklädda kanter har stor betydelse som rekreationstråk men är också viktiga för strömlevande djur- och växtarter.

Under de senaste 15 åren har ett långsiktigt arbete genomförts för att förbättra förutsättningarna för växt- och djurlivet i Tinnerbäcken samt för att utveckla förutsättningarna för friluftsliv. Det har även genomförts åtgärder för att förbättra bäckens vattenkvalitet. Flera dammar anlagts, till exempel Ekkälledammen och Bergadammen. Det senaste decenniet har dammen vid Smedstadbäckens utlopp i Tinnerbäcken tillkommit liksom dagvattenparken vid Smedstad. Uppströms i vattensystemet har stora våtmarker anlagts inom naturreservatet Tinnerö eklandskap, till exempel Rosenkällasjön och Frökärret. Våtmarkerna och dammiljöerna har ett rikt fågelliv och har till stora delar anpassats för friluftslivet med vandringsleder, fågeltorn och grillplatser. Längs både Smedstadbäcken och Tinnerbäcken finns vackra och artrika betesmarker och ekmiljöer som Berga skulpturpark, Nötabacken och Rävullen. I Mahoniadalen störtar Tinnerbäcken utför ett spektakulärt vattenfall, det s.k. Sandbäcksfallet. I dalen har en park anlagts innan bäcken abrupt avslutas i en kulvert under Tinnerbäcksbadet innan dess utlopp i Stångån.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Tinnerbäcken är ett av de viktigaste friluftsstråken mellan stadskärnan och Eklandskapet. Idag finns en barriär som gör att tinnerbäcksstråket inte når fram till stångåstråket. Nedströms Mahoniadalen går det inte att följa bäckens lopp trots att barriären huvudsakligen består av Tinnerbäcksbadet. En viktig målsättning för det fortsatta arbetet med Tinnerbäckens rekreativa kvalitéer bör

vara att öppna upp ett samband mellan dessa båda stråk för friluftslivet och för växter och djur. För att nå full effekt med en sådan åtgärd bör Tinnerbäcken lyftas upp ur sitt kulverterade läge och passage skapas längs hela Tinnerbäcksbadet och under både Snickaregatan och Hamngatan.

Ett rikt växt- och djurliv i strömmande vattendrag är attraktivt för friluftslivet. Några av Tinnerbäckens och Smedstadbäckens vandringshinder har åtgärdats, men mycket återstår att göra. Exempel på åtgärder är bland annat en faunapassage vid Sandbäcksfallet, vilket skulle ge Mahoniadalen ytterligare kvalitéer, och en faunapassage uppströms bäckravinen vid Bäckskolan.

Några bäcksträckor behöver restaureras om tinnerbäckssystemet ska bli attraktivt genom hela staden. I Vallastadens fortsatta utveckling bör Smedstadbäcken restaureras fram till Tinnerö eklandskap. Hela den nedre delen av Vidingsjöbäcken är kulverterad och det skulle tillföra stora kvalitéer till stadsdelen om bäcken återskapades.

I de södra delarna av den nya stadsdelen Djurgården kan stora kvalitéer uppnås om Smedstadbäcken ges ökad naturlighet. Redan idag har en längre sträcka av bäcken återskapats till sin ursprungliga naturlighet i det angränsande naturreservatet Tinnerö eklandskap och ytterligare åtgärder planeras, som omfattar en ny större våtmark i höjd med Halshöga. Gång- och cykelstråk med bänkar, rastplatser, gömslen och fågeltorn bör anläggas längs bäcken och våtmarkerna för att skapa en attraktiv förbindelse mellan Djurgården och de södra delarna av Tinnerö eklandskap och Rosenkällasjön.

ÅBYSÄCKEN (7)

Åbysäcken är det största skogsområdet i stadsdelen Hackefors. Området är relativt kuperat vilket bidrar till en spännande och variationsrik skogsmiljö. Medelålders barrskog dominerar, och här och var finns blöta partier i de låglänta delarna. I områdets västra delar finns några värdefulla ek- och brynmiljöer i solbelysta lägen som erbjuder fina utblickar mot Stångån.

Åbysäcken har stora värden som friluftsområde och skogen används flitigt för promenader, utflykter, motion och träningsverksamhet. I skogens nordöstra del finns en motionsanläggning som drivs av Linköpings Skidklubb, och härifrån utgår flera motionsspår. Vintertid är Åbysäcken ett populärt område för skidåkning, inte minst eftersom det är det enda området i Linköpings tätort som erbjuder möjligheter till konstsnö.

Centralt i Åbysäcken finns en grillplats som under lång tid har använts som samlingsplats av skolor, förskolor, Friluftsfrämjandets barnverksamhet och scouter. Flera skolor och förskolor, inklusive den mobila förskolan, använder också området som skolskog, och mindre grill- och rastplatser finns utspridda i skogen. Det finns också en iordningställd grillplats vid Stångån, söder om skogsområdet. Genom området går en ridstig som bland annat binder ihop Skonbergastallet med stallet vid Åby gård.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Delar av området mellan skogen och Stångån, som i nuläget utgörs av jordbruksmark, skulle kunna tillgängliggöras och utvecklas med exempelvis dammar. Andra exempel på tänkbara utvecklingsprojekt i området är att anlägga ett utomhusgym i anslutning till skidklubbens motionsanläggning och att rusta upp den centrala grillplatsen och komplettera den med ett vindskydd.

ÄNGGÅRDSHAGEN OCH LAMBOHOV (8)

Väster om Tinnerö eklandskap, mellan Slaka och Lambohov, ligger Änggårdshagen. Området utgörs av en betad lövskog där flera källor och små bäckar med kalkrikt vatten bidrar till en intressant växt- och svampflora. Genom området går en grusad promenadväg som förbinder Slaka och Lambohov och längs vägen finns rastbord. Väster om Östria-Lambohovs idrottsplats finns omväxlande naturmarker med lövskog, ekhagar och den vackra gamla säteriparken. I området finns Lambohovs motionsspår. Söder om Änggårdshagen ansluter Lilla Aska griftegård med omgivande skogsområden. Skogarna, som huvudsakligen ägs av Linköpings kyrkliga samfällighet och Linköpings kommun, är viktiga närströvområden för griftegårdens besökare samt för boende i Lambohov och Slaka. Området är rikt på stigar och används frekvent för ridning.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns behov av att förbättra förutsättningarna för friluftsliv i hela området. Skyltade stigar med rastbord, grillplatser och vindskydd bör iordningställas. Vissa sträckor bör ges hög tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Kommunen samverkar i dagsläget med lokala föreningar för att stigsystemen i området, både för vandring och ridning, ska anslutas till de stigar och leder som finns i och kring Tinnerö eklandskap.

TINNERÖ EKLANDSKAP OCH SMEDSTADBÄCKEN (9)

Från Halshöga i sydväst till Korpvallen i nordost finns ett vidsträckt friluftsområde som till stor del utgörs av naturreservatet Tinnerö eklandskap. Tinneröområdet, som för många linköpingsbor har blivit synonymt med Eklandskapet, omfattar ett 687 hektar stort beteslandskap med ett oöverträffat antal grova ekar. Här lever mängder av spännande växter och djur. Området är också rikt på fornlämningar från järnåldern.

Med sitt läge i direkt anslutning till stadsbebyggelsen är Tinnerö eklandskap ett utmärkt område för motion och rekreation. I reservatet finns ett omfattande system av grusvägar som lämpar sig bra för långa promenader och cykelturer. För den som hellre vill vandra i naturen finns drygt 20 km markerade leder och stigar. Längs stigsystemen finns rastplatser, vindskydd och vedförsedda grillplatser. Särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning har gjorts vid Smedstad dammar och vid Rosenkällasjöns dämme.

I Tinneröområdet finns också några av Linköpings mest lättillgängliga platser för fågelskådning. Flera utdikade våtmarker, bland annat den tidigare helt torrlagda Rosenkällasjön, har restaurerats och blivit fina fågellokaler. Fågeltorn och gömslen finns bland annat vid Rosenkällasjön och Edhaga våtmark. Frökärret och Smedstad dammar är andra exempel på fågelrika lokaler.

Vintertid, då djurgrindarna är öppna, är Tinneröområdet populärt bland längdskidåkare. På vintern plogas också banor för skridskoåkning på Rosenkällasjön eller Frökärret. Turridning med islandshäst och naturturismverksamhet bedrivs tidvis i området.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Sedan naturreservatet Tinnerö eklandskap bildades 2006 har omfattande insatser gjorts för att utveckla området, men det finns stora möjligheter till vidare utveckling av natur- kulturmiljö- och besöksvärden i och kring reservatet. 2007 togs en utvecklingsplan fram för att visa den utvecklingspotential som finns i området. Exempelvis skulle ett besökscentrum/Naturum betyda mycket för naturturism och pedagogisk verksamhet med koppling till Eklandskapet. Naturum Tinnerö skulle kunna fungera som ett modernt informationscentrum för hela det östgötska eklandskapet med såväl linköpingsbor som mer långväga besökare som målgrupp.

En av de viktigaste målpunkterna för besökarna i Tinnerö är Rosenkällasjön. Här har kommunen gjort omfattande satsningar på attraktiva besöksanordningar med hög tillgänglighet. För att öka attraktionskraften kring sjön ytterligare utreds möjligheterna att förlänga sjön i riktning mot den nya stadsdelen Djurgården och mot Lambohov. En förlängd sjö med tillhörande led, fågeltorn, gömsle och grillplatser skapar en attraktiv entré längs Smedstadbäcken mellan den växande staden och Eklandskapet.

2016 kommer en ny ridsportanläggning stå klar vid Smedstad. Anläggningen kommer att ha plats för ett större antal ridskolehästar och kommer att få stor betydelse för utvecklingen av ridverksamheten i Linköping. I och med den nya ridanläggningen bör ett system av ridstigar utvecklas som binder ihop Tinneröområdet med Vidingsjö och Ullstämman i öster och med Lambohov, Slaka och Skeda i väster.

Andra exempel på utvecklingsmöjligheter är att återskapa Hertig Johans djurgård med utsiktstorn på den gamla schakttippen vid Smedstad, att anlägga en forntida safaripark söder om Rosenkällasjön med till exempel visenter och kronhjortar samt att rekonstruera en järnåldersgård.

Tinnerö eklandskap ligger centralt i kommunens viktigaste ”gröna stråk” mellan Vidingsjöskogen, Vallaskogen och Rydskogen. Stråket pekas ut i översiktsplanen för staden Linköping och ska ges hög prioritet avseende skötsel och tillgänglighetsinsatser. Sambandet mellan Tinnerö och Vidingsjöskogen kan förbättras vilket också beskrivs i översiktsplanen för staden. Här kan nämnas att en utredning pågår för att undersöka möjligheterna att anlägga våtmarker samt friluftsanläggningar såsom vandringsleder, fågeltorn och ridvägar mellan Tinnerö, Rosenkälla och Ekängsdalen.

VIDINGSJÖ FRILUFTSOMRÅDE (10)

Söder om Linköpings tätort breder Vidingsjö friluftsområde ut sig. Området, som sträcker sig från Korpvallen i nordväst till Harvestad och Ullaberg i sydöst, erbjuder stora möjligheter till ett varierat friluftsliv. Här finns bland annat Vidingsjöskogens och Ullstämmaskogens naturreservat med ett rikt växt och djurliv i gammal barrskog och spännande sumpskog. Här finns också Ekängsdalen med fågelrika våtmarker och betade ekhagar.

Vidingsjöområdet är ett av Linköpings mest välbesökta och omtyckta friluftsområden. Vidingsjö motionscentrum är områdets huvudentré och här finns bland annat café, omklädningsrum med dusch och bastu, toaletter samt parkering. Från motionscentrum utgår flera motionsspår och vandringsleder. Bland annat passerar Östgötaleden området vilket gör det möjligt att vandra både norrut och söderut härifrån. Det 10 km långa LOK-spåret som sköts av Linköpings orienteringsklubb tar besökaren runt större delen av området. Här finns en kortare naturstig som är anpassad för personer med nedsatt funktionsförmåga samt en äventyrsbana för barn, lekplats, utegym och tillgänglighetsanpassade grill- och rastplatser.

I Ekängsdalen, centralt i Vidingsjö friluftsområde, har Linköpings kommun under de senaste åren återskapat sjöar och våtmarker. Området har utvecklats till ett populärt besöksmål och erbjuder bland annat Linköpings kanske mest lättillgängliga fågelskådning tack vare ett välutvecklat system av leder samt flera fågeltorn (varav ett är rullstolsanpassat). I anslutning till sjöarna finns också ett antal tillgänglighetsanpassade grill- och rastplatser. Vintertid finns en plogad slinga för skridskoåkning på den största våtmarken.

Vidingsjöområdet är ett viktigt område för orientering. Här bedriver flera orienteringsklubbar sin tränings- och ungdomsverksamhet. I Vidingsjöområdet finns också fina möjligheter till ridning. Det finns bland annat två markerade ridstigar i och i anslutning till Ullstämmaskogens naturreservat.

I områdets västra delar finns sedan 2002 en mountainbikebana som sköts av den ideella fören-

ingen Mera Lera. Banan är ca 5 km lång, men det finns också ett antal kortare slingor av teknisk karaktär samt en slinga som är lämplig för nybörjare.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Under de kommande åren ska entréområdet vid motionscentrum utvecklas med bland annat bättre information, upprustning av äventyrsbanan, naturstigen och utegymmet. Lekplatsen kommer helt att bytas ut. Vandringslederna i de båda naturreservaten kommer också att ses över med bland annat nya och förbättrade spänger. Andra exempel på utvecklingsmöjligheter är att anlägga en cykelväg från motionscentrum till Fröberget för att på så sätt knyta ihop Vidingsjöområdet med Tinnerö, Valla fritidsområde och Rydskogen. En BMX-bana skulle kunna etableras vid den gamla skidbacken. I samband med byggnationen av ridsportanläggningen vid Smedstad bör åtgärder genomföras för att utveckla ridmöjligheterna i området genom att exempelvis anlägga ett system av ridstigar som knyter ihop Smedstadstallet med stallen i Ullstämman. Möjligheterna att anlägga nya våtmarker i den södra delen av friluftsområdet bör också utredas.

LANDERYD (11)

Söder om stadsdelarna Hjulsbro och Möjetorp tar Eklandskapet vid. Här finns fina förutsättningar för friluftsliv kring bland annat Landeryds hembygdspark och Landeryds golfbana. Området är varierat och bjuder på lövskogar, lundmiljöer och hagmarker. Här finns också ett stort inslag av gamla ekar. Tack vare närheten till staden och en väl utbyggd infrastruktur är detta en lättillgänglig del av det riksintressanta Eklandskapet.

I Landeryds hembygdspark finns restaurerade byggnader från närområdet där man har möjlighet att se hur människor levde och verkade i äldre tider. Här står också Landerydseken, ett imponerande träd med en omkrets på 7 meter. Från hembygdsparken utgår Landeryds hembygdsled, en ca 6,5 km lång vandringsled som slingrar sig genom bygden. Längs med leden finns informationstavlor som berättar om områdets fornlämningar, bebyggelse och naturmiljö.

En annan bra utgångspunkt för utflykter i området är Landeryds golfbana. Golfbanan med angränsande naturområden utgör ett eklandskap i miniatyr med en stor variation av naturtyper.

Området är lättillgängligt tack vare att väl utbyggt system av stigar och vägar. Vid klubbhuset finns servering och toaletter samt parkeringsmöjligheter. Vintertid anlägger Linköpings skidklubb skidspår på delar av golfbaneområdet.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Området norr om Landeryds hembygdsgård kommer att genomgå stora förändringar under de närmaste åren då det nya bostadsområdet i Möjetorp byggs ut. Detta innebär att fler människor kommer att nyttja områdets natur vilket medför att det kan bli aktuellt att genomföra åtgärder för att utveckla tillgängligheten. Det finns bland annat stora möjligheter att utveckla förutsättningarna för friluftslivet i anslutning till Landeryds golfbana genom att exempelvis genomföra skötselåtgärder som utvecklar naturvärdena knutna till eklandskapet, återuppta betet i gamla hagmarker, anlägga vandringsleder, rast- och grillplatser samt sätta upp informationstavlor. Det skulle också vara möjligt att knyta ihop Landeryd med Sturefors genom att anlägga en promenadväg/cykelväg som kopplar ihop golfbanans vägsystem med norra Sturefors.

Ljungsbro - Berg

I och omkring Ljungsbro och Berg finns goda förutsättningar för ett varierat friluftsliv. Här finns tre vattendrag: Göta kanal, Motala ström samt Blackbäcken. Här finns också närheten till Roxen där bland annat Kungsbro naturreservat utgör en målpunkt. Nordost om Ljungsbro ligger Olstorps friluftsområde som är en av kommunens främsta motionsanläggningar. Det finns stora möjligheter att ytterligare stärka Ljungsbro-Berg som besöksmål och att koppla ihop området med eklandskapet söder om Linköping.

OLSTORP (12)

Olstorps friluftsområde började anläggas i slutet på 1960-talet och har sedan dess utvecklats till en av kommunens främsta motionsanläggningar. Området, som sköts av den ideella föreningen Vreta Skid- och Motionsklubb, ligger nordost om Ljungsbro och erbjuder såväl fina naturupplevelser som möjlighet att utöva olika friluftaktiviteter.

Från Olstorps motionscentrum utgår två löpspår. Här finns också tre mountainbikeslingor med varierande längd och svårighetsgrad. I området finns också en frisbeegolfbana, en äventyrsbana samt omklädningsrum med dusch och bastu. Tillsammans med Vreta Kloster Golfklubb driver Vreta Skid- och motionsklubb också en anläggning för längdskidåkning, Vreta Ski center. Anläggningen omfattar Vretaslingan, som är en 3,3 km lång konstsnöbana. Anläggningen omfattar också de två motionsspåren i Olstorp som prepareras för skidåkning när det finns natursnö. Dessutom ingår ett 10 km långt skidspår med natursnö på Vreta klosters golfbana samt ett förbindelsespår mellan Olstorp och golfbanan.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Vreta Skid- och motionsklubb äger fastigheten där Olstorps motionsanläggning ligger, men motionsspåren sträcker sig över två privatägda fastigheter. Det finns avtal mellan Vreta Skid- och motionsklubb och markägarna som reglerar spårens sträckning och skötsel. Dessa avtal berör dock inte skogens skötsel och säkerställer heller inte motionsspårens framtid vid ett eventuellt ägarbyte. Det är därför viktigt att planera för hur områdets värden för friluftslivet ska säkerställas på lång sikt.

MOTALA STRÖMS RAVIN (13)

Motala ströms ravin, från Ljungsjön och ända ned till Roxen, är ett mycket värdefullt naturområde som också har stor potential att utvecklas som friluftsområde. Här har Motala ströms vatten under årtusenden skurit sig ner genom lösa jordlager på sin väg mot Roxen. Resultatet är en mäktig ravin med upp till 15 meter höga och branta sidor. Utmed Motala ströms gamla fåra mellan Ljungsjön och Malfors finns en vildvuxen och varierad lövskog med gott om grova träd och död ved samt flera ovanliga fågelarter och en rik lundflora. Idag rinner vattnet från Ljungsjön till kraftverket i Malfors i en grävd kanal som byggdes på 1930-talet. Den gamla strömfåran är därför vanligtvis torrlagd.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Motala ströms ravin är ett område med, åtminstone för Östergötlands del, närmast unika möjligheter att skapa ett natur- och rekreationsområde av högsta rang och med turistisk potential.

Genom att släppa en del av vattenflödet i den gamla torrlagda fåran och återskapa ett levande vattendrag samt på sikt få tillbaka vandrande fisk som asp och öring finns förutsättningar för att utveckla ett stycke dramatisk och tätortsnära natur för friluftsliv. Fiske, vandring och naturstudier kan då utvecklas med tillgänglighetsåtgärder som trappor, leder, plattformar, vindskydd, grillplatser och information. Framförallt den gamla fåran kan vara ett lämpligt objekt att skydda som ett kommunalt naturreservat på grund av dess kvalitéer, tätortsnära läge och utvecklingsmöjligheter. Hela Motala ströms ravin ned till Roxen är också utpekad som ett viktigt grönområde i den fördjupade översiktsplanen för Ljungsbro-Berg med anknytande grönstråk längs Blackbäcken ned till Berg och Göta kanal.

GÖTA KANAL (14)

Göta kanal och dess stränder har stor betydelse för båtverksamhet och som rekreationsstråk. Kanalen, och inte minst slusstrapporna i Berg, är dessutom en av Sveriges populäraste turistattraktioner. Längs kanalens båda sidor finns grusbelagda gångvägar som har utvecklats från de gamla dragvägarna och som numera fungerar som populära gång- och cykelstråk. Östgötaleden går också längs kanalen från Borensberg i Motala kommun till Berg och sedan vidare in till Linköping. Längs kanalstränderna finns långa sammanhängande alléer med gamla ädellövträd och alléerna är en attraktion i det annars ganska trädfattiga slättlandskapet.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Redan i dagsläget finns goda förutsättningar för cykling och cykelturism kring Göta kanal, bland annat är sträckan mellan Berg och Borensberg ett populärt cykelstråk. Det finns möjligheter att utveckla detta vidare, exempelvis genom att skapa en cykelled som kopplar ihop Göta kanal med eklandskapet söder om Linköping. Förutsättningarna är goda för utveckling av även andra aktiviteter som kajakpaddling, fiske och vintertid även långfärdsskridskoåkning. Översiktsplanen för Ljungsbro och Berg föreslår också att kanalrummet i de båda orterna utvecklas med målpunkter och aktiviteter för närrecreation och besöksnäring såsom en utvecklad gästhamn, bad, grillplats, picknickbord samt restauranger/caféer.

KUNGSBRO NATURRESERVAT (15)

Kungsbros naturreservat består av fågelrika strandängar och vidsträckta hagmarker. De grunda vikarna och stora strandängarna, som översvämmas om våren, är betydelsefulla häcknings- och rastplatser för ett stort antal fågelarter. Området är populärt bland fågelskådare som bland annat kommer hit för att beskåda det livliga brushanespelet i början på maj. Naturreservatet ingår i Ramsarområdet Västra Roxen, vilket innebär att Kungsbros är utpekad som ett mycket värdefullt våtmarksområde även i ett internationellt perspektiv.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Från reservatets parkering går en rullstolsanpassad led ut till ett större fågeltorn med fin utsikt över strandängarna och den västra delen av Roxen. Tornet är dock inte tillgänglighetsanpassat. Områdets värden för friluftslivet kan utvecklas till exempel genom att rullstolsanpassa tornet och anlägga ett gömsle med hög tillgänglighet för att kunna komma fågellivet riktigt nära. Den södra delen av reservatet saknar parkeringsplats och fågeltorn, vilket bör tillkomma.

HEDA, BLACKBÄCKEN OCH DRABBISDAL (16)

Betesmarkerna vid Heda utgör tillsammans med Uggleboheden, Blackbäckens dalgång och lövskogarna vid Drabbisdal ett värdefullt natur- och friluftsområde mellan Ljungsbro och Berg. Den stora betesmarken vid Heda, väster om Göta kanal, kännetecknas av en mosaik av öppna ytor, välbetade gläntor, buskage och träddungar. Från hagens södra delar har man fin utsikt över slättbygden. På andra sidan kanalen, i slutningen ner mot Blackbäckens dalgång, ligger Uggleboheden som är en öppen betesmark med rik förekomst av fornlämningar. Ett spännande inslag i området är de kraftiga källflöden som bryter fram på några ställen och som bildar små bäckar i hagens nedre del. Öster om Blackbäckens dalgång, vid Drabbisdal, finns en skogsdunge med riktigt gamla och grova ekar. Området bedöms vara en av de mest värdefulla ekmiljöerna i kommunens norra del.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns stora möjligheter att utveckla förutsättningarna för friluftsliv, och även naturturism, i området kring Heda och Drabbisdal med nya gång- och cykelvägar, stigar, målpunkter, grill- och

rastplatser med mera. Översiktsplanen för Ljungsbro och Berg föreslår bland annat att Blackbäck-
en utvecklas till en gemensam mötespunkt mellan Berg och Ljungsbro genom att de sträckor som
är kulverterade lyfts fram och genom att dammar och översilningsytor tillskapas. Planen föreslår
också att en målpunkt med god vattenkontakt tillskapas där Blackbäcken ansluter till Motala
ström.

SJÖLIDEN (17)

Sjöliden ligger vid Roxens strand, mellan Kungsbro naturreservat och bebyggelsen i Berg. Här
finns lövskogsmiljöer och fågelrika buskområden, men också öppna gräsytor och promenadstigar.
Närheten till bebyggelsen och områdets kontakt med stranden gör det till ett viktigt närrekre-
ationsområde.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Sjöliden är ett område med stor utvecklingspotential. Exempel på insatser som kan stärka områ-
dets värden för friluftslivet är att förbättra stigar och anlägga rast- och grillplatser. Från Sjöliden
skulle också en spång med utsiktsplatser och gömslen kunna anläggas i det stora vassområde som
sträcker sig ända upp till Motala ströms mynning. Det vore också önskvärt att återinföra bete i
delar av området för att kunna hålla det mer öppet.

Ekängen

I och kring Ekängen finns goda förutsättningar för ett rikt friluftsliv – en potential som i dagsläget inte utnyttjas till fullo. Närheten till Roxen präglar orten, och sjön och dess stränder utgör en mycket värdefull resurs.

TVÄRSKOGSUDDE MED OMGIVNINGAR (18)

Vid Tvärskogsudde, alldeles norr om Ekängen, finns ett vidsträckt område med höga värden för friluftsliv och naturvård. Här finns flera fina ekmiljöer och strandskogar med stort inslag av ädla lövträd. På själva udden har Linsurf, Linköpings vindsurfingklubb, sin bas med klubbstuga och omklädningsrum och det här är den bästa utgångspunkten för vindsurfing i kommunen. Från udden har man fin utsikt över stora delar av Roxen och platsen är också populär bland fågelskådare.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER FÖR EKÄNGEN

Ekängen har under de senaste 25 åren upplevt en mycket snabb utveckling. Från att ha varit ett litet samhälle med drygt 200 boende har orten växt till ett villasamhälle med ca 2000 invånare. Tyvärr har många viktiga samhällsfunktioner inte följt med i ortens snabba utveckling och det gäller även anläggningar för friluftslivet. Exempelvis är Roxens stränder till stor del otillgängliga, det finns få offentliga badplatser och orten saknar ett längre motionsspår.

Det finns goda förutsättningar att utveckla friluftslivet i området, vilket framgår av *Översiktsplan för Ekängen - Røxtuna och Distorp - Gärstad*, (antagen av kommunfullmäktige i juni 2012). Här föreslås exempelvis att Tvärskogsudde utvecklas till ett innehållsrikt rekreationsområde och besöksmål för boende i såväl Ekängen som Linköping. Planen föreslår bland annat att en promenadstig anläggs längs den långa strandlinjen, att rast-/grillplatser anläggs på lämpliga platser och att bryggor som ger möjlighet till bad och fiske anläggs. Tvärskogsudde ska också utvecklas till en bas för vattenbaserade aktiviteter som vindsurfing, paddling, fiske och långfärdsskridskoåkning. Vidare föreslås att områdets entréer tydliggörs samt att det ska finnas en tydlig koppling mellan Tvärskogsudde och angränsande skogsområden för att skapa ett sammanhängande grönstråk mellan Ekängen och Tvärskogsudde. Områdets kvalitéer, utvecklingsmöjligheter och tätortsnära läge gör Tvärskogsudde till ett lämpligt objekt att skydda som ett kommunalt naturreservat.

Översiktsplanen föreslår också att ett promenadstråk som förbinder Ekängen och Linköping anläggs längs med Roxens strand, att en motionsslinga/elljusspår anläggs, att områdets tätortsnära skogar ges en rekreationsanpassad skötsel och förses med rekreationsanläggningar, samt att den gamla igenväxta badplatsen i viken väster om infarten till Ekängen återskapas. I Ekängens östra del redovisas också ett område för en möjlig framtida ridanläggning.

Sättuna

Sättuna är en ort med cirka 200 invånare som ligger strax norr om Linköping, vid Roxens västra strand. Närheten till Roxen, och till Linköpings stad, ger stora möjligheter att utveckla områdets värden för friluftsliv. I anslutning till Sättuna ligger dessutom Svartåmynningens naturreservat – en av Östergötlands finaste fågellokaler.

SVARTÅMYNNINGENS NATURRESERVAT (19)

Svartåmynningens naturreservat utgörs av vidsträckta betade strandängar samt av de grunda vikarna utanför. Området har mycket goda förutsättningar för ett rikt fågelliv och här kan man träffa på de flesta av landets våtmarksfåglar. I reservatet finns fyra fågeltorn varav ett är anpassat för rullstolsburna besökare. Det finns även många fina utsiktsplatser längs med Nybrovägen.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER FÖR SÄTTUNA

Sättuna pekas i den gemensamma översiktsplanen för Linköping och Norrköping ut som en lämplig ort för utbyggnad, inte minst på grund av det attraktiva läget vid Roxens strand.

Väster om Sättuna i Svartåmynningens naturreservat har stora insatser för friluftslivet genomförts och området har nationell ryktbarhet bland landets fågelskådare. Den enda delen av reservatet som är svårtillgänglig och saknar parkeringsmöjligheter är södra delen av Härnaviken. Här bör parkeringsplats och tillgänglighetsanpassat fågeltorn anläggas. Det generellt växande intresset för djur- och naturfotografering kan stimuleras genom att anlägga ett eller flera gömslen i reservatet till exempel vid Svartåns mynning eller i kanten av Sättunaviken.

På sikt bör möjligheten att kunna gå och cykla från staden till Sättuna längs Roxenstranden utredas.

Vikingstad

Vikingstad är beläget vid randen av Östgötaslätten och ortens omgivningar präglas av det flacka jordbrukslandskapet. Norr och nordväst om samhället finns ett större, välbesökt, skogsområde med ett motionsspår. I östra delen av samhället ligger Kalvhagen som är ett omtyckt närreklamationsområde. En viktig utmaning för framtiden är att på olika sätt öka tillgängligheten till det omgivande landskapet.

VIKINGSTAD MOTIONSSPÅR OCH SKOGEN NORR OM SOLMARK (20)

Norr och nordväst om samhället finns ett större skogsområde som sträcker sig upp till E4. I den västra delen av skogsområdet finns ett 2,5 km långt elljusspår som sköts av Vikingstad SK. Området används flitigt för motion och rekreation, och är en viktig tillgång för Vikingstads skolor och förskolor.

KALVHAGEN (21)

I samhällets norra del ligger Kalvhagen som är en öppen hagmark med artrik flora och flera fornlämningar. Hagen hävdas genom bete och är samtidigt ett omtyckt närrekreationsområde.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER FÖR VIKINGSTAD

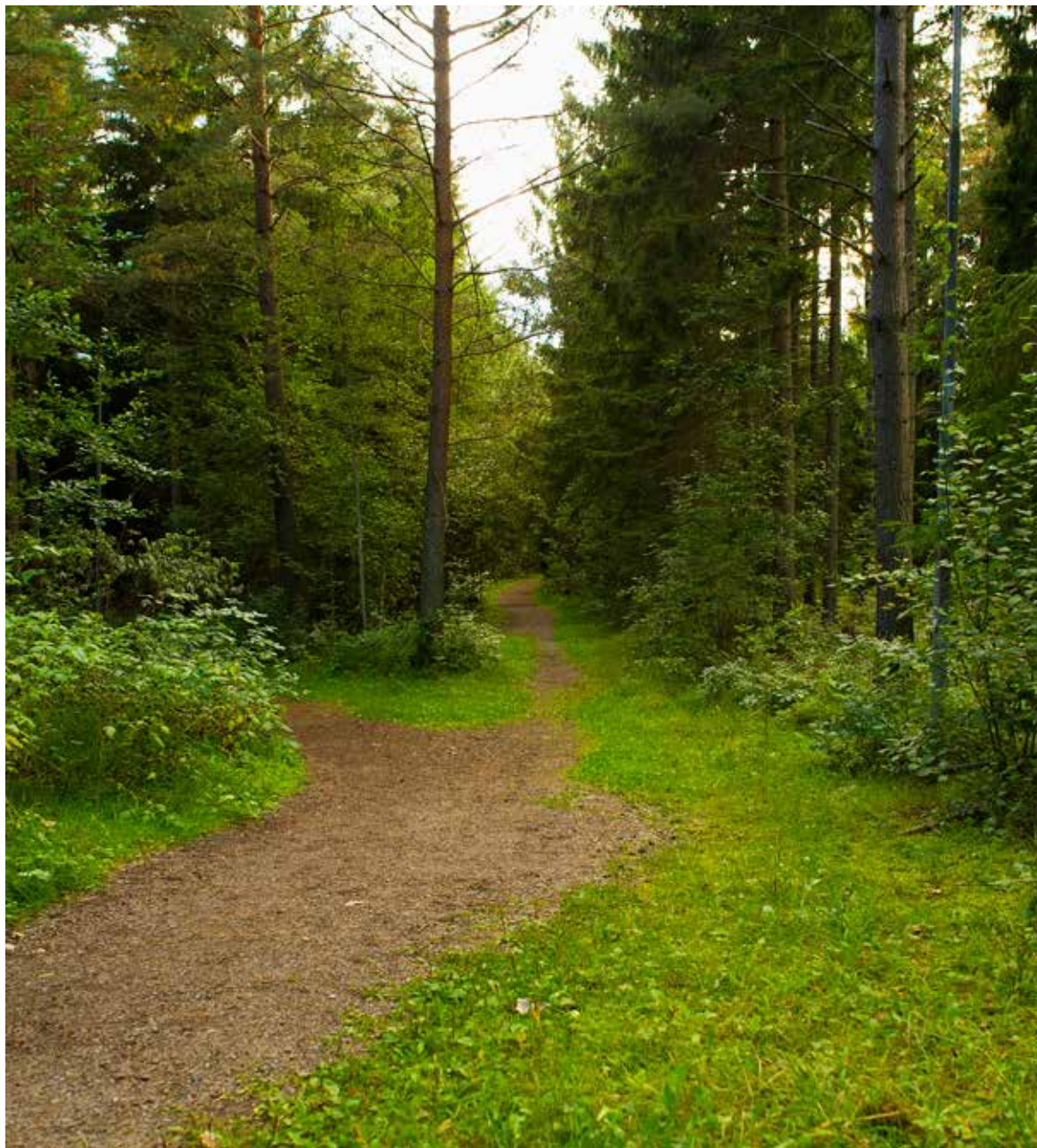
Vikingstads omgivningar präglas av ett jordbrukslandskap vilket innebär att möjligheterna till närrekreation begränsas. Samhället omges också av stora infrastrukturstråk – E4, stambanan och väg 636. Dessa fungerar som barriärer och gör det svårt att ta sig ut i landskapet. För att omlandet ska bli mer tillgängligt behövs fler säkra passager över de stora trafikstråken.

Det finns möjligheter att utveckla värdena för friluftslivet i skogsområdet norr och nordväst om samhället samt i Kalvhagen. Det vore också möjligt att göra delar av jordbrukslandskapet tillgängligt för friluftsliv genom att anlägga så kallade beträdor. Beträdor är en enkel form av anlagda grönstråk som utgörs av tillfälliga markkremor i träda med insått vallgräs. Stråken kan användas för promenader eller ridning. Marken kan enkelt åter tas i bruk och nya beträdor anläggas på andra platser.

Vikingstads motionsspår, som har stor betydelse för friluftslivet i samhället, sträcker sig över flera privatägda fastigheter. Det är viktigt hitta former för hur områdets värden för friluftsliv kan säkerställas på lång sikt.

Malmslätt

Malmslätt ligger, precis som Vikingstad, på randen av Östgötaslätten och det omgivande landskapet består till stor del av flack jordbruksmark. Väster och norr om samhället finns dock större sammanhängande skogsområden. Friluftsområdet kring Hellgrenshagen är en stor tillgång för orten, liksom naturreservatet Kärna mosse. I båda dessa områden finns möjligheter att ytterligare stärka förutsättningarna för friluftsliv.

HELLGRENSHAGEN (22)

I samhällets västra del finns ett större skogsområde som ägs och förvaltas av Linköpings kommun. Här ligger Hellgrenshagens motionsanläggning som sköts av den ideella föreningen Malmslätt AIK. Vid idrottsplatsen finns parkeringsmöjligheter och klubbstuga, och härifrån utgår ett 2,5 km långt elljusspår samt ett 5 km-spår. Vintertid, vid goda snöförhållanden, prepareras dessa spår för skidåkning. Hellgrenshagen med omgivande skogar är också ett populärt närströvsområde. Området är dessutom ett utflyktsmål för den mobila förskolan.

KÄRNA MOSSE NATURRESERVAT (23)

Strax öster om Malmslätt ligger Kärna mosse naturreservat med ett av Östergötlands finaste kalkkärr. I reservatet finns uppemot femton olika orkidéarter och många andra arter som är knutna till fuktiga och kalkrika miljöer. Kring det öppna kärret finns barr- och lövskogar som trots närheten till staden har en urskogslig prägel. Ett spännande inslag i skogen är de källor där det kalkrika grundvattnet bubblar upp ur marken. Med sitt tätortsnära läge är Kärna mosse en stor tillgång för friluftslivet. Det finns flera stigar och leder, och genom norra delen av området löper en gång- och cykelbana. Dessutom lockar reservatet varje sommar många besökare som vill se den rika orkidéblomningen

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER FÖR MALMSLÄTT

Kring Hellgrenshagen finns stora möjligheter att utveckla förutsättningarna för friluftslivet genom att iordningställa nya vandringsleder, förbättra naturinformationen och anlägga grill- och rastplatser. Möjligheterna att skylta upp en terrängcykelbana bör också undersökas. I området kring motionsanläggningen vore det möjligt att anlägga en frisbeegolfbana eller en äventyrsbana för barn. I Kärna mosse har åtgärder genomförts (2014) för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Bland annat har en rullstolsanpassad stig och bred spång iordningställts ut till det orkidérika kalkkärret. Ytterligare åtgärder för ökad tillgänglighet bör kunna genomföras successivt, både i Kärna mosse och vid Hellgrenshagen. Det är också viktigt att på olika sätt arbeta för att öka tillgängligheten till det omgivande landskapet, exempelvis genom att anlägga så kallade beträdor (se även under avsnittet om Vikingstad).

En utredning bör också genomföras för att klargöra förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för ridning kring Malmslätt.

Linghem

Linghem omges till största delen av ett jordbrukslandskap, men söder och öster om orten finns skogsområden med stor betydelse för rekreation och naturupplevelser. Kråksångsskogen, med bland annat motionsspår, är det största och mest välbesökta bland dessa områden.

KRÅKSÅNGSSKOGEN (24)

Kråksångsskogen, i södra delen av Linghem, är ett viktigt närströvområde med möjligheter till joggingturer, promenader, bärplockning och naturupplevelser. Här finns ett motionsspår som sköts av Linghems SK, och två iordningställda grillplatser. I anslutning till motionsspårets start vid Kråksångsvägen finns ett utomhusgym (färdigställt under hösten 2014). I Kråksångsskogen finns också en intressant arkeologi. Bland annat finns här ett gravfält med ett 40-tal fornlämningar från stenålder, bronsålder och järnålder. Norr om Kråksångsskogen ligger en betad ekhagmark som bland annat används av närboende och intilliggande förskola.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER FÖR LINGHEM

Eftersom Linghem till största delen omges av ett jordbrukslandskap är skogsområdena söder och öster om samhället mycket viktiga för friluftslivet. Kråksångsskogen skulle kunna utvecklas genom att de två grillplatserna rustats upp och kompletteras med exempelvis grillhus eller vindskydd. Området skulle också kunna göras mer tillgängligt för personer med nedsatt rörelseförmåga genom att åtminstone en av grillplatserna tillgänglighetsanpassas och genom att sittbänkar placeras ut längs med motionsspåret.

Norr om Manstorp finns ett mindre skogsområde som delvis betas. Skogen är ett viktigt närrekreationsområde och ett populärt utflyktsmål för närbelägna förskolor. Även detta område kan utvecklas med exempelvis grillplaster och förbättrade stängselgenomgångar. Väster om skogsområdet finns Himnafjällen, ett centralt rekreationsområde, som också har stor utvecklingspotential.

Linghemsbäcken-Stratombäcken, som passerar genom den norra delen av Linghem, är det enda naturliga vattendraget i anslutning till samhället. En utredning bör göras kring hur bäckmiljön kan utvecklas med avseende på rekreation, naturvärden och vattenkvalitet.

Det är också angeläget att på olika sätt arbeta för att öka tillgängligheten till det omgivande landskapet, exempelvis genom att anlägga så kallade beträdor (se även under avsnittet om Vikingstad).

Sturefors

Sturefors ligger mitt i det östgötska Eklandskapet. Hagmarker och lövskogar sätter därför en tydlig prägel på omgivningarna. Här finns också närheten till vatten, med Stångån Kinda kanal som rinner strax söder om samhället och sjön Ärlången bara några kilometer bort. I närheten finns också flera fina herrgårdar, bland annat Sturefors slott och Stafsäters herrgård. I och kring Sturefors finns med andra ord goda förutsättningar för friluftsliv. Här finns också stora möjligheter att utveckla besöksnäringen.

STUREFORS MOTIONSSPÅR (25)

I norra delen av Sturefors finns ett mindre skogsområde med stor betydelse för närrekreation. Skogen domineras av barrträd, men den nordöstra delen utgörs av ett värdefullt område med grova ekar. Genom området går ett 1,2 km långt elljusspår.

STUREFORS NATURRESERVAT OCH SLOTTSPARK (26)

Ett par kilometer öster om samhället ligger Sturefors naturreservat, med öppna betesmarker, ekhagar och ädellövskogar. Här finns en av Östergötlands mest värdefulla ekmiljöer med över hundra grova ekar. Strax söder om reservatet ligger Sturefors slott. Det vackra 1700-talsslottet omges av en park som till stora delar är öppen för allmänheten.

VISTKÄRRET SAMT STUREFORS IDROTTSPLATS OCH BADPLATS (27)

I samhällets södra utkant ligger Vistkärret. Området är i dagsläget ganska svårtillgängligt, men är trots det ett populärt utflyktsmål för fågelskådare som gärna kommer hit för att lyssna på nattsjungande fåglar. Kärret hålls delvis öppet tack vare betande djur. Öster om Vistkärret ligger Sturefors idrottsplats samt Sturefors badplats som med sandstrand och bryggor erbjuder fina badmöjligheter i Stångån.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER FÖR STUREFORS

I och omkring Sturefors finns goda förutsättningar för ett varierat friluftsliv. Det omgivande eklandskapet är på många sätt unikt, även i ett internationellt perspektiv. Det finns en stor potential för att utveckla naturturismen i området genom marknadsföring och ett ökat samarbete mellan kommun, markägare och turismföretag. Ett sådant samarbete kan sedan resultera i konkreta åtgärder som exempelvis att anlägga en cykelled genom Eklandskapet eller att anlägga vandringsleder av varierande längd som knyter ihop natur- och kultursevärdheter i området. Möjligheterna att utveckla den båtburna turismen på Stångån Kinda kanal är också stor. I det kortare perspektivet finns planer på att tillgängliggöra Vistkärret genom att anlägga en spång och fågeltorn.

Övriga kommunala friluftsområden

VIGGEBY NATURRESERVAT (28)

Väster om Brokind vid sjön Järnlunden ligger Viggaby naturreservat. Området köptes av Linköpings kommun under 1970-talet och avsattes som naturreservat för friluftsändamål. Skötseln har numera också fokus på naturvård men stora satsningar har även gjorts på reservatets tillgänglighet. Det omväxlande reservatet består av fina ekmiljöer, lummiga lövskogar, öppna betesmarker och äldre barrskogar. Områdets kanske främsta karaktärsdrag är de klippiga stränderna och de många öarna som gör att man får känslan av att befinna sig i en skärgård. I Viggaby finns mycket goda förutsättningar för friluftsliv och tusentals personer besöker varje år området för att bada och vandra i den vackra naturen. Här finns omkring 10 km vandringsled inklusive en gren av Östgötaleden. Längs lederna finns flera rastplatser och vindsydd. Vissa sträckor och ett par av rastplatserna är anpassade för besökare i rullstol. Om sommaren är reservatet ett populärt besöksmål för båtfarare och badgäster och i området finns flera badplatser med både sandstränder och klipphärlar. Ett par av badplatserna är anpassade för personer med funktionsnedsättning. Under 2014 färdigställs en utställning om Östergötlands bergarter och spännande geologi vid reservatsentrén vid Viggabysand.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER FÖR VIGGEBY NATURRESERVAT

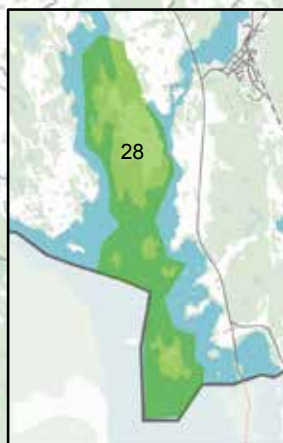
Viggaby har goda förutsättningar för ett rikt friluftsliv för alla och fortsatta åtgärder för ett varierat utbud av aktiviteter och möjligheter även för personer med funktionsnedsättning bör ges hög prioritet. Reservatet används redan idag flitigt av förskolor, skolor samt ideella föreningar. Storleken och mångfalden av naturmiljöer gör det också lämpligt att utveckla de pedagogiska möjligheterna för utomhuspedagogik och information om samt demonstration av naturvårdsarbete. Magasinet är en äldre byggnad centralt i reservatet som skulle kunna vara en del i ett sådant utvecklingsarbete.

Tätortsnära friluftsområden Linköpings kommun

Roxen

0 2,5 5 Km

Tätortsnära friluftsområden

1. Stångån Kinda kanal genom Linköping
2. Kallerstad park, Södra dammen och Mörtlösahagen
3. Tallbodaskogen
4. Rydskogen
5. Vallaskogen och Valla fritidsområde
6. Tinnerbäcken
7. Åbysäcken
8. Änggårdshagen och Lambohov
9. Tinnerö eklandskap och Smedstadbäcken
10. Vidingsjö friluftsområde
11. Landeryd
12. Olstorp
13. Motala ströms ravin
14. Göta kanal
15. Kungsbro naturreservat
16. Heda, Blackbäcken och Drabbisdal
17. Sjöleden
18. Tvärskogsudde med omgivningar
19. Svartåmynningens naturreservat
20. Vikingstad motionsspår och skogen norr om Solmark
21. Kalvhagen
22. Hellgrenshagen
23. Kärna mosse naturreservat
24. Kråksångsskogen
25. Sturefors motionsspår
26. Sturefors naturreservat och slottspark
27. Vistkärr samt Sturefors idrottsplats och badplats
28. Viggeby naturreservat

12. Tysta områden - en särskild kvalitet för friluftslivet

Sverige blir allt mer urbaniserat och städernas buller är ett växande folkhälsopproblem. Vägtrafiken är den dominerande källan till "störande samhällsbuller". Buller skapar både ohälsa och försämrad livskvalité. Det är viktigt att det finns tysta områden i människors vardagslandskap och tysta områden är en eftersträvnsvärd kvalitet i friluftsområden.

Naturvårdsverkets riktvärden för buller i friluftsområden

- I rekreatiomsområden i tätort rekommenderas 55 dB(A)¹ ekvivalentnivå²
- I friluftsområden där låg ljudnivå utgör en särskild kvalitet rekommenderas ekvivalentnivå 40 dB(A)

Utanför större tätorter uppnås 40 dB(A) på ca 400 - 500 m från läns- och riksvägar, förutsatt att bullrande verksamheter som bergtäkter, flygverksamhet och industriella verksamheter inte finns i närområdet. Bedömningen är att stora delar av kommunen utanför tätorterna uppnår de riktlinjer för buller som Naturvårdsverket rekommenderar.

För de tätortsnära friluftsområdena är bullernivåerna betydligt mer problematiska. Den mest omfattande bullerkällan till dessa områden är vägtrafiken. Kommunen har genomfört en studie (ÅF-Ingemansson AB, 2007) av Linköpings tätorts bullernivåer avseende trafikbuller. I utredningen analyseras nivåer ner till 45 dB(A), vilket är 5 dB(A) högre än Naturvårdsverkets riktvärden för tysta områden. I en pågående bullerkartläggning av staden kommer nivåer ner till 30 dB(A) redovisas. Här redovisas översiktligt bullernivåer från vägtrafiken utifrån befintligt material i våra viktigaste tätortsnära friluftsområden. Även övriga bullerkällor omnämns översiktligt.

STÅNGÅSTRÅKET

De södra delarna av Stångåstråket vid Hjulsbro och Hackefors har ljudnivåer under 45 dB(A) med undantag för områden i anslutning till bron över Stångån (Vårdsbergsvägen). Det centrala

¹ dB(A) är en enhet anpassad för det mänskliga örats känslighet för olika frekvenser

² ekvivalent ljudnivå är ett tidsvägt medelljud . I det här fallet ett "vardagsmedeldygn"

partiet av Hjulsbro och Hackefors längs med ån har på vissa sträckor sannolikt även nivåer under 40 dB(A). Från Ådala koloniområde och fram till Tannefors slussar ligger bullernivåerna mellan 45-60 dB(A) på grund av närheten till både Brokindsleden och riksväg 35. Bullernivåerna i detta avsnitt är långt över Naturvårdsverkets för tysta områden, men från Spångerumsbron och söder ut klaras 55 dB(A). Avsnittet av Stångåstråket längs med Hejdegården fram till Tinnerbäckens mynning i Stångån har nivåer under 45 dB(A), men sannolikt inte under 40 dB(A) vilket ändå får anses som relativt bra för ett friluftsområde mitt i staden. Från Tinnerbäckens mynning och nästan ända ut till Stångåmynningen ligger bullernivåerna huvudsakligen över 55 dB(A). Endast små partier vid Stångebro på östra sidan ån når under 55 dB(A). Den norra delen av Stångåstråket är även belastat med verksamhetsbuller från Tornby industriområde och från Tekniska verkens anläggningar som värmeverk, avloppsreningsverk och biogasanläggning. Dessa delar av Stångåstråket för anses som kraftigt bullerstörda. Den centrala delen av stråket påverkas av flygbuller från Saabs flygfält.

RYDSKOGEN

I söder och öster påverkas Rydskogen av vägtrafikbuller från Industrigatan och Malmslättsvägen. I norr påverkar även Nygårdsvägen och Glyttingevägen som bullerkällor, men den största bullerkällan i området är tågtrafiken på södra stambanan. Den centrala delen av skogen bedöms hålla ljudnivåer under 55 dB(A), men inga delar av skogen bedöms klara 40 dB(A). Inget verksamhetsbuller bedöms påverka ljudklimatet i området.

VALLASKOGEN OCH VALLA FRITIDSOMRÅDE

Kraftigt vägtrafikbuller påverkar området dels i söder från Lambohovsleden och dels i norr från Malmslättsvägen. I söder påverkas skogen med nivåer över 55 dB(A) ca 200 – 250 m in i skogen medan det i de norra delarna av skogen ligger under 55 dB(A). Hela fritidsområdet ligger under 55 dB(A) och de centrala delarna kring Lill-Valla, ankdamarna, pulkabacken och de centrala delarna av Vallaskogen bedöms klara Naturvårdsverkets riktlinjer på 40 dB(A) för tysta områden. Inget verksamhetsbuller bedöms påverka ljudklimatet i området.

TINNERÖ, ÅSMEDSTAD OCH ÄNGGÅRDSHAGEN

Tinnerö eklandskap påverkas kraftigt av vägtrafikbuller i nordväst från Lambohovsleden och i nordost från Haningeleden. Särskilt utsatt är entrén till reservatet vid Smedstad dammar där nivåerna i östra delen ligger över 55 dB(A). De norra hagarna kring Djurgården ner till mitten av Domprostehagen har nivåer på över 45 dB(A), men övriga delar av reservatet har nivåer under 45 dB(A). Huvuddelen av de vidsträckta ängarna kring Tinnerö gård och Rosenkällasjön bedöms klara Naturvårdsverkets riktlinjer för tysta områden, men verksamhetsbuller förekommer från Stora Aska bergtäkt vilket är särskilt påtagligt kring Rosenkällasjön. Bergtäkten har ingen verksamhet kvällar och helger då området är som mest frekventerat av besökare. Skjutverksamhet pågår fortfarande vid Skyttecentrum, men bara på pistolskyttebanorna. Verksamheten är, jämfört med under den militära tiden, på en mycket blygsam nivå, men skjutningarna genomförs främst på kvällar och helger när behovet av tysta områden är som störst. Verksamheten planeras vara avvecklad från nuvarande område inom en snar framtid.

Åsmedstad och Änggårdshagen är till viss del utsatta för buller från Landbogatan och länsväg 708, men i betydligt mindre utsträckning än de norra delarna av Tinnerö eklandskap. Huvuddelen av dessa områden klarar nivåer under 45 dB(A) och stora delar av Änggårdshagen bedöms även klara 40 dB(A). Dessa båda områden är inte utsatta för verksamhetsbuller annat än från ovan nämnda bergtäkt.

VIDINGSJÖ FRILUFTSOMRÅDE

Vidingsjö friluftsområde är i de norra delarna i viss utsträckning utsatt för trafikbuller från Hanningeleden. Huvuddelen av området klarar 45 dB(A) och Linköpings tätorts verkligt tysta friluftsområde, som klarar 40 dB(A), utgörs av ett relativt stort område som sträcker sig från de södra delarna av Vidingsjö naturreservat över Ekängsdalens våtmarksområden ner över hela Ullstämmskogens naturreservat. Området är inte utsatt för verksamhetsbuller.

LANDERYD

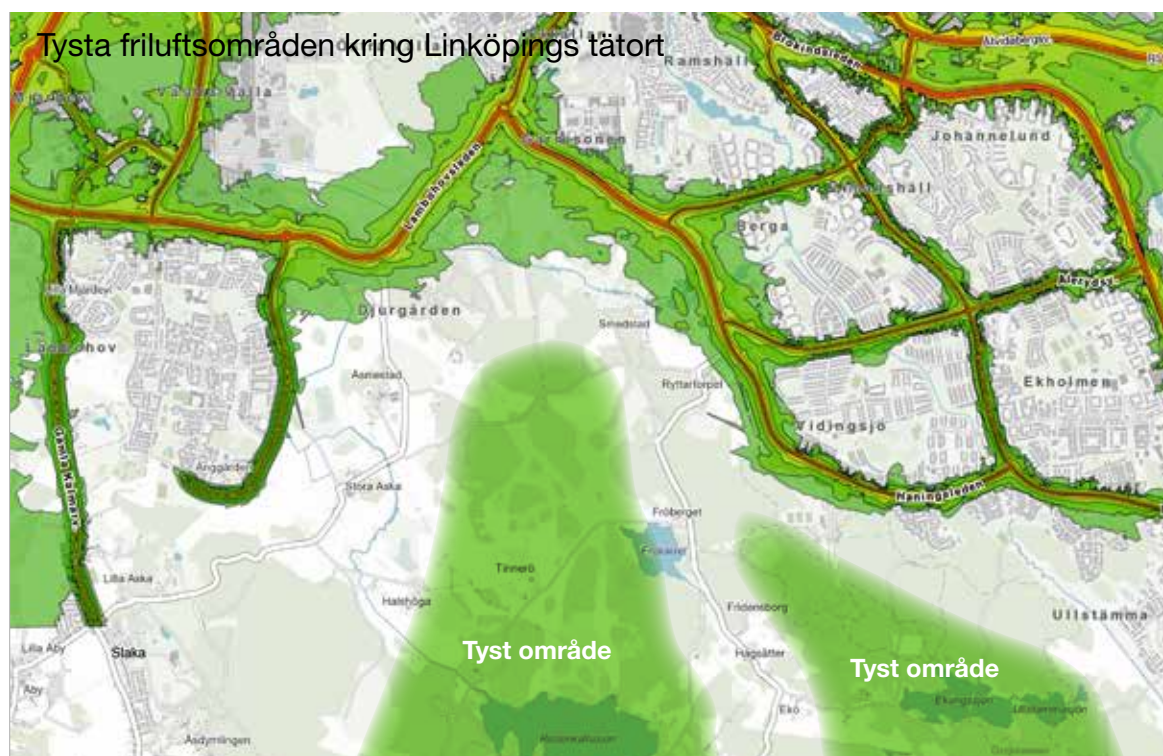
De västra delarna av området kring hembygdsgården är utsatt för vägtrafikbuller från Brokindsleden/länsväg 687, men huvuddelen av området klarar 45 dB(A). I de östra delarna av golfbanan bedöms även 40 dB(A) kunna uppnås. I öster förekommer buller från Stångadals- och Tjustbanan men trafiken på banan är mycket begränsad och den alstrar bara enstaka maxbullersituationer som inte nämnvärt bedöms påverka den ekvivalenta bullernivån. Området är utsatt för verksamhetsbuller från Saabs flygfält.

ÅBYSÄCKEN

Åbysäcken påverkas av trafikbuller från riksväg 35 och Brokindsleden, men hela området klarar nivåer under 55 dB(A). De södra och östra delarna, ungefär halva området, klarar nivåer under 45 dB(A), men endast små partier längs Stångåstranden längst i söder når ner till 40 dB(A). Området är utsatt för verksamhetsbuller från Saabs flygfält.

Åtgärdsförslag

Genomföra en bullerkartläggning av kommunens viktigaste friluftsområden. Kartläggningen ska redovisa vilka friluftsområden eller vilka delar av friluftsområden som är tysta områden (som klarar Naturvårdsverkets riktlinjer för ekvivalent buller (40 dB(A)). Kartläggningen ska även redovisa förslag till hur bullernivåerna kan minskas.

13. Friluftaktiviteter

INLEDNING

Kapitlet tar upp många av de friluftaktiviteter som förekommer i kommunen. Det handlar totalt om 16 aktiviteter, allt från bad, fiske och golf till orientering, båtliv och geocaching.

Varje aktivitet har ett eget avsnitt med följande rubriker:

- nulägesbeskrivning – beskriver hur aktiviteten bedrivs idag, de viktigaste områdena för aktiviteten och vilka anläggningar som är knutna till verksamheten
- tillgänglighet – en bedömning av förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning inklusive vilka anläggningar som är tillgänglighetsanpassade
- konflikter – tar upp eventuella konflikter med andra aktiviteter och övrig markanvändning
- bristanalys – beskriver dels om förutsättningarna är ojämnt fördelade geografiskt inom kommunen, dels brister när det gäller anläggningar och deras kvalitet
- utvecklingsmöjligheter
- länkar – relevanta webbadresser till kommunala sidor, föreningar, organisationer och dylikt
- bilagor – kartor och fördjupande information finns i separat del

Vardagsnära friluftsliv

Nulägesbeskrivning

Det vardagsnära friluftslivet utgör själva basen för friluftslivet. Det kan vara promenaden med väninnan eller cykelturen efter jobbet, stavgångspasset eller den enkla naturutflykten med barnen. Det kan vara strövandet i skog och mark, kanske med hunden som sällskap eller med bär- eller svampkorg i handen. För barnen kan det handla om kojbygget eller ta-fatt-lekar i skogsdungen bredvid skolan. Det är denna typ av friluftsliv vi ägnar oss allra mest åt.

Gemensamt för många av dessa aktiviteter är att de enskilda naturbesöken oftast är ganska korta och kostnaderna små. Det är också aktiviteter som inte kräver omfattande planering eller stor fysisk ansträngning. Det krävs heller ingen specialutrustning eller att man behöver befinna sig på en specifik plats.

Det finns olika anledningar till att vi ägnar oss åt det vardagsnära friluftslivet. En av de viktigaste är att uppleva avkoppling. Under vardagar är dessutom fysisk aktivitet viktigt. Under helger och längre ledigheter blir motiven att umgås med familj och vänner och känslan av att vara nära naturen också viktiga.

Det faktum att vi ägnar så mycket tid åt det vardagsnära friluftslivet ger det en särställning bland friluftaktiviteterna. Den fysiska aktiviteten och kontakten med naturen har en central roll för folkhälsan. Den gör oss friskare både fysiskt och psykiskt och ger oss mängder av rekreation. Dessutom bidrar den till en bättre kännedom om närmiljön och ger en ökad trygghetskänsla. Undersökningar visar att nästan 90 procent anser att utomhusvistelsen gör vardagen mer meningsfull.

Det finns undersökningar som tyder på att det traditionella strövandet i skog och mark minskat. Men minskningen tycks delvis kompenseras av att vi ägnar oss åt andra aktiviteter. Friluftslivet har också fått en allt större betydelse som identitetsbyggare eller kulturell markör där konsumtion av exempelvis kläder och utrustning är viktiga ingredienser för att signalera identitet.

För många är tillgången på attraktiv friluftsmiljö så viktigt att det till med påverkar vårt val av boende. Detta gäller både vilken ort och bostadsområde vi väljer att bosätta oss i. En god tillgång till attraktiva naturområden för friluftsliv påverkar alltså människors vilja att bosätta sig på en specifik plats och kan till och med ha en inverkan på områdets fastighetspriser.

I en nationell undersökning om friluftslivet uppgav mer än hälften att de skulle vilja ägna mer tid åt friluftaktiviteter. Detta innebär att de känner sig begränsade i sitt friluftsutövande. Det största hindret var brist på tid, särskilt under vardagar. Andra hinder var brist på lämpliga platser att utöva friluftaktiviteten på, den egna familjesituationen och att inte ha någon att utöva aktiviteten med. Av dessa hinder är det i första hand brist på lämpliga platser det kommunala friluftsarbetet kan påverka. Men en ökad tillgång till attraktiv närnatur kan också innebära att det går snabbare att ta sig till naturen, vilket även är positivt ur aspekten tidsbrist. Höga kostnader och brist på lämplig utrustning var utmärkande hinder vid längre ledigheter, men inte i vardagens friluftsliv.

Den tätortsnära naturen, speciellt den som ligger närmast bostaden, är den som används allra mest. Detta gäller under hela året och såväl under vardagar som helger och längre ledigheter. Ur friluftaspekt är alltså denna natur särskilt viktig att värna. Skötseln bör vara rekreativsinriktad med fokus på att skapa en attraktiv, trygg och tillgänglig natur som lockar till fler naturbesök.

Konflikter

Konflikter kan uppstå i lägen där bostäder finns i nära anslutning till naturområden med många besökare. Samtidigt innebär iordningställandet av friluftsanordningar i tätortsnära naturområden att förutsättningarna att kanalisera besökare till mindre känsliga delar stärks. Kanaliseringen av besök innebär också att möjligheterna att informera om eventuella konflikter är goda.

Bristanalys

I Linköpings stad är tillgången till närnatur generellt sett god. De stadsdelar som utmärker sig med en mindre andel grönytor än andra stadsdelar är Vasastaden och Innerstaden. Då bebyggelsen här är stadsmässig är det inte förvånande att andelen grönyta är förhållandevis låg i dessa områden. Det är dock viktigt att de grönytor som finns har höga upplevelse- och rekreativvärden. Även i Skäggetorp är tillgången till närnatur begränsad. Stadsdelen omges i väster av jordbruksmark och i öster av ett handels-/industriområde. I söder är det inte långt till Rydskogen, men här utgör södra stambanan en barriär som tvingar människor att ta omvägar för att ta sig till skogen. Också i flera av orterna som ligger i slättlandskapet är möjligheterna till närrekreation begränsad. Här är det ofta det omgivande jordbrukslandskapet eller stora infrastrukturstråk, som vägar och järnvägar, som begränsar tillgängligheten till naturen.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör ha en tydlig målsättning att underlätta för människor att ta sig till besöksvärda tätortsnära naturområden. Flertalet tätortsnära områden bör vara möjliga att nå via gångstråk eller cykelleder. Detta gäller speciellt områden där åtgärder för friluftslivet genomförts. Kommunen bör också arbeta för att öka tillgängligheten till det omgivande landskapet i orter som ligger i slättbygden. Detta kan göras genom att i samarbete med markägare anlägga motionsslingor, ridstigar och promenadstråk.

Bad

Nulägesbeskrivning

Linköping är en bra "badkommun" med många attraktiva sjöar. Särskilt ska Stångåsystemet med Järnlunden och Rängensjöarna framhållas. I det kommunala naturreservatet Viggeby vid Järnlunden finns två kommunala friluftsbad där även särskilda satsningar genomförts för personer med funktionsnedsättning.

I kommunens södra och norra delar finns en mängd mindre sjöar med friluftsbad. I kommunens centrala delar är det sjöfattigt, men vid Motala ström och Svartån finns flera friluftsbad. Boende i Linköpings tätort har tillgång till Stångån som i stadens södra delar har ett antal friluftsbad. Norr om tätorten ligger kommunens största sjö Roxen med flera friluftsbad. I centrala Linköping, Lingham och Vikingstad finns bassängbad som i viss mån kompenserar bristen på naturbad. Totalt sköter eller ger kommunen driftbidrag till 21 friluftsbad och därtill finns ett stort antal friluftsbad utan kommunalt engagemang. På kartan över friluftsbad redovisas de 21 kommunala friluftsbaden och 10 övriga friluftsbad.

Naturistbad

I Viggeby naturreservat finns ett naturistbad med brygga, vindskydd, grillplats och torrklosett. Anläggningarna är inte anpassade för personer med funktionsnedsättning.

Friluftsbad för hundar

Det finns inget förbud mot ta med sin hund till kommunens friluftsbad men de ska hållas kopplade. Hunden ska även vara kopplad i vattnet och det är lämpligt att hunden badas vid badets utkant. Det är viktigt att man som hundägare visar hänsyn och tänker på att det finns personer som är hundrädda eller är allergiska mot hundar. Vid Viggebysandsbadet i Viggeby naturreservat finns ett särskilt skyltat hundbad. På friluftsbad som inte är kommunala kan det finnas förbud mot hundar.

Tillgänglighet

Under de senaste åren har kommunen förbättrat tillgängligheten till de kommunalt skötta friluftsbaden. Vid 18 av badplatserna finns toaletter som anpassats för personer med funktionsnedsättning. Vid Johannelundsbadet finns en ramp som kan användas av rullstolsburna med hjälp av ledsagare. Vid Viggebysand och Jaktstugeudden i Viggeby naturreservat har tillfartsvägar anpassats och friluftsbadens anordningar tillgängliggjorts (badbryggor, toaletter, rastplatser, vindskydd). Vid Viggebysand finns det en badramp med räcken.

Konflikter

-

Bristanalys

Friluftsbad saknas i stadens västra delar. På kartbilaga redovisas vilka delar av kommunen och tätorterna som har hög tillgänglighet till friluftsbad och bassängbad (inom 2 km). Kommunala friluftsbad saknas även längs hela södra Roxenstranden som inrymmer expanderande orter som Ekängen och Sättuna.

Vid 18 friluftsbad finns toalett för personer med funktionsnedsättning. Endast tre av friluftsbaden har anordningar som bryggtrappor eller badramper som möjliggör bad för personer med funktionsnedsättning.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör fortsätta att förbättra tillgängligheten till friluftsbad för personer med funktionsnedsättning. På lång sikt bör samtliga kommunala badplatser så långt det är möjligt göras mer tillgängliga.

I Linköpings tätorts västra delar saknas friluftsbad. Kommunen bör utreda möjligheten att anlägga ett bassängbad i denna del av tätorten. Särskilda satsningar på badbussar till befintliga badplatser runt om i kommunen kan också övervägas. På lång sikt bör kommunen verka för att avslutade grus- och bergtäkter i närheten av tätorter utformas för friluftsbad där så är lämpligt till exempel vid Aska bergtäkt.

I översiktsplan för Ekängen m.fl. föreslås att nya kommunala friluftsbad etableras dels söder om Ekängen och dels vid Tvärskogsudde. Genomförandet av dessa friluftsbad bör utredas vidare och genomföras om det är förenligt med Roxens bevarandeintressen. Om något av dessa friluftsbad inte kan genomföras bör kommunen utreda ett ökat engagemang vid befintliga badplatser längs södra Roxenstranden.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Kultur-fritid/Bad-och-simhallar/Badplatser/ Linköpings kommun, om friluftsbad

www.badkartan.se Badkartan, om friluftsbad i hela Sverige.

Bilagor

Friluftsbad med redovisning av bad med hög tillgänglighet.

Lista över kommunens friluftsbad med skötselansvar.

Fiske

Nulägesbeskrivning

Fritidsfiske utgör en av de största friluftaktiviteterna i landet. En ansenlig del av befolkningen ägnar sig mer eller mindre ofta åt att fiska, spontant och enskilt eller i organiserad form via fiskeklubbar och liknande. Enligt en undersökning från Fiskeriverket fiskade ca 1 miljon personer i åldrarna 16-74 år någon gång under år 2006 (Fem studier av fritidsfiske 2002-2007, Rapport från Fiskeriverket) och enligt

en annan undersökning kan man lägga till åtminstone 0,5 miljoner fiskare i åldern 10-15 år.

Längs våra kuster och i de största sjöarna (Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön i Jämtland) finns det "fria fisket" reglerat i lag, vilket innebär att man får fiska med handredskap utan fiskekort eller särskilt tillstånd.

I Linköpings kommun finns inga vatten som omfattas av detta fria fiske. I många sjöar och vattendrag i kommunen har fiskevattenägarna bildat fiskevårdsområden, se karta i bilaga. För de flesta fiskevårdsområden finns möjligheten att lösa fiskekort så att man kan få fiska mot betalning. På ett par platser i kommunen finns också så kallat 'put and take'-fiske (med inplanterade laxfiskar) där man utan att vara medlem i organisation eller klubb kan få fiska efter att ha löst fiskekort, se karta. Längs Göta kanal (förutom i sjöarna) är fiskerätten utarrenderad och flera fiskeföreningar erbjuder möjligheten att lösa fiskekort på "sin" kanalsträcka. Mer information om detta finns hos Göta kanal AB. Kräfftiske omfattas också av fiskebestämmelser och är oftast särskilt reglerat. Utmed Göta kanal vid Ljungsbro finns för närvarande möjligheten att en gång om året lösa fiskekort för kräfftiske. För detta ansvarar Ljungsbro Sportfiskeförening.

Stångån genom Linköping, från Slattefors till åmynningen vid Roxen, utgör ett viktigt undantag från kravet på fiskekort. Här är Linköpings kommun en av de större fiskevattenägarna. Kommunen arrenderar fiskerätten av övriga vattenägare och upplåter hela sträckan för alla privatpersoner till fiske med handredskap utan fiskekort eller kostnad. För tävlingar måste man ansöka om tillstånd hos kommunen. Alla måste också följa de bestämmelser som finns för detta "fria" fiske. Se under "Länkar" nedan för att få mer information. Tinnerbäcken-Smedstadsbäcken omfattas inte av det "fria" handredskapsfiske i Linköping.

Utöver dessa områden är det för närvarande (2014) även fritt handredskapsfiske inom Viggeby naturreservat vid sjön Järnlunden, i avvaktan på bildande av fiskevårdsområde för sjön. Tävlningar kräver särskilt tillstånd enligt reservatets föreskrifter.

Linköpings kommun, via Linköpings Ungdomsråd, tar årligen fram en folder om fiske och var man kan lösa fiskekort. Denna folder finns på turistbyrå, medborgarkontor och många andra platser. I Linköpings kommun finns för närvarande åtminstone fem ideella sportfiskeföreningar med lite olika inriktning: Ljungsbro Sportfiskeförening (LSFF), Sportfiskeklubben Firren (SFK Firren), Fiskeklubben Jokers (FK Jokers), Linköpings Flugfiskeklubb (LFFK) samt Bjärka-Säby SFK.

Tillgänglighet

Platser för fiske med särskilda anpassningar för personer med funktionsnedsättning finns inte inom kommunen men på ett par ställen är tillgängligheten god eller relativt god. Den så kallade Snöbryggan på Stångåns västra strand, strax nedströms Nykvarn och utmed gång- och cykelväg, är en nyligen (2012) iordningställd rast- och fiskeplats med rastbord, bänkar och information. Utmed Göta kanal är tillgängligheten god via de gång- och cykelvägar som finns längs kanalen.

Vid ett par av fiskevattnen där man kan köpa fiskekort finns också möjlighet att hyra båt och/eller övernattingsstuga. Se också under rubriken Båtliv för information om möjligheter att sjsätta egen båt via ramp.

Konflikter

De vanligaste konflikterna rörande fritidsfiske gäller olaga fiske eller otillåtna fiskemetoder. Ryckfiske, att använda krokredskap för att hugga eller rycka fast krok i fisken, är förbjudet enligt svensk

lag. Fiske med harpun eller ljuster ingår i detta begrepp.

Utsättning av fisk och kräftor, särskilt ej naturligt förekommande fiskarter och populationer, kräver tillstånd av länsstyrelsen och bör alltid avvägas mot naturvårdsintressen. Sådana åtgärder kan i en del fall stå i konflikt med nationella miljömål och strävan att uppnå god ekologisk status i enlighet med EUs så kallade vattendirektiv. De ytterst få kvarvarande vattnen med naturliga bestånd av den ursprungliga flodkräftan är starkt hotade och kräver noggranna skyddsåtgärder.

När det gäller miljögifter är till exempel kvicksilverhalterna relativt höga i svenska insjöar. Livsmedelsverket utfärdar kostrekommendationer avseende hur ofta man bör äta insjöfisk och bland annat gravida bör vara försiktiga med konsumtion av insjöfisk. Undersökningar på senare år (2009-2010) av matfisk från Stångån i Linköping och Roxen har inte visat på några allvarligt förhöjda halter av undersökta miljögifter. Reglering av vattendrag och övergödning påverkar fiskfaunan och dess sammansättning och formar därför förutsättningarna för fritidsfiske på ett mer övergripande plan.

Bristanalys

Det finns goda möjligheter att utöva fritidsfiske inom Linköpings kommun. ”Fria” fiskevatten och kortfiskevatten finns spridda över en stor del av kommunen. Det finns också fiskeklubbar för den som vill engagera sig i en ideell förening och få fler möjligheter till fiske. Organiserad fisketurism finns inte inom kommunen. Planer finns för att utveckla sådan verksamhet vid Roxen. Fiskecamps och liknande anläggningar finns i flera av grannkommunerna. Fiskeanläggningar för personer med funktionsnedsättning, exempelvis rörelsehindrade och personer med nedsatt syn, saknas i stort sett inom kommunen.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör verka för att öka tillgängligheten till fritidsfiske för personer med funktionsnedsättning samt även arbeta för att fler fiskevatten blir allmänt tillgängliga, speciellt i tätortsnära lägen. Exempel på sådana är Tinnerbäcken och Göta kanal.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Kultur-fritid/Friluftsliv-och-parker/Fiske/ Linköpings kommun, om fiske
www.lansstyrelsen.se/ostergotland Länsstyrelsen Östergötland, om fiskevårdsområden, sök på Kartor och Gis - Östgötakartan, under fliken Vatten
www.ljungsbro-sportfiskare.se Ljungsbro Sportfiskeförening
www.fiska-fluga.nu/index.htm Linköpings Flugfiskeklubb
<http://fkjokers.blogspot.se/> FK Jokers
www.roxen.nu Roxens fiskevårdsområdesförening
www.ifiske.se digitala fiskekort till många fiskevatten
www.sportfiskarna.se Sportfiskarna, Sveriges Sportfiske- och fiskevårdsförbund
www.sportfiskeguide.se Cinclus C, sportfiskeguide med all möjlig information om sportfiske, fiskevatten med mera

Bilagor

Karta med fiskevårdsområden, 'put and take'- sjöar samt områden med fritt fiske i Linköpings kommun

Förteckning över fiskevårdsområden i Linköpings kommun med tillhörande vatten

Kanoting

Nulägesbeskrivning

Kanoting är en friluftsaktivitet som innefattar allt från adrenalinistinn forsränning och kajakpaddling i blåsiga havsvatten till paddelturer med en stabil kanadensare en stilla sommarkväll på en lugnt flytande å eller en spegelblank sjö.

I Linköpings kommun finns knappast några kraftigt strömmande vatten lämpliga för forsränning och inga havsmiljöer men däremot ett stort antal sjöar och vattendrag av varierande storlek. Eftersom kanoter är förhållandevis lätta att flytta och även att sjösätta är tillgängligheten relativt god till många vatten. Hög tillgänglighet för att kunna passera dammar, kraftverk och andra hinder kräver dock anordningar som kanotbryggor och liknande vilket man framför allt hittar längs iordningställda kanotleder.

Det finns två kanotleder i Linköpings kommun, dels i Stångån Kinda kanal dels i Svartån. De omfattar även grannkommunerna Kinda respektive Mjölby och Boxholm. Ansvarig för dessa kanotleder inom kommunens gränser är Linköpings kommun. Förutom de två kanotlederna går det bra att paddla kanot längs Göta kanal. Slussning med kanot är inte tillåtet vilket gör att man måste lyfta sin kanot förbi slussarna i de båda kanalerna. Längs kanotleden i Stångån Kinda kanal finns

det särskilda kanotbryggor för kanotlyft medan det i Svartån i dagsläget huvudsakligen saknas sådana anordningar.

I Linköpings kommun finns det en ideell förening med kanoting som inriktning, se under Länkar nedan. Det finns också ett flertal uthyrare av kanoter (både kajaker och kanadensare) och även de som erbjuder kanotpaket av olika slag med eller utan guidning med mera.

Tillgänglighet

Vanliga kanoter, och särskilt kajaker, är till sin natur mer eller mindre instabila och inte särskilt lättillgängliga. Det krävs viss rörlighet för att kunna ta sig i och ur en kanot och även för att ta sig fram vilket gör att det blir svårt, men inte omöjligt, för många med nedsatt rörelseförmåga att utöva kanoting. Kanotleden i Stångån Kinda kanal erbjuder den bästa tillgängligheten med sina kanotbryggor både uppströms och nedströms alla slussar och vattenkraftverk.

Konflikter

Kanoting omfattas av allemansrätten men stora grupper och kommersiella arrangemang kan innebära konflikter med både markägare och naturvårdsintressen angående exempelvis slitage, nedskräpning och störning. Vid organiserade kanotturer och för större kanotsällskap bör man göra överenskommelser med markägare angående rast- och övernattningsplatser för att undvika sådana konflikter.

Eftersom man med kanot kan ta sig fram nästan ljudlöst och på grunda vatten kan det också innebära störningar för djurlivet. Man bör iakttäta stor försiktighet vid paddling i smala vattendrag och längs stränder, framförallt på försommaren då många djur har ungar med begränsade möjligheter att komma undan en plötsligt uppdykande kanot.

Bristanalys

Det finns goda möjligheter att utöva kanoting i Linköpings kommun med det stora antalet sjöar och vattendrag av varierande storlek samt med de två kanalerna Kinda respektive Göta kanal. En stor del av kommunens invånare har nära till kanotlederna i Stångån Kinda kanal respektive i Svartån. Kanotleden i Svartån är i behov av upprustning. Längs kanotlederna saknas i stor utsträckning dels iordningställda eller anvisade platser för rast och övernattning, dels information om allemansrätten i allmänhet och om natur- och kulturvärden i synnerhet.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör ta ansvar för iordningställandet av fler rast- och övernattningsplatser utmed kanotlederna. I naturvårdsprogrammet finns också en åtgärd om utveckling av kanotleden i Svartån.

Länkar

www.visitlinkoping.se/gora/aktiviteter/kanot-och-kajak Visit Linköping, Linköpings officiella turismorganisation, om kanotuthyrare (under Göra – Aktiviteter) med mera

www.likk.nu Linköpings kanotklubb

www.kanot.com/ Svenska kanotförbundet, om kanoting i Sverige med tips för paddlare, kanotleder med mera

Bilagor

Karta över kanotlederna längs Stångån Kinda kanal respektive Svartån med tillhörande friluftsanordningar inom Linköpings kommun

Båtliv

Nulägesbeskrivning

Många människor lägger en stor del av sin fritid på båtar – segelbåtar och motorbåtar. För de flesta är målet att använda sin båt för att komma ut och njuta av naturen från vattnet eller vid någon vacker plats. I Linköpings kommun finns ett flertal båtklubbar och småbåtshamnar, se karta och förteckning.

För många betyder båtliv att med en eka eller liknande ro eller med hjälp av motor långsamt puttra ut på den närbelägna sjön eller ån för att fiska eller bara koppla av. Detta friluftsutövande är inte direkt beroende av särskilda anordningar eller anläggningar men många har inte tillgång till egen brygga och är istället hänvisade till att hyra en båtplats vid en större eller mindre brygganläggning. Sådana är inte kartlagda här men finns på flera platser runtom i kommunen.

Vattenskoteråkning, vattenskidåkning, wakeboardåkning, wakeskating och liknande aktiviteter är mer sport- eller tävlingsinriktade motorburna former av båtliv och faller utanför ramen för friluftsprogrammet utifrån definitionen för friluftsliv och de avgränsningar som gjorts. Nämnas kan att vattenskidåkning förekommer i organiserad form inom Linköpings Vattenskidklubb vid Mörstorpesjön norr om Ljungsbro. Vattenskoteråkning är inte helt oproblematiskt, se nedan under konflikter.

Vindsurfing och kitesurfing förekommer i Linköpings kommun främst i Roxen. Linsurf, Linköpings brädseglarklubb, organiserar vindsurfarna och deras ”bas” ligger vid Tvärskogsudde, norr om Ekängen.

Kanoting är också en typ av båtliv som i friluftsprogrammet hanteras under egen rubrik. Både på Göta kanal och Kinda kanal förekommer sommartid dels reguljär passagerartrafik med turlista, dels kortare båtturer med mat och musik eller liknande. Dessutom finns flera båtar med

möjlighet att chartra för sällskap eller särskilda arrangemang.

Tillgänglighet

För många personer med funktionsnedsättning är båtliv förknippat med svårtillgänglighet. Det är besvärligt och kan även kännas riskfyllt att ge sig ut på vattnet i mindre båtar. Det är enklare med större båtar och åtminstone flertalet av de kanalbåtar och andra båtar som erbjuder båtturer på Göta kanal respektive Kinda kanal med tillhörande sjöar har hög tillgänglighet.

Ramper

Vill man flytta en båt till ett annat vatten är det inte så lätt att hitta en bra och tillgänglig plats att sjösätta den på (kontakt bör alltid tas med markägaren). Det finns därför ett visst behov av ramper för båtiläggning. Ramper vid flera av småbåtshamnarna är tillgängliga även för icke medlemmar, mot en viss avgift. Det finns också båtramper som är öppna för allmänheten. I Stångån Kinda kanal finns det åtminstone tre sådana, huvudsakligen för mindre båtar – två inne i Linköping och en vid Hovetorp, se karta.

Gästhamnar och gästplatser

Gästplatser vid befintliga småbåtshamnar finns på ett flertal platser i kommunen utmed Stångån-Kinda kanal, se bilaga. Separata gästhamnar finns på följande platser i kommunen:

- Linköping, söder om Tullbron, nära Stångs magasin (Stångån Kinda kanal), 5-7 gästplatser
- Berg, Roxen, nedanför slusstrappan (Göta kanal), 10 gästplatser
- Bergs slussar, ovanför slusstrappan (Göta kanal), 40 gästplatser
- Malfors bro, Ljungsbro (Göta kanal), 20 gästplatser

Konflikter

Båtliv är inte alltid fridfullt och utan konflikter. Höga hastigheter med båtar och vattenskotrar, trots hastighetsbegränsningar av olika slag, innebär risk för stora vågor samt kollisioner med långsammare båtar och badande. Vågsvall kan förstöra häckningen för känsliga sjöfåglar som till exempel storlom. Alltför närgången båttrafik vid fågelskyddsområden och boplatser för bland annat havsörn, fiskgjuse och häger kan försämra häckningsresultat och påverka arterna negativt. Körning med motorbåtar och vattenskotrar nära badplatser utgör dessutom både en fara och en ovälkommen störning. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) arbetar för närvarande (2014) med ett regeringsuppdrag att utreda regelverk och miljöpåverkan samt föreslå ny lagstiftning angående vattenskoterräkning.

Grunda vatten har ofta en rik undervattensvegetation och sådana områden är viktiga livsmiljöer för fiskar och andra vattenlevande djur. Här finns ibland också sällsynta och hotade växtarter som styvnate, bandnate, uddnate och spetsnate med flera. Här kan grumling och direkt fysisk påverkan från propellrar medföra stora skador på både växt- och djurlivet. Som exempel kan nämnas att en båtmotor med 20 hästkrafter på full effekt grumlar botten på upp till 2,5 meters djup. Betydande delar av till exempel Roxen är grundare än 2,5 m.

Buller från båtmotorer är lokalt ett problem. Utsläpp kopplat till båtbränsle, från tvåtaktsmotorer ofta till stor del oförbränt, och av diverse miljögifter, särskilt kring båthamnar och platser med koncentrationer av båtar är andra allvarliga miljörelaterade problem. Dessutom förekommer fortfarande i viss utsträckning olaglig tömning av orenat avloppsvatten rakt ut i vattnet. Idag finns det anläggningar för omhändertagande av latrin och avloppsvatten inom Linköpings kommun i Göta kanal vid Bergs slussar samt i Kinda kanal vid Hovetorp respektive vid Kinda kanal AB:s kontor, intill gästhamnen nära Stångs magasin i centrala Linköping.

Anläggningar för båtliv, som till exempel småbåtshamnar och bryggor, kan innebära konflikter med andra friluftsintrussen och medföra risker för naturvärden, både direkt genom det fysiska ingreppet i miljön och indirekt genom ökad båttrafik i angränsande vattenområden.

Vind- och kitesurfing i områden med exempelvis stora mängder av rastande sjöfågel kan innebära en allvarlig störning. Inom Svartåmynnings naturreservat med tillhörande vattenområden i Roxen gäller sedan 2013 därför förbud mot vind- och kitesurfing.

Bristanalys

Information riktad till det båtburna friluftslivet om naturvärden, möjligheter och begränsningar i form av anörings- och rastplatser, badplatser, fiske, fågelskyddsområden, hastighetsbegränsningar med mera saknas eller är bristfällig vid många vattendrag och sjöar. Det finns önskemål om ytterligare allmänt tillgängliga båtramper för sjösättning av mindre båtar. I Stångån Kinda kanals nedersta del saknas en allmänt tillgänglig sanitetsanläggning (toalett, latrinomhändertagande etcetera) för fritidsbåttrafiken. Något som saknas och efterfrågas är tur- eller taxibåtar mellan Linköping och Göta kanal vid Bergs slussar. Förutom den reguljära båttrafiken utmed Göta kanal respektive Kinda kanal är utbudet av båtturer med särskilda teman relativt begränsat. Det finns exempelvis troligen en god potential för guidade båtturer med naturtema.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör undersöka eventuella lämpliga platser för nya allmänt tillgängliga båtramper. Ett annat efterfrågat utvecklingsområde är möjligheten att erbjuda turbåtstrafik mellan Linköping och exempelvis Berg, Ekängen, Norsholm vid Roxen och Göta kanal på kommersiell basis. Natur- och friluftsinformation i olika former riktad till de båtburna friluftsutövarna är också önskvärt.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Kultur-fritid/Friluftsliv-och-parker/Batliv/ Linköpings kommun, kultur- och fritidsförvaltningen

www.bestorpsbatklubb.se/ Bestorps båtklubb

www.brokind.nu/bbs/ Brokinds båtsällskap

www.ekangensbatklubb.se/ Ekängens båtklubb

www.hovetorp.se/ Hovetorps båtklubb

www.lmbk.se/ Linköpings motorbåtsklubb

www.linss.se/ Linköpings segelsällskap

www.ssroxen.se/ Segelsällskapet Roxen

www.viggeby.se/ Viggeby båtklubb

www.ljs.nu/ Linköpings jolleseglarklubb

www.stureforsbk.se/ Sturefors båtklubb

www.linsurf.com/ Linsurf, Linköpings brädseglarklubb

www.obf.se/ Östergötlands båtförbund

www.gotakanal.se/sv/Gotakanal/ AB Göta kanalbolag

www.kindakanal.se/ AB Kinda kanal

Bilagor

Karta med småbåtshamnar, gästhamnar, båtramper samt fågelskyddsområden i Linköpings kommun

Förteckning över båtklubbar och småbåtshamnar i Linköpings kommun

Vandring

Nulägesbeskrivning

Vandring är ett brett begrepp som innefattar allt från den enkla kvällspromenaden eller den vanliga skogsrundan med hunden till flerdagarsvandringen med tung packning och övernattning i tält eller vindskydd. I detta avsnitt behandlas i första hand vandring längs markerade leder medan de enklare och mer bostadsnära aktiviteterna beskrivs i avsnittet Vardagsnära friluftsliv. Vandring kan också ske på motionsspår, vilka beskrivs i avsnittet Motionslöpning. Nedan beskrivs de markerade vandringsleder som finns i kommunen:

- *Östgötaleden* – närmare 130 km vandringsled i kommunen med rast-, grill- och övernattningsplatser. I hela länet rör det sig om sammanlagt mer än 1 000 km / 100 mil - Sveriges längsta låglandsled! Ett koncept under utveckling är rundslingor anslutna till huvudleden, lämpliga för kortare eller längre turer med samma start- och målpunkt. Nya rundslingor finns i Ekängsdalen söder om Vidingsjö-Ullstämman och i Ulrikatrakten, se nedan. Regionförbundet Östsam har det övergripande ansvaret för Östgötaleden och de förvaltar och utvecklar den i samverkan med kommunerna. De är också ansvariga för Östgötaledens hemsida. Utmed leden finns ett stort antal friluftsanläggningar och leden passerar genom ett flertal naturreservat.
- *Klosterleden* – 66 km vandringsled i Linköpings kommun, huvudsakligen längs mindre vägar, med fortsättning åt öster respektive väster. Sammanlagt är Klosterleden omkring 250 km lång och sträcker sig som ett slingrande band över centrala Östergötland, från Krokek i öster till Alvastra kloster i väster. Ansvarig för Klosterleden är Pilgrimscentrum i Vadstena som drivs av Svenska kyrkan Linköpings stift i samverkan med Vadstena församling. Leden är skyltad men i övrigt saknas i huvudsak särskilda anläggningar längs leden.
- *Ekarnas stad, på cykel eller till fots* – omkring 25 km skyltade ekstråk längs befintliga gång- och cykelvägar i Linköping, från centrum, förbi värdefulla ekmiljöer inne i staden och ut till det omgivande eklandskapet. En folder med karta finns framtagen och utmed stråken finns informationsskyltar och möjlighet att få ytterligare information via mobiltelefon.
- *Tinnerö stigar* – 18 km leder inom naturreservatet Tinnerö eklandskap natur och kultur. Ledsträckorna passerar rast- och grillplatser, fågeltorn med mera och är anknutna till Östgötaleden. Flera av anläggningarna är anpassade för personer med funktionsnedsättning, till exempel vid Smedstad dammar där det finns en 0,8 km rullstolsanpassad rundslinga. I reservatet finns även 19 km grusvägar med vägvisande skyltar, lämpliga för promenader och cykelturer.
- *Reservatsleder inom Viggeby naturreservat* – 10 km leder genom reservatet med flera rast- och grillplatser, vindskydd och badplatser. De är också anknutna till Östgötaleden som har en avstickare in i reservatet. Flera av anläggningarna är anpassade för personer med funktionsnedsättning.
- *Reservatsleder inom övriga naturreservat* – i flera av de övriga, statligt förvaltade naturreservaten finns kortare stigar och rundslingor, till exempel i Säby Västerskog och Ycke.
- *Rundslingor i Kärna mosse naturreservat* – drygt 3 km, ett par alternativa slingor som går runt Kärna mosse naturreservat med flera avstickare in till det öppna kalkkärret. Under 2014 iordningställs dessa med hög tillgänglighet för personer med nedsatt rörlighet.

- *Vandringsleder runt Ekängsdalens våtmarker* – 3,5 km leder vid de restaurerade våtmarkerna i Ekängsdalen, söder om Vidingsjö-Ullstämman. De utgör en rundslinga som är anknuten till Östgötaleden. Friluftsanläggningar i form av grillkåta, torrtoalett, vindskydd, fågelplattformar finns här, till stor del anpassade för personer med funktionsnedsättning.
- *Amundebleden* respektive *Drögenleden, Ulrika* – två rundslingor om ca 3 km respektive 10 km i Ulrikatrakten, anknutna till Östgötaleden och med vindskydd samt grillplats. Vid Amundebosjön finns en kommunal badplats och en privat anläggning för övernattnings- och arrangemang med mera för både vuxna och barn.
- *Naturstigen eller Familjespåret i Vidingsjö* – ca 2 km lång slinga invid Vidingsjö motionscentrum med barnanpassade informationsskyltar om natur och med hög tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.
- *Skogsstigen i Vallaskogen* – 1 km lång stig, utgående från Gamla Linköping, med upplevelse-baserade stationer om djur och natur. Stigen är anpassad för personer med nedsatt rörlighet och även för personer med synnedsättning.
- *Hälsans stig längs Stångån* – drygt 6 km lång stig som följer strandpromenaden mellan Nykvarns och Tannefors slussar, med km-stolpar och informationsskyltar. Iordningställd av Hjärt- och lungsjukas förbund i samarbete med Linköpings kommun.
- **Bjänleden** respektive *Rådslaleden* – två leder, 8 km respektive 5 km långa, norr om Roxen, genom rester av ett äldre kulturlandskap. Iordningställda och förvalta- de av Vreta kloster hembygdsförening.
- *Landeryds hembygdsled* – omkring 7 km lång led (med en kortare variant på drygt 4 km) förbi skyltade fornminnen och kulturlämningar. Utgår från Landeryds hembygdspark, går över Stångån och bort till Landeryd och Slattefors. Framtagen och förval- tad av Landeryds hembygdsförening.

Tillgänglighet

Vissa sträckor av Östgötaleden har god eller relativt god tillgänglighet även för personer med funktionsnedsättning, exempelvis sträckor längs gång- och cykelvägar och mindre vägar utan eller med mycket lite trafik, bland annat utmed Göta kanal och i Viggeby naturreservat. Grusvägarna inom Tinnerö eklandskap har också i stor utsträckning god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning liksom delar av de skyltade ekstråken inne i Linköping. Invid Landeryds hembygdspark finns en kort slinga på några hundra meter, iordningställd för exempelvis rullstolsburna. Naturstigen vid Vidingsjö motionscentrum och rundslingan vid Smedstad dammar samt Skogsstigen i Vallaskogen med start från Gamla Linköping är alla lite kortare slingor som är utformade för hög tillgänglighet, den senare även med tanke på personer med synnedsättning. På det stora hela är det dock bara en liten andel av vandringslederna som har speciella anpassningar eller särskild utformning för att passa personer med olika typer av funktionsnedsättningar.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning är svår att klassificera och beskriva på ett entydigt sätt eftersom graden och typen av funktionsnedsättning varierar väldigt mycket från person till person. Ett bra verktyg som Linköpings kommun använder är Tillgänglighetsdatabasen. Det är en nationell databas framtagen av Västra Götalandsregionen, Västsvenska Turistrådet och den samlade funktionshindersrörelsen i Västsverige i samverkan med företag och kommuner. Här kan olika aktörer lägga in detaljerad information om sina anläggningar. Målet är att varje anlägg-

ning eller verksamhet ska beskrivas så väl att man själv lätt kan avgöra om den går bra att besöka eller inte.

Konflikter

Nedskräpning, störning av betande djur och dylikt är tänkbara problem som kan leda till konflikter med markägare och djurhållare utmed vandringsleder. Samtidigt innebär skyltade leder oftast goda förutsättningar för en effektiv kanalisering av besökare till mindre känsliga stråk och platser där man också kan informera och minimera problem genom olika anläggningar. Ridning och intensivt cykelåkande på vandringsleder kan vara andra källor till konflikt.

Bristanalys

Möjligheterna till vandring är goda i Linköpings kommun genom iordningställda och skyltade leder av varierande typ och längd. En stor del av befolkningen har nära till sådana även om det saknas leder och ledssystem i delar av kommunen, framförallt i den odlingsintensiva slättbygden. I den nyligen framtagna *Översiktsplan för landsbygden och småorterna* pekas särskilda utvecklingsområden för närrecreation och friluftsliv ut vid småorter där sådana är en bristvara idag. Arbetet med att öka tillgängligheten på vandringsleder är bara påbörjat och det finns mycket kvar att göra, i samverkan mellan många parter. Det handlar självklart om fysiska åtgärder i naturen men också i hög grad om att ta fram och tillgängliggöra information för de många brukargrupperna.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör utveckla rekreationsmöjligheterna i slättbygden i enlighet med *Översiktsplan för landsbygden och småorterna*. Fler rundslingor med anknytning till Östgötaleden bör iordningställas, i samarbete med olika intressenter. Att inventera och informera om tillgängligheten på de kommunala vandringslederna är en annan uppgift.

Länkar

www.ostgotaleden.se Östgötaleden, med information och tips med mera om leden runt om i länet
<http://www.lansstyrelsen.se/OSTERGOTLAND/SV/DJUR-OCH-NATUR/SKYDDAD-NATUR/Pages/default.aspx> Länsstyrelsens hemsida om skyddad natur

www.hembygd.se/vreta-klosters-hembygdsforening/vandringsleder/ Vreta klosters hembygdsförening, om Bjänleden och Rådslaleden (leder norr om Roxen)

www.landerydshbf.se/ Landeryds hembygdsförening; information om Hembygdsleden finns under "Hembygdspark".

www.pilgrimscentrum.se/pilgrimsvandring/vandringsleder/klosterleden-17266312 Pilgrimscentrum, om Klosterleden i Östergötland

www.t-d.se/sv/TD2/ Tillgänglighetsdatabasen, med detaljerad information om tillgänglighet till offentliga miljöer, restauranger, butiker, naturområden med mera runt om i hela Sverige

www.vandringsleder.nu/ Vandringsleder, enskild hemsida med mycket information om vandringsleder i allmänhet och leder i Östergötland i synnerhet

Bilagor

Karta med vandringsleder, lokala reservatsleder och andra leder i Linköpings kommun

Motionslöpning

Nulägesbeskrivning

Motionsanläggningar med löparspår, elljusspår och skidspår är mycket viktiga för friluftslivet. Anläggningarna används av en bred allmänhet för aktiviteter som promenader med eller utan hund, stavgång och jogging samt i vissa områden även terrängcykling och skidåkning enskilt eller i grupp. Många av kommunens idrottsföreningar bedriver sin konditionsträning vid anläggningarna.

Motionslöpning bedrivs också i mycket stor omfattning även längs stigar, vandringsleder och i urbana miljöer.

I kommunen finns två större kommunala motionsanläggningar i Vidingsjö och Rydskogen. Vid dessa anläggningar finns omklädningsrum och flera spår, med eller utan belysning, av varierande längd. Vid Åbysäcken och Olstorp finns skidspår (med konstsnötillverkning) och vid Olstorp och Vidingsjö terrängcyklingsbanor. Anläggningarna i Vidingsjö och Rydskogen drivs av kommunen. Åbysäcken och Olstorp drivs med kommunalt anläggningsstöd.

Utöver de två större anläggningarna finns ytterligare 21 motionsspår varav 14 med elljus. Motionsspåren är väl spridda över kommunen.

Tillgänglighet

Motionsspåren gör naturen tillgänglig för en stor grupp människor med eller utan funktionsnedsättning. De tillrättalagda spåren kan i många fall även användas med rullator och permobil.

Konflikter

Motionsspåren har kanaliserat en stor del av motionerandet i naturen till för ändamålet tillrättalagda områden. Bedömningen är att det inte finns några större konflikter med annan markanvändning eller andra friluftssintressen. I områden med en stor mängd olika friluftss- och träningsaktiviteter uppstår tidvis konflikter mellan till exempel orientering, terrängcykling och terrängridning.

Bristanalys

Det finns ett stort antal motionsspår med eller utan elljus väl spridda över kommunen, men några småorter saknar fortfarande denna "folkhälsans infrastruktur". Det är till exempel anmärkningsvärt att en av kommunens mest expansiva orter, Ekängen, ännu inte har något motionsspår. Mindre orter som Örtomta, Västerlösa och Bestorp saknar också egna motionsspår.

Några anläggningar på privatägd mark saknar arrendeavtal med kommunen och är därför inte långsiktigt säkerställda.

Motionsanläggningar och motionsspår är viktiga för människors tillgänglighet till naturen. Kommunen bör ge detta faktum ökat intresse och systematiskt förbättra tillgängligheten till i första hand de större anläggningarna med många besökare.

Kommunen bör bredda sitt perspektiv på motionslöpning och ha med sig frågan även vid anläggande av vandringsleder och vägvisade stigar, men även i utvecklingen av den urbana staden.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör långsiktigt säkerställa områden med motionsspår genom exempelvis markinköp, inträngsersättning eller andra typer av avtal. Särskilt bör säkerställandet av motionsanläggningen vid Olstorp utredas.

Det bör genomföras en inventering av motionsanläggningarnas tillgänglighet och en plan bör tas fram på hur förutsättningarna för ökad tillgänglighet kan förbättras. Motionsanläggningarnas tillgänglighet bör redovisas i den nationella tillgänglighetsdatabasen.

Det saknas ett motionsspår i Ekängen enligt fördjupad översiktsplan. Om intresse finns bör kommunen se positivt på önskemål från föreningar i småorter om anläggande av motionsspår där sådana saknas.

Länkar

www.linköping.se/sv/Kultur-fritid/Idrott-och-motion/Arenor-och-idrottsanlaggningar/Motionsspår/ Linköpings kommun, om motionsanläggningar

www.vretasomk.com/cgi-bin/olstorp/start.cgi, Vreta skid- och motionsklubb

[www6.idrottonline.se/LinköpingsSK-Skidor/Linköpings skidklubb](http://www6.idrottonline.se/LinköpingsSK-Skidor/Linköpings%20skidklubb)

Bilagor

Motionsspår och elljusspår i Linköpings kommun

Orientering

Nulägesbeskrivning

Orientering är både en elitidrott och en stor folksport med många utövare. Huvuddelen av tränings- och tävlingsverksamheten sker i naturen, främst i skogsmark, men träning sker också i motionsspår. För att modernisera sporten genomförs numera tävlingar och därmed även träningar i stadsmiljöer. I Linköpings kommun sker den huvudsakliga träningsverksamheten i Vidingsjö- och Ullstämmaskogarna samt vid Olstorp öster om Ljungsbro.

Orienteringssporten är helt beroende av att det finns moderna och uppdaterade kartor över tränings- och tävlingsområden. Kartritning är därför en viktig del av klubbverksamheten. Orienteringskartor finns främst över skogarna och eklandskapet i anslutning till de södra och västra delarna av Linköpings tätort. Det finns också kartor över Viggeby med omnejd samt över områden söder om Brokind liksom över en betydande del av skogarna norr om Roxen samt området nordost om Ljungsbro.

Det finns sex föreningar i kommunen med orienteringsverksamhet: Linköpings orienteringsklubb, Linköpings allmänna idrottsklubb, IFK Linköpings Orienteringssällskap (IFK Linköpings OS), OK Roxen, OK Skogsströvarna samt Stjärnorps SK. De tre förstnämnda föreningarna har huvuddelen av sin verksamhet i Vidingsjö. OK Roxen och OK Skogsströvarna har verksamheten förlagd till Olstorp utanför Ljungsbro och Stjärnorps SK bedriver även orientering i Stjärnorpsskogarna. Det finns också en elitidrottsverksamhet med inriktning orientering vid Linköpings universitet.

Tillgänglighet

Precisionsorientering är en orienteringsform där alla kan delta. De tävlande får endast röra sig på stigar och vägar och därifrån lösa orienteringsproblem. Kontrollskärmarna ska vara placerade nära stig eller väg, men kan också avläsas på längre avstånd. Stigar och vägar ska vara framkomliga för rullstol.

Konflikter

Den tävlingsinriktade orienteringsverksamheten påverkas inte i någon större utsträckning av hur skogarna brukas. För tränings- och motionsorientering är omväxlande skogar utan större föryngringsytor positivt för utövandet. I områden med trakthyggesbruk är det en fördel om nya planerade föryngringsytor i god tid kommuniceras till de orienteringsklubbar som är verksamma i området så att kartor kan hållas aktuella. Det är även en fördel att avverkningsrester tas ut som energiråvara och att ris som lämnas av naturvårdsskäl läggs i högar och inte utspritt över hela föryngringsytan. Dessa åtgärder gynnar även övrigt friluftsliv.

I naturreservat och skogar med naturskogsliknande skötsel finns inte problemen med större föryngringsytor, men vindfällor och liggande träd kan skapa framkomlighetsproblem särskilt i områden där barn och äldre orienterar. I Vidingsjöskogen och Tinnerö eklandskap har därför grannlågornas grenar på många platser kapats för att öka framkomligheten.

I Linköping finns norra Europas största sammanhängande eklandskap. Gammelekarna är beroende av traditionell markskötsel, främst bete med får och kor. För en orienteringslöpare, särskilt yngre juniorer och äldre seniorer, kan stängsel vara svåra att passera om det saknas tillräckligt med stängselgenomgångar.

Även andra friluftaktiviteter i orienteringsskogarna kan innebära konflikter och olycksrisker. Det som oftast nämns i detta sammanhang är konflikter mellan ridning och orientering.

I Vidingsjöområdet finns en terrängcyklingsbana. De mest avancerade cyklisterna kan komma upp i höga farter på den småkuperade banan. Det är därför viktigt att orienteringsbanorna inte läggs i direkt anslutning till cykelbanan.

Bristanalys

Bedömningen är att arealen skogsmark med aktuella orienteringskartor är tillräcklig. Mindre delar av orienteringsskogarna har bristande kvalitet avseende liggande träd och brist på stängselgenomgångar vid betesmarker.

För att förbättra förutsättningarna för orientering i kommunens skogar bör samverkan mellan kommunen och föreningarna ske mer regelbundet till exempel genom återkommande träffar några gånger per år.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

I Vidingsjöskogen, där orienteringsverksamheten för barn och ungdomar huvudsakligen sker bör kommunen genomföra en anpassad skogsskötsel för att underlätta för verksamheten.

Kommunen bör gynna initiativ från föreningarna avseende precisionsorientering och övriga insatser för personer med funktionsnedsättning.

Kommunen bör samarbeta med föreningarna om orienteringsbanor som är öppna för allmänheten (till exempel veckans bana eller trimorientering).

Länkar

www.lok.se/ Linköpings orienteringsklubb

www6.idrottonline.se/IFKLinkopingsOS-Orientering/ IFK Linköpings Orienteringssällskap (OS)

www6.idrottonline.se/LinkopingsAIK-Orientering/ Linköpings AIK, om orientering

www6.idrottonline.se/OKSkogsstrovarna-Orientering/ OK Skogsströvarna

www6.idrottonline.se/default.aspx?id=221027 OK Roxen

www.liu.se/elitidrott/orientering/ Linköpings universitet, för elitidrottande orienterare

www.ssk-orientering.se, Stjärnorps SK om orientering med mera

www.orientering.se/ostergotland Östergötlands orienteringsförbund

www.orientering.se Svenska orienteringsförbundet

www.obasen.nu/kartbanken Svenska orienteringsförbundet, om kartor

Bilagor

Områden med orienteringskartor i Linköpings kommun

Skidåkning

Nulägesbeskrivning

Skidåkning som friluftsansaktivitet kan innebära en turåkning i naturen utanför preparerade spår, i lugn takt och med termosfika, matsäck, sittunderlag och en spontan rastplats i lämplig snödriva och med trevligt sällskap. Det kan också innebära motionsskidåkning i välpreparerade spår där målsättningen är lite mer prestationsinriktad. För många är skidåkning detsamma som att susa nedför mer eller mindre branta backar på utförsåkningsskidor, snowboard eller liknande. Utförsåkning är för åtminstone linköpingsbor förknippat med resa eftersom utförsåkningsanläggningar saknas i Linköpings kommun. I länet finns pistade backar med liftar med mera på fyra ställen: Tolvmannabacken i Kisa, Yxbacken nära Åby utanför Norrköping, Ombergsliden på Omberg i Vadstena kommun samt vid Asby i Ydre kommun.

Vintertid finns skyltade spår för längdskidåkning vid ett antal motionsanläggningar. De flesta av dem har preparerade spår och på två ställen finns även konstsnöspår - vid Vreta klostergolfbana strax norr om Ljungsbro respektive vid Åbysäcken, Hackefors. Anläggningar för längdskidåkning finns på tolv platser i Linköpings kommun. I bilaga listas dessa anläggningar med beskrivning av spår, kringanordningar samt anslutning till kollektivtrafik.

Spontant och i mindre organiserad form ordnas det också till skidspår lite här och var i kommunen när de naturliga förutsättningarna är bra, ofta av någon eller några eldsjälare i närheten av ett bostadsområde.

Tillgänglighet

Se under Konflikter.

Konflikter

Den vanligaste konflikten kring längdskidåkning handlar om förstörda skidspår efter att människor har gått eller ridit i spåren. En annan konflikt som ibland dyker upp är att stängsel runt hagmarker upplevs begränsande för bland annat skidåkare och vandrare. Ett stort antal tätortsnära kommunala hagmarker har på senare år restaurerats genom röjning, stängsling och återupptaget bete. Stängslen runt hagmarkerna är en nödvändig ingrediens i arbetet för att bibehålla dessa områdens höga värden för både rekreation och naturvård. Den begränsning av tillgängligheten som stängslen utgör ska vara minimerade genom frekventa, välplacerade och bra utformade stängselgenomgångar samt efter betessäsongen öppna djurgrindar. Under debatt är de spåravgifter som förekommer vid framförallt skidspår som prepareras med konstsnö för att få en stabilare och längre skidsäsong även i vår del av landet. Naturvårdsverket anser inte att obligatoriska spåravgifter är förenligt med allemansrätten.

Bristanalys

Det finns goda möjligheter i kommunen att åka längdskidor i skyltade och preparerade spår under vintrar med snö och kyla. Den åtminstone för östgötska förhållanden relativt nya företeelsen med konstsnöspår, på två ställen i kommunen har dessutom förbättrat möjligheten även under mindre gynnsamma vinterförhållanden. Väl preparerade skidspår saknas dock till exempel vid den kommunala motionsanläggningen i Rydskogen.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör arbeta för att preparerade spår för både gång och skidåkning anläggs parallellt vid motionsanläggningar för att öka attraktiviteten året runt och minska konflikter mellan olika friluftsfunktioner. Dessutom kan tillgängligheten till kommunala hagmarker för bland annat skidåkare vintertid förbättras där behov finns och där det saknas lämpligt utformade stängselgenomgångar.

Länkar

www6.idrottonline.se/LinkopingsSK-Skidor/ Linköpings skidklubb

www.vretasomk.com/cgi-bin/olstorp/start.cgi, Vreta skid- och motionsklubb

www.skidspar.se/ Skidspår.se, med utförlig information om anläggningar för längdskidåkning, spårstatus med mera, i hela Sverige.

Bilagor

Karta med skidspår i Linköpings tätort

Karta med skidspår i Linköpings kommun

Förteckning över längdskidanläggningar i Linköpings kommun

Skridskoåkning

Nulägesbeskrivning

Skridskoåkning som friluftsförärraktivitet innefattar inom ramen för friluftsförärrprogrammet dels skridskoåkning på isbanor utomhus, dels långfärdsskridskoåkning på naturis. Konståkning respektive ishockey och bandy i organiserad form och oftast inomhus i ishallar räknas inte hit.

Skridskoåkning på spolade isbanor förekommer på ett stort antal platser runtom i kommunen. På en av länkarna nedan finns banorna utsatta på en karta. Utöver dessa finns det fler platser där isbanor spolas då och då. Skridskoåkningen på spolade isbanor är en typisk form av närrecreation dit man ofta kan ta sig gående eller i alla fall utan längre transporter. Många av dem ligger vid skolor och används i stor utsträckning av respektive skola. Vanligen finns det inga kringanordningar i form av omklädningsrum, toaletter, rastbord med mera.

Långfärdsskridskoåkning på naturis är en växande friluftsförärraktivitet och Linköpings långfärdsskridskoklubb är en av landets största. De genomför varje säsong många utbildningar och organiserade turer på kortare eller längre avstånd från Linköping. Friluftsförärrandet är en annan organisation med långfärdsskridskoåkning och utöver dessa finns ett stort antal icke organiserade skridskoåkare som alltid längtar efter bra isar. Liksom en del andra vinteraktiviteter är långfärdsskridskoåkning mycket väderberoende. När isförhållandena är goda kan man åka "fritt" på i stort sett vilken sjö som helst och även på till exempel Göta kanal mellan Berg och Borensberg. När snön ligger tjock på isarna är man hänvisad till plogade banor och slingor. Ett arbete för att bygga upp ett nätverk av plogade banor på naturis i Östergötland har påbörjats på initiativ av Linköpings långfärdsskridskoklubb med Regionförbundet Östsm och flera kommuner inblandade. I Linköping har också den konstfrusna så kallade Isovalen på friidrottsarenan invid Universitetet inneburit nya möjligheter till långfärdsskridskoåkning oberoende av naturisar.

Linköpings kommun har under de senaste vintrarna iordningställt plogade slingor för långfärdsskridskoåkning i flera naturområden – i naturreservatet Tinnerö eklandskap på två av de restaurerade våtmarkerna (Rosenkällasjön, Frökärret), i Viggeby naturreservat på sjön Järnlunden samt i Ekängsdalens våtmarker söder om Vidingsjö-Ullstämman. Invid de här rundslingorna finns även anordningar som grillplatser, rastbord, toaletter med mera. Dessa slingor är 1-3 km långa.

Förutom dessa områden finns det åtminstone vissa vintrar plogade naturisbanor för långfärdsskridskoåkning på ytterligare platser, dels på Stora Rängen mellan Bestorps båthamn och badplats, dels på Roxen vid Ekängen. Under ett antal år i början av 2000-talet plogades även hela eller delar av Göta kanal mellan Ljungsbro-Berg och Borensberg med ett stort antal besökare. Det så kallade "Göta kanal-rännnet" genomfördes som ett stort tävlings- och motionsarrangemang åren 2000 (750 deltagare), 2001 (900 deltagare) och 2004 (2 500 deltagare).

Skridskosegling är en mer ovanlig form av skridskoåkning på blankis och en klassisk lokal för utövande av detta är Roxen med utgångspunkt från Tvärskogsudde norr om Ekängen.

Tillgänglighet

Många av de spolade isbanorna ligger vid skolor med kollektivtrafik i närheten. Den rent fysiska tillgängligheten till själva isbanan varierar från plats till plats. De plogade rundslingorna kan förstås nyttjas även för till exempel promenader och tillgängligheten till själva slingan är god i åtminstone de kommunalt förvaltade naturområdena. Däremot är det långt till närmaste kollektivtrafikanslutning för dessa områden.

Konflikter

Göta kanal utgör ett utmärkt område för långfärdsskridskoåkning, med eller utan plogning beroende på snöförekomst. Tömning av kanalen för underhållsåtgärder har tyvärr på senare år omöjliggjort skridskoåkning där.

Vid viss väderlek kan plogade banor som utnyttjas som gångstråk få isen förstörd för resten av säsongen. Om möjligt bör separata gångstråk plogas vid naturisbanor. Vinterfiske med isborrade håll kan också förstöra en plogad skridskobana om hålen görs direkt på eller i anslutning till banan.

Bristanalys

Konceptet med plogade naturisbanor och rundslingor är under utveckling och det finns fler områden i kommunen där sådana skulle vara lämpliga. Verksamheten vid Isovalen kan marknadsföras och utvecklas ytterligare för att ge många fler möjlighet att komma ut vintertid och prova på skridskoåkning.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör delta i utvecklingen av nätverket för plogade naturisbanor i Östergötland tillsammans med andra kommuner, föreningar och aktörer. Arbetet kan innefatta samarbete kring teknik, säkerhet, utförare, information etcetera. Kommunen kan också stödja och verka för att skridskobanor på exempelvis Göta kanal iordningställs och sköts av föreningar eller andra organisationer.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Kultur-fritid/Friluftsliv-och-parker/Langfardsskridsko/ Linköpings kommun, om långfärdsskridskoåkning

www.linkoping.se/sv/Kultur-fritid/Idrott-och-motion/Arenor-och-idrottsanlaggningar/Ishallar/ Linköpings kommun, om ishallar och isbanor

<http://kartan.linkoping.se/?layers=theme-bakgrundskarta%20theme-bakgrundskarta-text%20theme-fritidsaktiviteter-isbanor&selectorgroups=themegroup-kartinnehall%20themegroup-fritidsaktiviteter&mapext=178658.878414%206472696.390199%20193647.274536%206480505.912162> Linköpings kommun, klickbar karta över spolade isbanor i Linköpings kommun

www.llk.se/ Linköpings långfärdsskridskoklubb

www.skridsko.net/ Skridskonätet, om långfärdsskridskoklubbar, aktiviteter och "dagsaktuell" information om plogade isbanor runtom i hela Sverige

Bilagor

Karta med spolade isbanor och plogade banor på naturis i och kring Linköpings tätort

Karta med spolade isbanor och plogade banor på naturis i Linköpings kommun

Cykling

Nulägesbeskrivning

En tredjedel av alla resor i Linköping sker med cykel. Cykeltrafiken utgör en viktig del av transportsystemet och den kan få ännu större betydelse i framtiden. Kommunen, och särskilt staden med närmaste omgivningar samt de större småorterna, har också i grunden goda förutsättningar för cykling med ett väl utbyggt cykelvägnät.

I Linköpings kommuns Cykelplan 2008 - 2028 är kommunens målsättning att inom en tjugofemårsperiod vara *den bästa cykelstaden i Europa - en stad som är både attraktiv och hållbar*.

Cykling är också en uppskattad motionsform och fritidssysselsättning med stor betydelse för folkhälsan. I Linköping finns flera cykelklubbar med tävlings- och träningsverksamhet både inom landsvägs- och terrängcykling. Terrängcyklingsbanor finns i Malmslätt, Vallaskogen, Vidingsjöskogen och vid Olstorp utanför Ljungsbro. Attraktiva sträckor för landsvägscyklning är till exempel länsvägarna i Eklandskapet söder om Linköping.

Enligt allemansrätten är det tillåtet att cykla i naturen, men inte på platser där skador kan uppstå, till exempel i planteringar, i närheten av privata tomter och i växande gröda. Det är tillåtet att cykla på vandringsleder, men förbud kan finnas i naturreservat och andra skyddade områden. Vid cykling på vandringsleder måste stor hänsyn visas gentemot de som går och strövar längs leden.

Tillgänglighet

I Linköpings tätort med omnejd finns ett väl utbyggt cykelvägnät vilket skapar hög tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Kommunen jobbar kontinuerligt med att förbättra tillgängligheten och säkerheten på cykelvägnätet inte minst kring farliga trafikplatser med korsande motorfordon. Kommunen arbetar även med förbättrad tillgänglighet till den tätortsnära naturen. Platser som kan nås från det centrala cykelvägnätet är prioriterade som till exempel Rydskogen, Vallaskogen, Tinnerö eklandskap, Vidingsjöskogen och Ekängsdalen.

Konflikter

Cykling kan innebära uppenbara risker när den sker på det allmänna vägnätet, särskilt på hårt trafikerade vägar med skyltad hastighet 70, 80 eller 90 km/h. Huvuddelen av motions- och friluftscyklingen genomförs därför på mindre vägar med låg trafikintensitet.

En av de populäraste rundorna för motionscyklister är väg 707 från Korpvallarna mot Kolbytte-mon. Vägen är småkuperad och slingrar sig genom det vackra Eklandskapet. Vägen trafikeras av tung trafik bl.a. från Styvinge bergtäkt vilket utgör en påtaglig risk för cyklister.

Den tätortsnära terrängcyklingen genomförs huvudsakligen på iordningsställda stigar i kommunens skogar. Dessa "friluftsskogar" används också för många andra ändamål som orientering, jogging, ridning med mera med risk för konflikter. Kommunen arbetar aktivt tillsammans med de olika föreningarna, exempelvis med kanalisering och information, för att förbättra förutsättningarna för cykling och andra friluftaktiviteter i de tätortsnära skogarna.

Bristanalys

Stadens större friluftsområden från Rydskogen i norr till Vidingsjöskogen i söder saknar en sammanhållen planering och skyltning för terrängcykling.

Det saknas en gen cykelväg från Vidingsjö motionscentrum till terrängcykelbanan i östra delen av Vidingsjöskogen och vidare till Tinnerö eklandskap.

Linköping saknar en BMX-bana utomhus.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör fortsätta satsningarna på cykling med förbättrad infrastruktur och informationsinsatser med till exempel cykelkartor och cykelanpassade utflyktsmål.

Kommunen bör utreda förutsättningarna för terrängcykling från Rydskogen i norr till Vidingsjöskogen i söder. Terrängcyklingsbanor och sammanhängande stråk bör vara väl uppmärkta och siktröjda vid farliga korsningar.

Kommunen bör utreda om en BMX-bana kan byggas i till exempel Vidingsjöskogen eller Rydskogen.

Kommunen bör diskutera med Trafikverket om att öka trafiksäkerheten och minska den tunga trafiken på väg 707 mellan Haningeleden och Kolbytte-mon då denna vägsträckning är en av de allra populäraste för motionscyklingscykling.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Trafik-resor/Cykling/ Linköpings kommun, om cykling

www.ckhymer.com Cykelklubben Hymer

www.meraleramtb.com Terrängcyklingsklubben Mera Lera

www.vretasomk.com/cgi-bin/olstorp/olstorp.cgi Vreta Skid- och Motionsklubb, om terrängcykling

www.cykelframjandet.nu Cykelfrämjandet

www.svenska-cykelsallskapet.se/ Svenska cykelsällskapet

Bilagor

Cykelleder, terrängcyklingsbanor och motionsslingor i Linköpings tätort

Cykelleder, terrängcyklingsbanor och motionsslingor i kommunen

Ridning

Nulägesbeskrivning

Ridningen tillhör de stora folksporterna med flera hundra tusen utövare i landet. Till skillnad från övriga stora sporter som fotboll och innebandy är det en kraftig övervikt av kvinnliga utövare, i storleksordningen 80 – 90 % är kvinnor. Det finns uppskattningsvis ca 5 500 hästar i 1 100 stall i kommunen.

Huvuddelen av ridverksamheten bedrivs i ridhus och utomhusmaneger, vilket i det här sammanhanget inte betraktas som friluftsverksamhet. Friluftsprogrammet omfattar den delen av ridning som sker utomhus i skog och mark.

Kommunen upplåter två större anläggningar för kommunal ridskoleverksamhet, i Valla och Ånestad. Anläggningen i Ånestad är under avveckling och en ny modern anläggning uppförs vid Smedstad i naturreservatet Tinnerö eklandskap. Därutöver arrenderas flera kommunala stallbyggnader för ridändamål av privatpersoner och ryttaföreningar, till exempel i Ullstämma och Stora Aska. 13 ryttaföreningar uppbär kommunalt föreningsbidrag. Fem av dessa bedriver ridskoleverksamhet.

Kommunen har tillsammans med flera ryttarföreningar anlagt särskilda ridstigar i Vallaskogen, Vidingsjö- och Ullstämmaskogen samt i Hackefors och Åbysäcken.

Enligt allemansrätten är det tillåtet att rida i naturen, men inte i samma utsträckning som för vandring. Risken för markskador är större vid ridning än för många andra friluftaktiviteter. Det är tillåtet att rida på vandringsleder, men förbud kan finnas i naturreservat och andra skyddade områden. Vid ridning på vandringsleder måste stor hänsyn visas gentemot de som går och strövar längs leden. Om ridningen sker vid mer än enstaka tillfällen på samma plats bör markägarens tillstånd sökas. Enligt de lokala ordningsföreskrifterna är det inte tillåtet att rida i kommunens motionsspår i Vidingsjö och Ryd eller på allmänna badplatser eller inom begravningsplatser.

Tillgänglighet

Flera av kommunens ridskolor bedriver verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Verksamheten är främst upplagd som traditionell lektionsverksamhet i ridhus och utomhusmaneger. Verksamheten kräver stor insats av ledare. Utomhusridning för personer med funktionsnedsättning i övrigt genomförs i mycket begränsad omfattning.

Konflikter

Hästar är stora, starka djur med flyktbeteende. Detta ställer särskilda krav på ryttaren vid utomhusridning för att undvika farliga situationer vid till exempel trafikerade vägar och gentemot övrigt friluftsliv.

Ridning längs stigar och leder kan orsaka skador på mark och komma i konflikt med andra friluftsintrussen som orientering, terränglöpning och terrängcykling samt markägarintresset. I friluftsområden där frekvent ridning samsas med annan friluftsverksamhet kan särskilda ridstigar anläggas.

Bristanalys

Hästätheten är hög kring Linköpings tätorts västra, södra och östra delar. I många fall finns markerade ridstigar vid större hästanläggningar i dessa områden, men det saknas ett sammanhängande ridstråk som binder samman befintliga stigsystem.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör utveckla och kanalisera ridmöjligheterna i de södra delarna av tätorten i ett sammanhängande ridstigssystem som sammanbinder de större ridanläggningarna.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Kultur-fritid/Idrott-och-motion/Arenor-och-idrottsanlaggningar/Ridhus1/

Linköpings kommun, om ridning

www6.idrottonline.se/LinkopingsFRK-Ridsport/ Linköpings Fältrittklubb

www6.idrottonline.se/VallaPK-Ridsport/ Valla Ponnyklubb

www3.ridsport.se/Distriktssajter/ostergotland/ Östergötlands ridsportförbund

www3.ridsport.se/ Svenska ridsportförbundet

Bilagor

Karta över ridhus med kommunalt driftbidrag, häststall och ridstigar kring Linköpings tätort.

Karta över ridhus med kommunalt driftbidrag, häststall och ridstigar i kommunen.

Klättring

Nulägesbeskrivning

Linköpings klätterklubb har ca 340 medlemmar och bedriver så gott som alla klätterformer. Inomhusklättringen vid Hangaren i Ryd är en mycket viktig del av klubbens verksamhet. Utomhusklättringen sker runt om i landet och i Östergötland finns klätterberg vid Käringberget (Grebo), Ågelsjön (Norrköping). Korpberget (söder om Rimforsa), Stegeborg (Söderköping), Ramunderberget (Söderköping).

Viss klippklättring förekommer i kommunen t ex vid Slattefors och Ristesten samt Åsklippan vid Brokind.

Tillgänglighet

Inomhusklättring har hög tillgänglighet och kan bedrivas av många med olika former av funktionsnedsättning.

Konflikter

Utomhusklättring kan komma i konflikt med naturvårdsintressen. Många lämpliga klippväggar är häckningsplatser för fåglar, till exempel för sällsynta och skyddsvärda arter som berguv och pilgrimsfalk. Svenska klätterförbundet och lokala klubbar arbetar seriöst med frågan i samarbete med naturvårdande myndigheter och markägare. Klättringsleder anläggs inte där klättringen kan komma i konflikt med starka naturvårdsintressen och vid många leder anpassas öppethållandet av lederna efter naturvårdens skyddsbehov. Oorganiserad klättring utanför iordningställda leder innebär större störningsrisker för till exempel häckande fåglar.

Vid anläggande av leder sker rensning av jord, mossor och lavar, vilket kan vara negativt för vissa sällsynta arter. Om leder används flitigt uppstår även slitage nedanför leden och i omgivningarna.

Bristanalys

Det finns idag goda förutsättningar för inomhusklättring i Linköping, men ingen certifierad klättringsled. Anledning till bristen på bra klättringsmöjligheter är huvudsakligen rent topografiska. Det saknas bra berg, klippor och naturliga väggar kring Linköping. På kartan redovisas de klättringsmöjligheter som finns i kommunen.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör utreda möjligheten att anlägga enklare nybörjarleder för klättring eller platser för bouldering inom cykelavstånd från Linköpings tätort i samarbete med Linköpings klätterklubb. På sikt kan även mer avancerad klippklättring bli aktuell till exempel vid nedläggning av bergtäkter.

Länkar

www.linkopingsklatterklubb.se Linköpings klätterklubb
www.klatterforbundet.se Svenska klättringsförbundet

Bilagor

Karta över klättringsmöjligheterna i Linköpings kommun

Fågelskådning

Nulägesbeskrivning

Intresset för fåglar och fågelskådning ökar både i Sverige och internationellt. I Linköping finns en livaktig föreningsverksamhet lokalt och på länsnivå. Förutsättningarna för fågelskådning i kommunen är goda med många och varierade fågellokaler. Mest kända är de fågelrika markerna i västra Roxen och då särskilt strandängarna vid Svartåmynningen.

Med den nya digitala kameratekniken blir natur- och fågelfotografering allt mer populärt. Fågelfotografering är i många fall beroende av gömslen. De flesta avancerade fågelfotografer har egna bärbara och portabla gömslen. För den nyinvidde fågelfotografen och för övriga fågelskådare är publika gömslen en stor tillgång.

Tillgänglighet

Vid traditionella fågelskådningsmiljöer som fågelsjöar och våtmarker finns många tillgänglighetsanpassade anläggningar. Totalt finns 15 fågeltorn, ett gömsle och en ”fågelbrygga” i kommunen. Rullstolsanpassade torn med ramper finns vid Sättunaviken och Nybro i Svartåmynningens naturreservat och vid Ekängsdalens våtmarker. Vid Rosenkällasjöns dämme finns en rullstolsanpassad brygga och ett gömsle. Vid de två sistnämnda platserna finns även anpassade toaletter och eldplatser. Även snöbryggan (ej torndelen) vid Stångån är rullstolsanpassad.

Konflikter

Fågelskådning och artbevarande går numera hand i hand och de organiserade fågelklubbarna bedriver ofta egna naturvårdsprojekt och inventeringar eller samlar in och skänker medel till natur-

vård. Det uppstår sällan konflikter med artbevarande, men enstaka fall av närgångna fågelskådare vid känsliga spel- och häckningsplatser finns dokumenterade. Det illegala samlandet av fågelägg är numera en sällsynt förekomst.

I vissa fall kan fågelskådning och jakt på främst änder och gäss hamna i en konfliktsituation särskilt om jakten bedrivs på de ur fågelskådningsperspektiv bästa fågellokalerna. Det är till exempel tillåtet med fågeljakt i kommunens finaste fågelokal Svartåmynningens naturreservat.

I många fall är fågelskådningen inte bara ”skådning” utan lika mycket ”lyssning”. Vid ”nattsångarskådning” är till exempel ”lyssningen” det primära. Av den anledningen upplevs en bullerfri miljö som en betydande kvalitet. Kommunens finaste fågelokal, Svartåmynningens naturreservat, är stort av trafikbuller från främst Bergsvägen.

Vid så kallade ”drag” kan många fågelskådare samlas på en plats för att titta på en sällsynt fågel. Det kan då uppstå oordnad parkering av bilar störande för markägare och allmänhet.

Bristanalys

Vissa typer av fågelrika marker är mycket svårtillgängliga. Det kan vara vassar, sumpskogar, över-
svämningsmarker och små vattendrag i raviner. Med bryggor, spänger, broar, torn och gömslen kan dessa naturtyper tillgängliggöras och bli attraktiva besöksmål för alla.

Orrspel är en klassisk form av fågelskådning. I dagsläget finns inga publika orrspel i kommunen.

Ytterligare tillgänglighetsåtgärder behövs i fågelrika tätortsnära marker och i mer bullerfria natur-
områden, till exempel Häradsjärret vid Roxens södra strand.

Det finns bara ett enda publikt gömsle för fågelskådning och fågelfotografering i kommunen.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör se över möjligheten att tillgängliggöra ytterligare platser för fågelskådning i exempelvis svårtillgängliga naturtyper. Det bör även utredas om det är möjligt att skapa ett publikt orrspel på någon av myrarna i norra kommundelen. Kommunen bör fortsätta med naturguidningar för allmänheten i fågelrika marker och ta fram information om, och marknadsföra, de kommunala ansvarsarterna rödspov, kungsfiskare och svarthakedopping.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Miljo-halsa/Natur/Fagelsjoar Linköpings kommun, om fågelsjöar och våtmarksprojekt

www.linkopingsfagelklubb.se Linköpings fågelklubb

www.strapsvanner.nu Föreningen Sträps vänner

www.ogof.se Östergötlands Ornitologiska Förening

www.sofnet.org Sveriges Ornitologiska Förening - Birdlife Sverige

www.artportalen.se rapportsystem där man kan lägga in och söka efter artobservationer

Bilagor

Områden för fågelskådning i Linköpings kommun

Kort beskrivning av i karta utpekade områden för fågelskådning

Geocaching

Nulägesbeskrivning

Geocaching är en slags modern version av skattjakt eller gömma nyckeln. Aktiviteten har blivit populär och utövas idag över hela världen. Med hjälp av koordinater och en handburen GPS letar man sig fram till geocachen, själva skatten. Det finns också appar till smarttelefoner, som gjort geocachingen enklare och tillgänglig för fler människor.

En geocache kan vara gömd såväl inne i städer som ute i naturen och består ofta av en plastburk med loggbok och penna som viktigaste innehåll. När man gömmer en geocache registrerar man den på en särskild webbplats för geocaching. Från webbplatsen hämtar de som vill leta efter gömman dess koordinater. I många fall finns även en ledtråd och en beskrivning av cachens plats. När man hittat gömman antecknar man sig i loggboken. Man kan också logga sitt besök på internet. Många geocacher innehåller också små bytesföremål. Läger man i ett nytt föremål i cachen kan man ta med sig ett av dessa.

Aktiviteten geocaching startade våren 2000 i samband med att USA gjorde förändringar i GPS-systemet så att noggrannheten för privat användare blev tillräckligt god. Ett drygt år senare placerades den första gömman ut i Linköping. På den största geocachetjänsten i världen, geocaching.com, finns idag cirka 2,3 miljoner aktiva gömmor över hela världen listade. I Östergötland finns drygt 4 000 aktiva gömmor listade i tjänsten.

Den som placerar ut en geocache lägger ofta stor möda vid att den ska ge skattletaren en god upplevelse. Ofta är gömmans placering omsorgsfullt vald. Platsen kan exempelvis vara vacker eller ha en spännande historia kopplad till sig. Men upplevelsen kan också handla om vägen fram till geocachen som till exempel kan bjuda på kluriga utmaningar.

Tillgänglighet

En geocache kan ligga långt ute i svårframkomlig skogsterräng eller på armlängds avstånd från en asfalterad gångväg. Den kan vara gömd inne i en klippskreva eller under sitsen på en parkbänk. Det finns till och med geocacher på havets botten och ute i rymden. Alla gömmor är dock klassade utifrån terrängens svårighetsgrad, vilket ger en god indikation på graden av tillgänglighet.

Konflikter

Konflikter i samband med geocaching i naturen hänger främst samman med risken för störningar av olika slag. Den som placerar ut en geocache bör samråda med markägaren om gömman är tänkt att lämnas på platsen en längre tid. Det är också viktigt att tänka på att den som placerar ut cachen ansvarar för att den plockas bort när den inte längre används samt att den inte riskerar att exempelvis orsaka olägenheter för människor eller störning på växt- och djurlivet. I samband med att cachen registreras på webbsidan granskas de inmatade uppgifterna av en så kallad reviewer. Granskningen sker utifrån fastslagna regler och olämpligt placerade gömmor publiceras inte på internet. Exempel på olämpliga placeringar som inte godkänns är gömmor i fågelskyddsområden eller i närheten av fornlämningar. Den som letar efter geocacher i naturen gör det inom ramen för allemansrätten. Det betyder att samma hänsyn ska tas som vid annan vistelse i naturen.

Bristanalys

Cacher finns spridda i hela kommunen, men andelen som ligger i naturen är låg. De allra flesta ligger inne i Linköpings tätort. Placeringen av gömmorna speglar delvis hur människor rör sig, men platser som naturreservat och andra besöksmål för friluftslivet är underrepresenterade. Detta gäller speciellt områden som ligger en bit utanför tätorten.

Ett större antal gömmor i naturreservat och andra besöksmål för friluftslivet skulle generera fler besökare till dessa platser, vilket skulle vara positivt ur friluftssynpunkt. Det är också troligt att geocacher lockar nya kategorier av besökare till dessa platser. Geocacherna kan även ge underlag för besöksstatistik och feedback om besöksmålen från besökare.

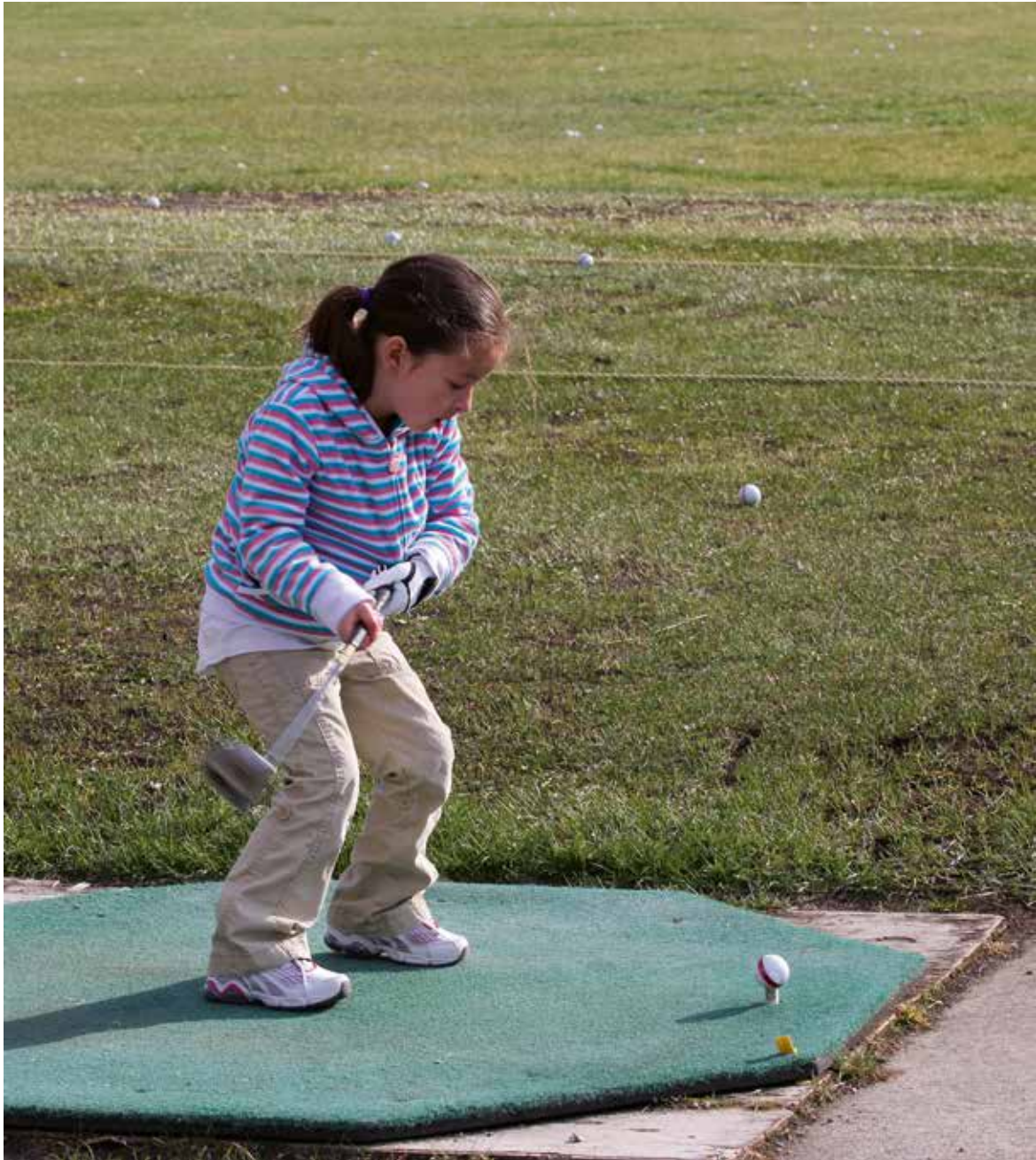
Flera andra kommuner arbetar med geocacher som ett sätt att locka människor till olika typer av besöksmål.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Genom att placera ut geocacher på vackra platser i naturen torde intresset för friluftsliv hos nya kategorier besökare öka.

Länkar

www.geocaching.se Föreningen Geocaching i Sverige, nybörjarguide till geocaching med mera
www.swedenreviewers.se för svenska reviewers, som granskar geocacher innan de publiceras på geocaching.com. med bland annat instruktioner för hur man registrerar en geocache
www.geocaching.com världens största webbsida för geocaching

Golf

Nulägesbeskrivning

Golfspelare i Sverige går tillbaka till slutet av 1800-talet och har först från 1980-talet och framåt utvecklats till en riktig "folksport". Idag finns det omkring 500 golfklubbar med ca 500 000 medlemmar i Sverige. Golf är Sveriges tredje största idrott, efter fotboll och innebandy, om man ser till antalet aktiva utövare och Sverige är ur den aspekten ett av de golftätaste länderna i världen. Golfbanorna är för det mesta naturskönt belägna med en varierad natur. Förutsättningarna för en rik biologisk mångfald är stora och ur rekreationssynpunkt är de uppskattade även av de som inte spelar golf.

I Linköpings kommun finns för närvarande fem stycken golfbanor, knutna till fyra golfklubbar:

- Linköpings golfbana (Linköpings golfklubb), Universitetet-Mjärdevi; 18 hål

- Landeryds golfbana (Landeryds golfklubb), Landeryd; 2 x 18 hål + 9 hål
- Vesterby Golf & restaurang resort, Västerby (Landeryds golfklubb); 18 hål
- Vårdsbergs golfbana, Vårdsberg (Vårdsbergs golfklubb); 9 hål
- Vreta kloster golfbana, N om Ljungsbro (Vreta kloster golfklubb); 18 + 9 hål

Tillgänglighet

För golfspel är Linköpings golfbanor i huvudsak endast öppna för medlemmar. Golfbanor ligger oftast i vackra landskap och utformas så att de samtidigt blir attraktiva rekreationsområden. De används året runt också för promenader med mera och vintertid finns det anlagda skidspår på flera av banorna. Allemansrätten gäller till del även på golfbanor men golfspelare har företräde vid spel och green får inte beträdas annat än av golfspelarna själva.

Konflikter

Konflikter mellan golfspel och andra rekreationsformer uppstår ibland men är vanligen ett mindre problem. På och i närheten av golfbanor finns oftast småvatten, sjöar eller vattendrag. Skötseln av en golfbana är intensiv vilket ställer stora krav på försiktighet och hänsyn för att minimera påverkan på vattenmiljöerna.

Bristanalys

Så kallade ”pay and play”-banor innebär att man kan spela mot avgift utan att vara medlem. I Linköpings kommun finns för närvarande ingen sådan anläggning och det saknas i stort sett möjligheter att spela golf för de som inte är medlemmar i en golfklubb.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen äger marken där Landeryds golfbana och Linköpings golfbana ligger. Kommunen bör, i samverkan med golfklubbarna, arbeta för att förbättra förutsättningarna att utöva fler friluftsjaktiveriteter på dessa golfbanors naturmark. Kommunen kan också uppmuntra utvecklandet av möjligheter till golfspel även för de som inte är medlemmar i en golfklubb, till exempel via så kallade ”pay and play”-banor.

Länkar

www.linkoping.se/sv/Kultur-fritid/Idrott-och-motion/Arenor-och-idrottsanlaggningar/Golfbanor/

Linköpings kommun, om golfbanor

www.linkopingsgk.se/ Linköpings golfklubb

www.landerydsgolf.se/ Landeryds golfklubb

www.vkgk.se/ Vreta kloster golfklubb

www.vardsbergsgk.se/ Vårdsbergs golfklubb

www.golf.se/SGF/ Svenska Golf förbundet, om golf i Sverige

Bilagor

Karta med golfbanor i Linköpings kommun

14. Övergripande bristanalys

I avsnittet om friluftaktiviteter redovisas aktuella brister under varje friluftaktivitet. Dessa brister har legat till grund för många av programmets förbättringsområden och behandlas inte ytterligare i detta avsnitt om de inte är av övergripande natur eller bedöms vara särskilt viktiga. Frågeställningar av mer övergripande karaktär tydliggörs i detta avsnitt och det berör främst barriäreffekter och utvecklingsmöjligheter i Linköpings stads tätortsnära friluftsområden, behov av säkerställande av nya friluftsområden, hur närnatur kan uppmärksammas i den fysiska planeringen, behovet av en tydligare kommunal organisation och behovet av förbättrad samverkan internt i kommunen samt med externa friluftaktörer.

BARRIÄREFFEKTER OCH UTVECKLINGSSOMRÅDEN I LINKÖPINGS STAD

I *Översiktsplan för staden Linköping* fastställd av kommunfullmäktige i juni 2010, är det övergripande målet en tätare och mer sammanhängande stad för ökad hållbarhet och attraktivitet. Parker och grönområden som är viktiga för rekreation och biologisk mångfald ska bevaras och förädlas. I planen redovisas en övergripande grönstruktur som i ett nu pågående skede ska fördjupas. I översiktsplanen pekas även nya utvecklingsområden för rekreation och biologisk mångfald ut, vid Stångåmynningen, Kallerstad park och Ekängsdalen mellan Vidingsjö- och Ullstämmaskogen. De östra delarna av Ekängsdalen har under 2011 - 12 utvecklats med flera våtmarker, restaureringar av ekmiljöer och hagmarker samt ett stort antal nya friluftsanordningar vilket påtagligt förbättrat förutsättningarna för friluftslivet i området. Även de västra delarna av Ekängsdalen bör restaureras enligt samma koncept. Särskilt viktigt i denna del av Ekängsdalen är att överbygga den barriär som länsväg 707 utgör mellan Tinnerö eklandskap och Vidingsjöskogen inte minst med tanke på möjligheterna att knyta ihop ridstråken mellan stallen i Ullstämman, den nya kommunala ridanläggningen i Smedstad, Stora Aska och Slaka. Sammanhängande vandringsleder mellan dessa betydelsefulla friluftsområden bör också skapas.

Kallerstad park med dammar och Mörtlösahagen är viktiga grönområden som successivt ska

utvecklas och förädlas när centrala staden växer över Stångån. Ett sammanhållet rekreationsstråk genom området från Tallboda till Stångån är viktigt att utveckla i den fortsatta stadsutvecklingen. Det tredje utvecklingsområdet för biologisk mångfald och rekreation enligt översiktsplan för staden är Stångåmynningen. Från mynningsområdet har besökaren en tilltalande utsikt över stora delar av Roxen och fågellivet är här attraktivt att beskåda i stort sett året runt. Kring mynningen kan stora våtmarksområden anläggas för rening av spill- och dagvatten för en renare Stångå med stor potential för ett berikat fågelliv. Fågeltorn, bryggor för fiske och rekreation, gångstråk och cykelvägar med mera längs Roxenstranden kan göra mynningsområdet till en av stadens viktigaste målpunkter för friluftslivet.

Det finns relativt många, både större och mindre, barriärer mellan stadens viktigaste friluftsområden som bör studeras och utredas för att på sikt minska barriäreffekten eller om möjligt helt byggas bort. Barriäreffekter finns exempelvis mellan Skäggetorp – Rydskogen där södra stambanan utgör en betydande barriär, mellan Vallaskogen – Tinnerö eklandskap där Lambohovsleden utgör barriär, mellan Tinnerö eklandskap – Berga där Haningeleden utgör barriär och Tinnerbäcken – Stångån där Tinnerbäcksbadet och Hamngatan utgör en barriär inte bara för friluftslivet utan även för växter och djur.

Barriärer kan byggas bort med avancerade eko- eller sociodukter där exempelvis stora friluftsområden korsas av trafikleder som exempelvis mellan Vallaskogen och de norra delarna av Eklandskapet. På andra platser är traditionella planskildheter i form av bro eller tunnel för gång- och cykeltrafik fullt tillräckligt för att nå önskad effekt. För att höja kvaliteten på bullerstörda friluftsområden kan även bullerdämpande åtgärder längs vissa vägavsnitt övervägas.

I översiktsplanen för staden betonas att viktiga grönområden ska förädlas för att öka områdenas besöks- och rekreationsvärden. I kommunens naturvårdsarbete har det under det senaste decenniet genomförts restaurering, skötsel och utveckling av flera naturtyper som Eklandskapet, hagmarker, våtmarker och vattendrag i och kring staden. Ett stort antal områden har därmed fått ett ökat rekreationsvärde då förutsättningarna för deras växt- och djurliv har förbättrats och kulturlandskapet med dess lämningar har synliggjorts samtidigt som friluftslivets infrastruktur byggts ut. Särskilt lyckade exempel på detta och där det tydligt har gett effekt på ett ökat friluftsliv är restaureringen av Tinnerös eklandskap, stadsnära hagmarker, återskapandet av Rosenkällasjön och omkringliggande våtmarker samt utvecklingen av Stångåstråket.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

I det tematiska tillägget till ÖP Staden *”Linköpings mötesplatser – torg, parker och friluftsområden”* för Linköpings stad ska stadens sociala värden knutna till natur- och grönområden och dessas behov av utveckling för att uppnå önskad kvalitet tydliggöras. Åtgärder behövs för att knyta ihop Tinnerö eklandskap och Vidingsjöområdet genom restaureringar av naturmiljöer och anläggandet av vandringsleder, cykelvägar och ridstråk. Rydskogen ska utvecklas till en grön mötesplats med till exempel nya målpunkter, informationsskyltar, rastplatser och tillgänglighetsåtgärder. Vallaskogens värden för friluftsliv, kulturhistoria och naturvård behöver utvecklas inte minst med tillgänglighetsåtgärder vid de nya salamanderdammarna i sydost. Fortsatta satsningar på Stångåstråkets sociala värden behövs för att skapa ökade kvalitéer för rekreation och friluftsliv från mynningen i Roxen till Eklandskapet vid Slattefors. Det saknas till exempel flera viktiga cykellänkar. Insatser behöver påbörjas för att utveckla friluftskvalitéerna vid Kallerstad park och omkringliggande våtmarker.

SÄKERSTÄLLANDE AV OMRÅDEN FÖR FRILUFTSLIV

Ekängen är en snabbt expanderande ort där en fördjupad översiktsplan antogs av kommunfullmäktige i juni 2012. Orten har goda förutsättningar för ett attraktivt friluftsliv, men saknar till exempel kommunalt friluftsbad, motionsspår, båtplatser och strandpromenad längs Roxen. I Ekängens fortsatta utveckling har rekreation och friluftsliv varit ett bärande inslag i översiktsplanen. I planen föreslås att flera områden säkerställs för friluftsliv och naturvård. Särskilt attraktivt inte bara för Ekängsborna utan för hela Linköping är miljöerna kring Tvärskogsudde och Roxenstranden österut mot Røxtuna och Tuna.

I *Översiktsplan för landsbygden och småorterna* uppmärksammas att slättlandskapet i stor utsträckning saknar allemansrättsligt tillgänglig mark och många av småorterna saknar närnatur. För att råda bot på detta pekas särskilda utvecklingsområden för närrekreation och friluftsliv ut vid småorterna. För att förbättra förutsättningarna för rörligt friluftsliv i slättbygden föreslås anläggande av motionsstigar, promenadvägar (betrådor) och ridstigar. Nya rundslingor ska anläggas och utgå från östgötaleden, Göta kanal och Stångån - Kinda kanal. Förslagen i översiktsplanen är en tydlig markering och ambitionshöjning av det kommunala friluftsarbetet som hittills huvudsakligen inriktats mot den tätortsnära naturen kring Linköpings tätort och övriga större tätorter. Det är också viktigt att på lämpligt sätt säkerställa befintliga friluftsanläggningar och motionsspår även på mark som inte är kommunägd.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen behöver säkerställa områden som är viktiga för friluftslivet genom exempelvis markinköp, intrångsersättning eller andra avtal.

Kommunen bör också arbeta för att förbättra förutsättningarna för friluftslivet i slättbygden i enlighet med förslagen i översiktsplanen för landsbygden. I samband med att kommunen planerar stadens utbyggnad är det viktigt att beakta behovet av mark för naturvård och friluftsliv.

Kommunen behöver genomföra en översyn av "Policy för Linköpings kommuns skogsinnehav" för att ytterligare stärka hänsynen till skogens sociala värden.

NÄRNATUR I DEN FYSISKA PLANERINGEN

I *Översiktsplan för staden Linköping* sägs att "barn ska ha ett mindre grönområde högst 200 m från bostaden" samt att "förskolor, skolor, fritidsgårdar och vårdinrättningar ska ha tillräckliga ytor för närrekreation och ha tillgång till ett naturområde inom eller i nära anslutning till stadsdelen". I friluftsprogrammet redovisas översiktligt "pedagogisk närnatur" med vilket menas det eller de närmaste natur- och parkområdena vid förskolor och skolor. Dessutom redovisas så kallade skolskogar där avtal träffats mellan teknik- och samhällbyggnadskontoret och respektive skola. Stadens närnatur ska behandlas närmare i det tematiska tillägget till ÖP Staden "Mötesplatser för det offentliga rummet" och redovisas inte i detalj här, men den är helt central för många unga och gamlas möjligheter till rekreation och friluftsliv.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Kommunen bör belysa förutsättningarna för friluftsliv i alla översiktsplaner.

Kommunen bör särskilt uppmärksamma pedagogisk närnatur i den fysiska planeringen, som till exempel naturområden i anslutning till förskolor och skolor.

ANSVARSFÖRDELNING OCH DIALOG

De flesta av kommunens uppdragsnämnder arbetar i någon form med friluftsförhållanden. Den kommunala samordningen av friluftslivet delas av kultur- och fritidsnämnden och samhällsbyggnadsnämnden.

Friluftsförhållandena är relativt sett nya frågor i kommunen varför dessa bör ges ett ökat fokus i kommunen och kommunikation och samverkan mellan dess aktörer behöver förbättras.

Ideella föreningar har sedan länge varit bärande och betydelsefulla aktörer när det gäller friluftsliv i alla dess former. Kommunen bör därför skapa fler arenor där kommunen och föreningarna möts för dialog och samverkan vilket stärker förutsättningarna för ett rikt lokala friluftsliv.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

För att uppnå ett effektivare friluftslivsarbete är det viktigt att ta tillvara på kraften i samverkan mellan kommunens alla aktörer. För att skapa ännu bättre förutsättningar bör en översyn av ansvarsfördelningen och samverkansmöjligheter för kommunens friluftslivsarbete genomföras.

Kommunen bör även ta initiativ till att skapa forum där organisationer som arbetar med friluftsliv får samverka med ansvariga politiker och tjänstemän för informationsutbyte och dialog.

Övergripande bristanalys stråk och barriärer Linköpings stad

Roxen

Friluftsstråk, barriärer och friluftsområden schematisk redovisning av stråk och nya områden

- Befintliga friluftsstråk
- Nya friluftsstråk skapas i den växande staden
- Nya friluftsområden skapas i den växande staden
- Barriärer för friluftslivet
- Friluftsområde

0 1 2 Km

Medverkande tjänstemän

Projektgrupp

Anders Jörneskog, kommunekolog, teknik- och samhällsbyggnadskontoret
Stefan Samuelsson, skogsförvaltare, teknik- och samhällsbyggnadskontoret
Jan Skogberg, avdelningschef, kultur- och fritidskontoret
Gunnar Ölfvingsson, kommunekolog, teknik- och samhällsbyggnadskontoret

Övriga medverkande

Göran Andersson, planeringsledare, miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
Jonas Edlund, Litoralis naturvårdskonsult
Per-Erik Hahn, GCM-samordnare, teknik- och samhällsbyggnadskontoret
Anne-Charlotte Högner, projektledare, miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
Helena Kock-Åström, miljöstrateg, kommunledningskontoret
Klas Lind, sakkunnig, utbildningskontoret
Karin Linkhorst, landsbygdsstrateg, kommunledningskontoret
Josefine Schön, projektledare, Visit Linköping
Susanne Stålhammar, folkhälsostrateg, kommunledningskontoret
Matilda Westling, översiktsplanerare, teknik- och samhällsbyggnadskontoret
Birgitta Hjelm, grafiker, teknik- och samhällsbyggnadskontoret

Kartor

Björn Johansson, teknik- och samhällsbyggnadskontoret
Johan Molin, teknik- och samhällsbyggnadskontoret

Denna naturvårdssatsning har medfinansierats genom stadsbidrag förmedlade av Länsstyrelsen Östergötland.